

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI
FAKULTA PEDAGOGICKÁ
KATEDRA ČESKÉHO JAZYKA A LITERATURY

**JAZYKOVÁ SPECIFIKA MLUVENÝCH
KOMUNIKÁTŮ VE ŠKOLNÍM PROSTŘEDÍ**
DIPLOMOVÁ PRÁCE

Bc. Hana Matějovská

Učitelství pro 2. stupeň ZŠ, obor Čj-Ov

Vedoucí práce: PaedDr. Jitka Málková, Ph.D.

Plzeň, 2014

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracovala samostatně
s použitím uvedené literatury a informací.

Plzeň, 14. dubna 2014

.....

vlastnoruční podpis

Poděkování

Děkuji PaedDr. Jitce Málkové, Ph.D. za laskavý přístup, cenné rady a trpělivost při vedení mé diplomové práce. Dále děkuji PhDr. Františku Fröhlichovi za pomoc s překladem resumé a všem, kteří mě během studia finančně a psychicky podporovali.

Obsah

1. ÚVOD.....	2
2. JAZYKOVÝ MATERIÁL, POSTUP A METODY PRÁCE	3
3. JAZYKOVÁ A ŘEČOVÁ KULTURA	5
3.1. Vymezení pojmu a proměny jeho pojetí.....	5
3.2. Současná veřejná vyjadřovací praxe.....	6
4. KULTIVOVANOST VE ŠKOLNÍM PROSTŘEDÍ.....	9
4.1. Vymezení pojmu kultivovanost a jeho složky	9
4.2. Řečové vzory	11
4.3. Mluvený projev učitele v současné školní praxi.....	14
4.4. Kritéria pro analýzu zvukového materiálu a jejich funkce	17
5. PRAKTICKÁ ČÁST	20
5.1. Analýza zvukového materiálu.....	20
5.1.1. Kontaktní slova a signály.....	20
5.1.2. Sklon k dodatečnému zpřesňování a opakování.....	27
5.1.3. Konstrukce se záměnami slovesných kategorií	37
5.1.4. Konstrukce s volnými dativy	41
5.1.5. Konstrukce s obsazením syntaktické pozice podmětu osobním zájmenem ..	42
5.1.6. Otázková konstrukce s tázacím slovem ve finální pozici.....	44
5.1.7. Eliptická školská otázka	45
6. ZÁVĚR.....	48
7. SUMMARY	52
8. POUŽITÁ LITERATURA A ZDROJE	53
9. PŘÍLOHY	55
9.1. Textová příloha	55

1. ÚVOD

Předkládaná práce věnuje pozornost jazykové úrovni učitelů. Zaměřuje se na jazykové zvláštnosti v řeči učitele. Tyto zvláštnosti vycházejí z primární funkce učitele, tedy někoho, kdo má žáky především vzdělávat. Ještě vedle jiných faktorů, jako jsou např. nespisovnost nebo parajazykové prostředky, mohou tato specifika různou měrou ovlivňovat kultivovanost jazykového projevu, který právem v učitelských komunikátech očekáváme.

K výběru tématu mě přivedly povinné předměty pedagogické praxe na naší fakultě. Impulzem pro bližší zájem o učitelské projevy byly náslechy vyučovacích hodin českého jazyka na základních školách, ve kterých bylo možné sledovat řadu nedostatků různého charakteru. Nesnadnost a zároveň důležitost náležitého jazykového vyjadřování jsem si plně uvědomila během vlastní souvislé praxe.

V náležitém jazykovém vyjadřování v instituci jakou je škola, spatřujeme podstatu této práce. Ve středu zájmu tak nutně stojí osoba učitele jako řečový vzor. Tomu odpovídá i struktura práce. Počáteční kapitola přibližuje téma práce, uspořádání kapitol, stanovený cíl a pracovní hypotézy. V druhé kapitole charakterizujeme jazykový materiál, postup a metody práce. V teoretickém základu hovoříme nejprve o pojmech jazyková a řečová kultura. Následuje kapitola, která přibližuje současnou řečovou úroveň představitelů veřejné sféry a její vliv. Další kapitoly teoretické části se již věnují záležitostem jazykové kultivovanosti ve školním prostředí. Všimáme si nejprve kultivovanosti jako záležitosti komplexního charakteru, pokračujeme kapitolou o učiteli jako významném řečovém vzoru. Navazuje kapitola, jež se zabývá mluveným projevem učitele v současné školní praxi. Závěrem teoretické části vymezujeme kritéria pro analýzu zvukového materiálu.

Podstatu celé práce tvoří praktická část. Pořízení zvukových záznamů, které bylo základní metodou této práce, umožňuje pomocí transkribovaných textů vyznačit vybraná specifika v řeči učitele. Cílem práce je doložit pomocí audiozáznamů výskyt vybraných jazykových specifik v učitelských komunikátech a pokusit se zhodnotit analyzované projevy z hlediska požadavků na kultivovanou řečovou komunikaci.

Lze očekávat, že v transkribovaných textech učitelských komunikátů najdeme takové jazykové jevy, které bychom našli v běžné komunikaci, ale i jevy speciální, tedy typické pro školské prostředí (1. hypotéza). Jistě se prokáže, že tyto speciální jevy mají nějaké opodstatnění, nějakou svoji funkci (2. hypotéza). Dá se předpokládat, že některé z těchto zvláštností budou funkční a některé naopak nežádoucí (3. hypotéza).

2. JAZYKOVÝ MATERIÁL, POSTUP A METODY PRÁCE

Jazykový materiál se skládá ze zvukových nahrávek celých vyučovacích hodin různých předmětů. Záznamy byly pořízeny během října a listopadu 2012 a ledna 2013 na druhém stupni základních škol. Pořízeno bylo 15 nahrávek ze čtyř škol západočeského regionu. (Jedná se o města Stříbro, Švihov, Přeštice, Klatovy a Plzeň.) V analyzovaném vzorku se podařilo zaznamenat projev 5 učitelů českého jazyka a 11 učitelů ostatních předmětů (zeměpisu, občanské výchovy, přírodopisu, výtvarné výchovy, matematiky). Bylo mezi nimi zastoupeno 14 učitelek a jeden učitel. Délka praxe byla u jednotlivých učitelů různá.

Nahrávky byly pořízeny pomocí diktafonu Philips (Voice Tracer, LFH 0652) a pomocí MP3 přehrávače Philips (GoGear Mix). Ke zkoumání byly nahrávky přehrány do počítače, ke kterému byla připojena uzavřená kabelová sluchátka. Fonetické transkripty pak byly pořízeny pro potřeby této práce jak v tištěné podobě, tak na CD ve formátu MP3 nebo WMA.

Získávání zvukového materiálu nebylo snadné. Přestože byla osloveným pedagogům zaručena anonymita a cíl výzkumu, obávali se zneužití svého jména, popř. kritiky (Málková, 2013, s. 8-9). Nemalá část oslovených pedagogů dokonce odmítla umožnit pořízení zvukového záznamu z toho důvodu, že užívá ve svých komunikátech vulgarismy. Vzhledem ke zmíněným obtížím byly nahrávky pořízeny dvěma způsoby. Jednak prostřednictvím spolužáků z fakulty, kteří ve svém městě využili osobní kontakty, jež získali při praxi, a jednak mými osobními kontakty.

Vlastní nahrávání probíhalo bez potíží. Nahrávací zařízení bylo dle pokynů položeno na učitelském stole nebo (v případě menšího z přístrojů) uloženo v kapse oděvu. Učitelské repliky se podařilo nahrát v dostatečné kvalitě. Repliky žáků jsou naopak často nesrozumitelné. Hlavním důvodem je vzdálenost od přístroje.

V další fázi byl ke každé nahrávce pořízen přepis 10-15 minut mluveného projevu učitele. Snažili jsme se vybrat takovou část hodiny, kde se vede především výukový dialog (stranou naší pozornosti tak zůstaly např. úvodní organizační pokyny). Použitý způsob přepisu je z praktických důvodů velmi zjednodušenou fonetickou transkripcí. Sledované jevy jsou v textu vyznačeny pomocí několika jednoduchých grafických prostředků. Jednotlivé transkripty jsou opatřeny údaji o vyučovaném předmětu, osobě učitele (pohlaví, délka praxe), ročníku a typu školy. Jevy, které jsme v transkriptech vyznačili, vycházejí jednak z kritérií daných cílem této práce, totiž specifik školské komunikace, jednak

z požadavků na kultivovaný jazykový projev jako takový, který v sobě zahrnuje mimo jiné i srozumitelnost a užívání spisovné češtiny.

3. JAZYKOVÁ A ŘEČOVÁ KULTURA

3.1. Vymezení pojmu a proměny jeho pojetí

Je nepochybné, že kultura jazyka je součástí kultury celého národa. Jazyková kultura je termín, kterým se zabývali již představitelé Pražského lingvistického kroužku, a do širšího povědomí se dostal prostřednictvím sborníku *Spisovná čeština a jazyková kultura* z roku 1932. Termín *jazyková kultura* byl zpočátku spojován s teorií spisovného jazyka s cílem dosahovat ustálenosti, funkční diferencované výstižnosti a osobitosti jeho prostředků. Nástroj tohoto působení byl spatřován v kodifikační činnosti, popularizačním působení jazykovědy a ve školní a mimoškolní jazykové výchově (Málková, 2013, s. 12). Již ale v průběhu třicátých let dvacátého století se teorie jazykové kultury přestala omezovat jen na jazyk spisovný. Nešlo pouze o zkoumání možností, které jazyk poskytuje, ale také o způsob, jak se tyto možnosti prakticky uskutečňují (Kraus, 2004, s. 128).

Hlavní cíl takto pojaté jazykové kultury byl spatřován v tom, aby se zvyšovala ustálenost spisovného jazyka a aby se přispívalo k jeho funkčnímu a slohovému rozlišení (Stich, *Naše řeč*, 1969). Obsah pojmu jazyková kultura se v průběhu dalšího vývoje pražské školy propracovával, pozměňoval, rozšiřoval a různě modifikoval.

Jazykem rozumíme relativně vyváženou soustavu jazykových prostředků a vztahů mezi nimi. Jazyk existuje ve vědomí mluvčích, má však coby společenský jev nadindividuální ráz. Jazyk se jeví „jako souhrn možností, které jsou k dispozici příslušníkům téhož jazykového společenství v dané době na daném místě k dorozumívání mluvou“ (Tamtéž). Řečí pak rozumíme akty jazykového dorozumívání (tedy proces mluvení nebo psaní a zároveň i proces vnímání u adresáta projevu) a výsledky těchto aktů, tj. mluvené nebo psané promluvy (Tamtéž).

Vedle kultury jazyka jako systému prostředků, který je nám k dispozici, se tedy vyčlenila kultura jazykového vyjadřování – řečová kultura (Kraus, 2004, s. 128). „Předmětem zájmu řečové kultury se proto rovněž stala i rozsáhlá a komunikačně důležitá vrstva prostředků nespisovných.“ (Tamtéž, s. 129) Zatímco jazyková kultura má převážně povahu institucionální (např. velké výkladové slovníky a kodifikační příručky), na řečové kultuře „se podílejí všichni uživatelé jazyka, zejména ti, kteří svými veřejnými projevy nejvíce ovlivňují soudobý jazykový úzus a hodnotové postoje lidí vůči němu. To platí hlavně o představitelích médií, o spisovatelích a překladatelích, o veřejných činitelích,

o pracovních redakcích a vydavatelství, o učitelích, ale komunikační požadavky moderního světa tento repertoár profesí a institucí ještě podstatně rozšiřují.“ (Tamtéž)

Řečově kultivovaný člověk umí odhadnout, jaké prostředky jsou vhodné v konkrétní komunikační situaci. Za kultivovaný považujeme takový jazykový projev, který je volbou jazykových prostředků ve všech jazykových rovinách utvářen tak, aby odpovídal stavu jazyka doby, tématu, cíli sdělování i vztahu tvůrce k adresátovi. Právě pro tuto součást jazykové kultury by měla klást základy škola. Bez základů toho, jak kultivovaný projev vypadá, není možné dosáhnout ve vyjadřování dobrých výsledků, poněvadž dospívající a dospělý člověk je postupně stavěn před stále složitější vyjadřovací úkoly. Nejde tedy jen o pouhou spisovnost. „Jde o užívání jazyka, o věc stylizace v nejširším slova smyslu.“ (Krčmová, *Rozvíjení mluveného projevu - nácvik, nebo teorie.*)

Dobrý a kultivovaný mluvený projev dokáže posluchače strhnout a získat pro svůj záměr. S tímto se mimo jiné nikdy nemůže slučovat ani obhroublost ani familiárnost ani pohodlnost při vyslovování, jak můžeme dnes často slyšet. Základem by se měla stát jazyková ukázněnost, která předpokládá použití pro svůj záměr jak vhodné jazykové prostředky, tak vhodnou formu. Samozřejmě že nejen to tvoří kultivovaný a dobrý projev. Plné účinnosti mluveného slova dosáhneme jedině ve spojení s prostředky tradiční rétoriky, zvládnutí tématu, uspořádání jeho výkladu (Krobotová, 2000, s. 7–8). Dobrý a kultivovaný projev se dále neobejde bez požadavků na srozumitelnost, přijatelnost a dodržování ortoepických zásad.

3.2. *Současná veřejná vyjadřovací praxe*

Význam veřejných mluvených projevů roste v současnosti se vznikem nových povolání, která svou podstatou vyžadují denní užívání mluveného jazyka (Hůrková, 1995, s. 8). V předchozí kapitole jsme se zmínili o tom, že úroveň řečových promluv vytváříme všichni, zejména představitelé veřejného života. Ti jsou nám řečovým vzorem, byť si to mnohdy ani neuvědomujeme. Prostřednictvím jich si děláme představu o tom, jak by měla kultivovaná čeština znít. (Krčmová, 1998, s. 109).

Vlivní jsou v tomto směru představitelé médií, politici, spisovatelé, překladatelé nebo státníci. Nejčastěji se setkáváme s veřejnými mluvenými projevy prostřednictvím televizního a rozhlasového vysílání. Je přirozené, že u mluveného projevu osob promlouvajících k veřejnosti očekáváme dobrou řečovou úroveň, zvláště týká-li se to osob

pracujících ve veřejnoprávním vysílání. Posluchači a diváci se pohoršují nad častým užíváním hovorových výrazů, které někdy zcela nahradily ty spisovné nebo nad ležerní artikulaci některých představitelů médií a politiky. Tyto obavy jistě nejsou nicotné, vždyť k jazyku máme silný citový vztah. Jakkoli je současná jazyková situace veřejných projevů, zvláště pokud jde o užívání prostředků spisovných a nespisovných, poměrně pestrá (Kraus, 2004, s. 137), u pracovníků veřejnoprávních médií je zřejmá snaha dodržovat spisovnou normu mluvené češtiny. Zřejmá je u redaktorů a moderátorů veřejnoprávních médií i snaha o přehledné uspořádání výkladu, poutavost a zřetelnou výslovnost. Kritikou veřejnosti jsou naopak zasaženi často představitelé komerčních stanic, ale jsou to i vystoupení politiků, která v různé míře vykazují nedostatky kultivovaného vyjadřování. Často jde o parazitní slova, nedbalou výslovnost a v neposlední řadě o užívání mnoha prvků obecné češtiny a nářečí.

Je patrné, že u veřejných projevů nebývá mnoho posluchačů ochotno akceptovat právě nekodifikované útvary národního jazyka, jehož užívání je v běžné mluvě přijímáno bez potíží. To ukazuje na vnímání spisovného jazyka jako útvaru prestižního (Kraus, 2004, s. 132), nikoli jen jako prostředku prostého dorozumění. Řečová úroveň se u představitelů veřejné sféry odvíjí od záměru jejich promluv. Ovládnutí náročných komunikativních aktivit, jako je např. přesvědčivě argumentovat nebo věcně polemizovat, znamená nezbytnou podmínku úspěchu. Jmenované promluvové aktivity jsou oproti dřívějšímu dynamické. Projevy, které bychom např. zařadili před rok 1989, byly projevy připravovanými a korigovanými a navíc byly mnohdy určeny pouze pro přečtení. Dnes už s těmito situacemi nejsme tak často konfrontováni. Setkáváme se s nimi v podobě především slavnostních projevů či oficiálních prohlášení. Čtené texty nahradila živá vystoupení reagující na situaci, a to takřka okamžitě. Změnily se vlastně podmínky fungování mluveného projevu ve společnosti. Změnili se mluvčí a změnily se celkově způsoby, jak promluvového záměru dosahovat (Tamtéž, s. 136).

Řečník dnes neobstojí, pokud jeho projev nebude nést stopy originality (Tamtéž). Řečnický obstat mnohdy také znamená být přístupný všem posluchačům. Požadavek přístupu a srozumitelnosti by ovšem neměl znamenat klesnout na úroveň posluchače málo náročného. Přiblížení se posluchači může vypadat pokaždé jinak. Někdy je to volbou slov, jindy např. záměrně nedbalou výslovností nebo dokonce užitím vulgarismu. Pečlivá výslovnost se pro mluvčího stává bariérou, neboť navazuje u posluchače představu formálnosti a osobnosti mluvčího jako někoho, kdo hovoří k posluchačům neosobním

způsobem (Krčmová, 1998, s. 110). Nespisovné nebo nedbalé vyjadřování slouží tomu, aby řečník dodal svému vystoupení odstín větší důvěrnosti nebo aby zdůraznil svou osobitost nebo nezávislost na konvencích. Užití nespisovných jevů má tedy zřetelnou funkci rétorickou. „To, co by podle mluvčího nebo pisatele mělo navodit intimní atmosféru, někteří posuzovatelé vnímají jako projev málo srozumitelný a jako příznak nízké řečové kultury nebo neúcty k auditoriu.“ (Kraus, 2004, s. 132 –136)

Je zřejmé, že nespisovné výrazy neuvádí mluvčí vždy jen záměrně. Často si užití nespisovných výrazů ani neuvědomí, někdy na spisovnost zcela rezignuje nebo spisovnou češtinu vlastně ani používá neumí. Jindy je naopak požadavkem spisovnosti natolik svázán, že to má za následek ochromení přirozené vyjadřovací schopnosti. Snaha vyjadřovat se spisovně zde naráží na nedostatečný výcvik ve spisovném jazyce vůbec. V posledním jmenovaném případě by se mohlo zdát, že snazší by bylo vyjadřovat se dobře nespisovně než špatně spisovně. V tom ale nemůžeme spatřovat řešení, zvláště ne u těch, u kterých veřejné vystupování patří k profesi. Přijato v širším měřítku by to nakonec mohlo vést k vytlačování spisovného vyjadřování, kdy je jedině na místě (Daneš, *Naše řeč*, 1969).

Z hlediska jazykového spočívá význam veřejných promluv v tom, že všichni představitelé veřejného života svým vyjadřováním výrazně ovlivňují soudobý jazykový úzus a hodnotové postoje lidí vůči němu (Kraus, 2004, s. 129).

4. KULTIVOVANOST VE ŠKOLNÍM PROSTŘEDÍ

4.1. Vymezení pojmu kultivovanost a jeho složky

Kultivovanost znamená vyšlechtěnost, vytříbenost, uhlazenost, vybrané způsoby (*Slovník cizích slov*, s. 214). Kultivovanost předpokládá především dobrou vůli a samotnou snahu o ni. Tato snaha se musí nutně rozvíjet ve všech oblastech našeho života. Projeví se ve způsobu toho, jak mluvíme, jak jednáme i toho, jak vypadáme. Kultivovanost je záležitost komplexního charakteru. Představme si člověka, který nás bude ve společnosti oslňovat svými vybranými způsoby při stolování, ovšem při konverzaci se nebude ostýchat sem tam někoho zesměšnit nebo použít vulgarismy (Špaček, 2005, s. 7). Příkladem může být také učitel, který dbá na náležité jazykové vyjadřování, vkusně a přiměřeně se obléká i jinak dbá o svůj zevnějšek, ovšem pozdravit žáka na chodbě je mu většinou zatěžko. Bylo by falešné nazývat jako kultivovaného toho, kdo dosáhl vysokého vzdělání, ale lidí, kteří se mu v tomto ohledu nepodobají, se straní. Aniž bychom chtěli problematiku kultivovanosti zjednodušovat či zobecňovat, jsme si dobře vědomi toho, že pojetím všech projevů kultivovanosti je především slušnost - elementární prvek, odrazový můstek pro jakékoliv zušlechtování osobnosti člověka v tomto pojetí. Pokud bychom požadavek slušnosti vypustili byt' v jednom případě, nemohlo by se už jednat o člověka kultivovaného.

Pozornost je potřeba ve vztahu ke kultivovanosti věnovat nutně etice, tedy teorii o správném jednání (*Všeobecná encyklopedie Diderot*, 2000, s. 392). Podle předmětu zkoumání se rozlišuje několik typů etiky. My se pozastavíme vzhledem k tématu práce u etiky profesní. Ta je definována jako „Soubor etických požadavků, které je nutno respektovat při výkonu určité profese. Ve vyspělých zemích bývají tyto požadavky shrnuty do etického kodexu dané profese.“ (*Pedagogický slovník*, s. 63) Profesní etika se zaměřuje na soubor mravních zásad, které mají bezprostřední vztah k úkolům konkrétního povolání. Mezi společné etické požadavky na všechny profese patří požadovaná kvalifikace, odborný růst, zachování služebního tajemství nebo pravidla pro vztah klienta s profesionálem. Není předmětem této práce zabývat se hlouběji etikou učitelskou, avšak pokusíme se o nástin toho, co od kultivovaného učitele v tomto směru očekáváme. Za základ pedagogické etiky můžeme považovat uznávání určitých hodnot a jejich dodržování. Učitel by měl žáky svým vzorem k těmto hodnotám vést. Zmiňme např. uznávání rovnosti všech lidí bez ohledu na rasu, etnikum, pohlaví, nebo uznávání a aplikování demokratických principů. Osobnost

učitele by měla vynikat objektivitou, spravedlností, taktem a dostatečnou mírou empatie. Ve věci odbornosti by si měl být učitel vědom svých předností a nedostatků, a v důsledku toho dbát o další sebevzdělávání. Kultivovaný učitel by měl dávat svým veškerým jednáním a chováním důvod k tomu, aby byl pro žáky i své kolegy respektovanou a následováníhodnou osobností, nikoli osobností nevyzpytatelnou nebo takovou, která si vynucuje respekt arogancí a vyvoláváním strachu.

V předchozích kapitolách jsme se věnovali vyjadřování řečníka ve smyslu řečové kultivovanosti, nyní si uvedeme doprovodné rysy, bez kterých se mluvní projev neobejde. Ve věci kultivovaného vyjadřování totiž nesmíme opomíjet řečníkův celkový zjev a parajazykové a neverbální projevy. „Dobře oblečený člověk vystupuje sebevědoměji než člověk, který má zmačkané a ušpiněné šaty. Mastné vlasy a léta neprané džínsy nejsou příliš dobrou vizitkou řečníka, působí velmi nepříznivě a již tento fakt mnohé posluchače negativně ovlivní.“ (Langer, 1993, s. 78) Obecně platí, že řečník by měl být oblečen moderně a vkusně, ale nikoli módně nebo výstředně. Pak většinou upoutává pozornost něčím zcela jiným než svou řečí (Tamtéž). Úroveň řečnickova vystoupení můžeme ale hodnotit teprve z jeho určité aktivity – patří sem neverbální projevy, jako je například způsob chůze, gestikulace, rychlost pohybů, držení těla, řeč očí a pohledů, nebo úsměv. Ve školním dialogu mají stěžejní postavení gesta, postoj a mimika. Zejména gesta zde fungují jako adresování výzvy nebo otázky na žáka. Mohou mít také funkci zdůrazňovací, upozorňovací nebo členicí (Svobodová, 2000, s. 70 - 73). Neverbálními prostředky vyjadřujeme - ať už záměrně či nevědomě, interpersonální postoje. Mimojazykovými prostředky také podtrhujeme to, co říkáme. Mnohdy těmito neverbálními projevy zcela nahrazujeme projev řečový. Mimoslovní komunikace je mocným nástrojem, a proto je třeba se jí při každém plánovaném projevu zabírat, přinejmenším mít na mysli její možný efekt. Neverbální komunikace totiž působí jako primární a v komunikační situaci působí rychleji než jazykový kód (Svobodová, 2000, s. 30).

Parajazykové prostředky, které mají vliv na celkový projev řečníka, představují zvukové prostředky, jako jsou síla a výška hlasu, barva hlasu, tempo, plynulost řeči, rytmus, způsob frázování a kvalita artikulace. Nevhodné uplatňování těchto doprovodných prostředků řeči může různým způsobem narušit průběh komunikace, a to zejména ve školním prostředí, kdy žáci, zaujati některým přehnaným nebo naopak nedostatečným uplatňováním některého ze jmenovaných akustických prostředků, přestanou zcela vnímat obsah učitelova komunikátu.

Jak už jsme opakovaně zmiňovali, kultivovanost vyjadřování se musí dotýkat schopnosti komunikovat spisovně. V minulosti byl za kultivovaný projev považován takový, který byl oproštěn jakýchkoliv hovorových výrazů, jen spisovný jazyk byl správným a žádoucím. To platilo jak pro psanou, tak i mluvenou podobu. Dnes nepovažujeme za oprávněné trvat na požadavku ryze spisovného vyjadřování. Hlavním kritériem je ohled na komunikační faktory – podstatný je sledovaný záměr, forma projevu a také jeho předpokládaný adresát. Jako hlavní se tedy neukazuje problém spisovnosti, ale především důležitost kultivované komunikační schopnosti. Z toho vyplývá, že kulturněji může působit projev nespisovný, ale kompozičně a obsahově promyšlený než projev primárně spisovný (Čechová, 1998, s. 7-8).

4.2. Řečové vzory

Mluvit se učíme v útlém dětství nápodobou mluvního vzoru, kterým je rodina. Nápodoba mluvního projevu probíhá u každého různě, záleží už na tom, v jaké rodině dítě vyrůstá a jaké má rodina, respektive její jednotliví mluvčí, k jazyku vztah. Jazykový vzor, který je rodinou dítěti poskytován, nebývá spisovný, většinou se v soukromí hojně objevují obecně české prvky nebo čeština se stopami nářečí. To platí nejen pro jednotlivá slova nebo slovní tvary, ale i pro výslovnost hlásek a hláskových skupin, pro přízvukování, pro intonaci. Rodina jako mluvní vzor soukromé komunikace má vlastně malé nároky na kultivovanost projevu. Cílem je prosté dorozumění, nikoliv projev formálně vybroušený (Krčmová, *Rozvíjení mluveného projevu – nácvik nebo teorie?*). V tomto smyslu je velice důležité, aby dítě vyrůstalo v podnětném prostředí: rodina by neměla na dítě mluvit rádo by dětským, zkomoleným jazykem, z něhož dítě nikdy nemůže naposlouchat náležitou zvukovou kvalitu mateřštiny. Rodiče by měli svým dětem číst, odříkávat říkadla a také zpívat. Děti, se kterými rodiče přirozeně nekomunikují, vlastně nemají koho napodobovat. Pokud navíc tráví dětství pasivně u počítače, nenaučí se náležitě vyjadřovat a formulovat své myšlenky (Kuldanová, 2001, s. 156).

K náležitému vyjadřování dětí nepřispívají ani média. „Děti upřednostňují líbivé pořady komerčních televizí nevalné jazykové (ale i obsahové) úrovně (zde “vedou“ zahraniční pořady dabované do češtiny, častěji ovšem do češtiny s výraznými prvky obecné češtiny v rovině hláskoslovné i morfologické), větší děti si přibírají k tomuto

sortimentu ještě produkci soukromých rádií, jejichž moderátoři hovoří podbízivým, žoviálním stylem a často zjevně ignorují spisovnou normu češtiny.“ (Tamtéž)

V procesu rozvíjení kultivovaného vyjadřování by se měla soustavným způsobem uplatňovat škola. Minimálně právě ve škole je nutné, aby zde fungoval dobrý řečový vzor. Děti tráví ve škole podstatnou část dne, a učitel je tak často jedinou autoritou, která má vliv na kultivované vyjadřování dětí. Tím spíše by si měl každý učitel, nejen učitel češtiny, uvědomovat v této věci odpovědnost, která z jeho profese plyne. Ať už vnímáme učitelův řečový vzor vědomě nebo nevědomě, jeho mluva se projeví na úrovni řeči jeho žáků (Pastyřík, 2006, s. 12–13). Proto vidíme jako nezbytné klást vysoké nároky, posilovat a podporovat vzdělávání všech učitelů v oblasti jazykové komunikace. „Řečová složka učitelovy osobnosti patří k těm nejdůležitějším, jak připomínají poznatky věd souvisejících s výchovou a vzděláním (např. pedagogiky, psychologie, rétoriky), ale mnozí učitelé její význam a potřebnost ne plně doceňují.“ (Kuldanová, 2001, s. 156) Je patrné, že nároky na projevy, které vycházejí z požadavku kultivovaného vyjadřování, splňují učitelé různou měrou. Existují projevy, které tyto požadavky nesplňují téměř vůbec. Někteří učitelé se vyjadřují ve výukové komunikaci stejně jako mimo ni, anebo se příliš neliší.

Řečové vzory nás ovlivňují nevědomě, jindy je dokonce záměrně sledujeme a napodobujeme. Záleží na tom, čím nám styl mluvy nějaké osoby imponuje. Problematika řečových vzorů – rodičů, učitelů a lidí v médiích– nastiňuje otázku, zda si veřejnost vůbec uvědomuje jejich roli a jaké postoje zaujímá k současnému kultivovanému vyjadřování, jehož základem je spisovný český jazyk. Snaha objektivně na tyto otázky odpovědět vedla k vytvoření sociolingvistického dotazníku, jehož výsledky (týkající se otázek vztahujících se ke způsobu vnímání řečových vzorů) byly uvedeny v článku Ilony Adámkové¹. Nás vzhledem k tématu této práce budou zajímat především dvě otázky z jinak obsáhlejšího dotazníku. Na otázku „*Ve kterém prostředí se, podle Vás, skutečně setkáváme s mluvenou spisovnou češtinou?*“ většina respondentů odpověděla, že se mluvená forma češtiny vyskytuje především v televizi a v rozhlase, a to jen v některých pořadech, zejména ve zpravodajství. Pokud šlo o otázku užívání mluvené spisovné češtiny ve škole, spojovali ho respondenti většinou s výukou češtiny. (Nabízené varianty, že se ve škole spisovně mluví ve všech předmětech, nebo ve většině předmětů, měly v odpovědích mnohem menší zastoupení.) Výsledky celého tohoto dotazníku ukazují, jak na stav kultivovaného

¹ Článek vznikl jako součást řešení projektu Fenomén spisovnosti v současné české jazykové situaci: recepce, realita, perspektiva a vize.

vyjadřování pohlíží česká veřejnost, respektive běžní uživatelé češtiny. Jak sama autorka v závěru článku říká, výsledky tohoto dotazníku se mohou stát užitečnými zejména ve věcném konfrontování pohledu na řečové vzory očima běžných uživatelů a pohledu vytvářeného lingvisty. Pro naši práci vyplývá z druhé uvedené dotazníkové otázky významný podnět k zamyšlení. Veřejnost vidí vzory spisovné mluvené češtiny jako oblast zájmu vyučovacích hodin českého jazyka, nikoli jako samozřejmost napříč vyučovacími školními předměty. Tento názor veřejnosti, pravděpodobně opřený o vlastní zkušenosti z let strávených ve škole, nás utvrzuje v tom, že ani učitelé jiných předmětů by neměli zaostávat v kultivovanosti projevu, a to primárně z toho důvodu, aby se spisovná čeština a její vyučování nestalo čímsi nepřirozeným, nepraktickým či v nejhorším případě nutným zlem, kterému se musejí děti v hodinách českého jazyka podrobovat.

Spisovností míníme „...celé jazykové spektrum od knižnosti až po hovorovost, tj. prostředky živé, systémové, noremní, avšak nejen kodifikované; hranice spisovnosti je pohyblivá.“ (Čechová, Styblík, 1998, s. 9) Jedině škola je institucí, která má dbát soustavně o osvojování spisovného jazyka jako základu pro potřeby kultivovaného vyjadřování. Škola je spoluodpovědná za to, zda si žáci vypěstují schopnost v případě potřeby komunikace na vyšší úrovni spisovný jazyk užívat. Neměli bychom jako učitelé zapomínat na to, že to, jak mluvíme, je odrazem celé naší osobnosti (Tamtéž, s. 9–13). Spisovná čeština jako základ pro kultivované vyjadřování nesmí vypadat jen jako ohraničená oblast zájmu vyučovacího předmětu český jazyk, a proto by všichni učitelé měli svým řečovým vystupováním a netolerováním nedbalé řeči (u sebe i u žáků) dávat dobrý příklad.

Připomeneme-li si dosavadní zásadní postřehy a poznatky této kapitoly, musíme konstatovat, že ve věci řečových vzorů jsou podstatné zejména tři složky. Jsou jimi rodina, média a škola. Z pohledu řečové kultivovanosti bychom se na ně ale neměli dívat jako na všemocné. Jak jsme již zmínili předchozí kapitole, kultivovanost znamená snahu o ni samotnou, nemůžeme se tedy domnívat, že pouhým (pasivním) přejímáním (dobrých) řečových vzorů by se z nás mohli stát zdatní a kultivovaní řečníci. Důležité je zde vědomé úsilí. Musíme se chtít kultivovaně vyjadřovat a k tomu nám mohou významnou měrou pomoci právě (dobré) řečové vzory. Bylo by zkrátka mylné se domnívat, že dobrý řečový příklad je dostačující způsob, jak kultivovanému projevu naučit. Očekávali bychom od učitelů, a zejména od učitelů češtiny, že právě oni mohou v tomto směru mnohé vykonat. Znamená to, že ve výuce „ musí jít o přístup jazykově aktivní.“ (Daneš, *Naše řeč*, 1969)

Tím by měla být schopnost učitele účinně komunikovat. Předpokladem je podněcování žáků k co nejširší aktivitě a k co nejčastějšímu zapojování do komunikace. Učitel by měl podněcovat žáky k tomu, aby měli chuť se vyjadřovat a hovořit k danému tématu. Takto zaměřená výuka se neomezuje na teoretické ovládnutí spisovného jazyka a výchovu ke spisovnému jazyku jako něčemu nepřirozenému a vyumělkovanému, ale na schopnost účinně komunikovat, argumentovat, přijímat a interpretovat myšlenky, a to kultivovaně - na pozadí spisovné češtiny (Tamtéž).

4.3. Mluvený projev učitele v současné školní praxi

Uvedli jsme si v předchozí kapitole, že aby byl prostřednictvím školské komunikace splněn požadavek umět se účinně a kultivovaně vyjadřovat, nestačí mít jen dobrý řečový vzor a ovládat formální „správnost“. František Daneš vidí školu, která by měla poskytovat řečové vzory a vést děti ke kultivovanému vyjadřování, jako místo, kde bohužel převažuje přístup, který označuje jako metodu předpisů a zákazů na úkor přístupu jazykově aktivního. Všimá si toho, že navzdory tomu, že děti již v předškolním věku projevují vcelku dobré vyjadřovací schopnosti, dovedou tvořit i složitější jazykové útvary a vhodně jich užívat v konkrétních situacích, škola pak tento tvořivý rozvoj spíše brzdí (Daneš, *Naše řeč*, 1969). Vyučování by mělo být totiž více dialogem než učitelovým monologem. V dialogu se lépe ověří, zda posluchač chápe mluvčího. Při monologickém projevu uniká učiteli stupeň porozumění jeho žáků. Podstatné je ale to, že teprve prostřednictvím dialogu se žák učí skutečně komunikovat (Čechová, 1998, s. 14). „Byla potvrzena hypotéza, že dosahování vzdělávacích i výchovných cílů, mezi něž patří i pěstování kultivovaného vyjadřování žáků, závisí do značné míry na schopnosti učitele vést s žáky dialog.“ (Tamtéž) Nabízí se otázka, za co lze považovat dialog ve školním pojetí. Ve výukovém procesu lze za dialog považovat i výklad učitele – žák přijímá a vnímá jazykové sdělení, je vzděláván, poučován, veden, vychováván. Žák je tedy aktivním účastníkem přesto, že se od něj neočekává přímá odezva. O dialog jde tedy téměř vždy. V uvedené podobě ale nenaplnuje předpoklady komunikačně pojatého vyučování, to znamená takového, ve kterém se může a má recipient vyjádřit. „V komunikačně orientovaném vyučování by nemělo jít o formální dialog, kterému schází skutečná funkce dialogu, jež je pro školskou výuku žádoucí a potřebná.“ (Svobodová, 2000, s. 25)

Je patrné, že požadavky na učitele jsou vysoké v mnoha ohledech. Jedním z nich je zvládnutí jazykové roviny. Zde je možné objevit nedostatky ve všech jejích

aspektech. Analýza nedostatků ve všech těchto aspektech jazykové roviny je ovšem velmi náročná. Zaměřujeme se proto na nedostatky v rovinách zvukové, tvaroslovné a lexikální, „které přecházejí do sluchové paměti žáků. Vzhledem k častému opakování (u konkrétních učitelů někdy i bez alternativy spisovného výrazu) dochází k fixaci a přechodu těchto prostředků do žákova jazykového kódu, kde se zakotvují poměrně rychle a pevně.“ (PaedDr. Jitka Málková, Ph.D., konzultační hodiny na Katedře českého jazyka a literatury FPE, 20. 3. 2014.) Zkoumáním učitelských komunikátů v našich nahrávkách jsme zjistili, že k nejčastějšímu porušování dochází v rovině ZVUKOVÉ. Jedná se o tyto jevy:

Porušování vokalické kvantity-krácení vokálů, např.: *vam, zeptam, tím, neřikala, prvním, myslím, mam, těším, dalším, není, mezitím, udělám, označím, nevidím, s nim, říkali*

Redukce nebo oslabení koncového vokálu, např.: *přečtem, smázenem, čtyřice* (čtyřicet dva), *ta* (tam měla), *třice* (třicet tři), *čís* (číst bude), *spolykaj, roztrhaj, dvace* (dvacet čtyři)

Nedbalá výslovnost – vypouštění nebo záměna hlásek, např.: *třice tři, rozměli, věčinou, dyž bychom, taže, někého, neáme, něk, něký, jede* (jeden), *tay* (tady), *poj* (pojď), *buete, bře* (dobře), *e* (je), *tay* (tady), *obře* (dobře), *taže, buete, něakou, někého, někýho,ákého, tea* (teda), *zjisíte, třítí* (třetí), *scoalní* (skalní)

Záměna vokálu, např.: *teda, taky*

úžení é v í, např.: *celý, daný, něký, nějaky, jiný, takový, svým, který, někýho, jinýho* (záměna vokálu v koncovce se promítá do tvaroslovné roviny);

diftongizace í/ý v ej, např.: *podepsanej, tvejch*

Dloužení vokálů, např.: *nó, né, jó, ták*

+ **setrvávání na samohlásce v různých pozicích:** *svědomitýý, vytrvalýý, pozornýý, vystupujíí, lišíí, vyhráál, čláánku, příběhuu, známkuu, běžcůům, císařskýý, lovíí, jednotlivéé, takžee*

Vypouštění konsonantů, např.: *pod', pučit, neska, přide, troúhelník, menuje, eště, takle, dyž, támle, perfekní, menuje, dyž, vlasně, takle*

Záměna konsonantů, např.: *štrnáctého, čtyři, jedenástý, zi (ty si), pokud'*

V TVAROSLOVNÉ rovině docházelo nejčastěji k těmto nedostatkům:

Unifikovaná koncovka *y* bez ohledu na jmenný rod v plurálových tvarech adjektiv a pronomin, např.: *takový, nějaký, jiný, daný, ňáký, nějaký, vyřešený, svým, celý, svalnatý, který*

Nekodifikovaný tvar slovesa být, např.: *který si si (2.os.sg.), abysme, bysme (1.os.pl.), aby si (2. os.sg.)*

Unifikovaná koncovka -ma v plurálových tvarech instrumentálu, např.: *nulama, téma*

Ojedinele docházelo k porušování spisovného standardu v rovině LEXIKÁLNÍ:

kalkulajdu, dneska, ted'ka, kouknu, překlikam, teda (slovotvorná modifikace byla způsobena změnou v hláskové rovině), *jo* (přejatý výraz)

(Uvedené příklady v rovině zvukové, tvaroslovné i lexikální jsou jevy obecné češtiny. Nedostatky nářečního charakteru se vyskytly spíše ojediněle.)

Nahrávky učitelských komunikátů byly navíc zatíženy dalšími chybami, jako jsou např. hezitační zvuky, časté opakování slov, nadužívání výrazů *tak, takže* a tak podobně. Většina našich komunikátů by spíše nevyhovovala náročným kritériím, na druhou stranu je požadavek kultivovaného vyjadřování učitele jako (dobrého) řečového vzoru ve výukovém dialogu obtížné dodržet za všech okolností. Je zřejmé, že příklady jazykových nedostatků, které jsme uvedli, se objevují i v neučitelských prostředích.

Vedle nespisovných jevů, kterými mohou být zatíženy i jiné, na mluvené řeči postavené profese, se v učitelských komunikátech vyskytují zvláštnosti, které jsou dány povahou učitelovy práce. Učitel musí předávat poznatky, ověřovat si, zda žáci probíranému učivu rozumí, vyučovací hodinu musí rozdělit na určité segmenty, dává pokyny k práci, je nezbytné, aby udržoval s žáky kontakt a tak dále.

4.4. **Kritéria pro analýzu zvukového materiálu a jejich funkce**

Z multifunkčního charakteru učitelovy činnosti a především ze základního cíle jeho práce (vzdělávat) plynou zvláštnosti v mluvě učitele – jazyková specifika mluvených komunikátů ve školním prostředí. Bude otázkou analýzy, do jaké míry plní jednotlivá specifika svou funkci, tedy zda svým užitím něco sledují, nebo zda je jejich užití nemotivované.

„Při volbě jakýchkoli jazykových prostředků je pro učitele coby řídicího komunikanta ve školním (výukovém) dialogu směrodatné zejména to, aby zajistil pochopení informace recipienty-žáky.“ (Svobodová, 2000, s. 70). Zvláštností školského dialogu je celá řada, my se vzhledem k tématu a rozsahu této práce zaměříme na ty, které sledujeme v řeči učitele a o kterých předpokládáme, že budou mít v nahrávkách pořízených na zvoleném typu školy početnější zastoupení. (Náš vzorek je poměrně malý na to, abychom mohli v dostatečném množství doložit všechna specifika, která literatura uvádí.) Některé zvláštnosti se v rámci školského dialogu označují jako upravené verze (modifikované typy), jiné hodnotí literatura jako ryze specifické školské typy. Ke stanovení kritérií (a jejich funkcí) pro naši výzkumnou část vycházíme z práce Jany Svobodové *Jazyková specifika školské komunikace a výuka mateřštiny*, kapitola Jazyková specifika školního dialogu, s. 46 – 70.

Kontaktní slova a signály – skupina školských modifikovaných typů

Jedná se o obecně rozšířené neutrálně pojímané kontaktně-navazovací slovo, které nemá vlastní lexikální význam. Z kontaktních signálů má překvapivě vysoký výskyt **takže, tak**. Nadužívání takových slov hraničí s učitelským zlozvykem. Za zřetelné kontaktní signály lze také označit vokativy a jejich ekvivalenty. Jsou-li vhodně voleny a rozmístěny, dialog svým způsobem zrychlují. Vokativy se liší mírou kontaktnosti. Za zřetelné kontaktní signály lze označit **vokativy preklauzální**, tedy umístěné před výpovědí, kdežto vokativy interklauzální a postklauzální zprostředkovávají spíše adresování nějakého sdělení. Místo pravých vokativů může posloužit k adresování výzvy nebo výzově-otázkového podnětu **jméno adresáta v nominativu**. Ve výukových dialogích je pozoruhodný i pohled na formální podobu antroponyma ve vokativu. Na prvním stupni základních škol jsou zřetelně upřednostňovány zdrobněliny, u starších dětí jsou méně časté. Charakteristické je pro školní výukový dialog **oslovování celé třídy** nebo větší skupiny žáků a slouží především pro udržení kontaktu než pro jeho prvotní navázání. Vyskytovat se mohou oslovení citově

zabarvená nebo hovorová. Taková vyjádření stírají formálnost a mají minimalizovat míru moci či respektu vyučujícího, a zvýraznit tak vztah soudržnosti učitele a žáků.

Sklon k aditivnosti – skupina školských modifikovaných typů

„Mluvenostní tendence k aditivnímu doplňování souvisí s popsanou snahou učitele uvádět v dialogické replice nejprve výpovědně dynamické, většinou nejdůležitější základní nebo všeobecné údaje; ty pak podle vlastní úvahy, pokud se učiteli zdá sdělení nepřesné, nebo na základě toho, že žák ihned nereaguje předpokládaným způsobem, teprve **doplňuje a rozvíjí různě rozsáhlými údaji zpřesňujícími a vysvětlujícími.**“ Jindy je aditivnost spjata s užitím deiktických slov nebo s **vícekrát opakovaným vyjádřením.** Některé konstrukce mohou obsahovat i **učitelské echo** čili zopakování žakovy formulace nebo její závěrečné části. Učitelské echo je způsob vyjádření souhlasu respektive nesouhlasu s reakcí žáka. (Slovně pronesené echo coby signál nesouhlasu je vyjádřen antikadencí.) Někdy je dokonce učitelské echo doprovázeno dalšími **redundantními signály** stejného významu (*ano, dobře, opravdu*), jimiž je učitelův souhlas znásobován. Opakování žakovy formulace by mělo být používáno úsporně a nemělo by být mnohomluvné. Nemotivovaná nadbytečná vyjádření typu vícečetného opakování představuje nejen ztrátu času, ale může ovlivnit komunikaci žáka i společnou činnost, protože žáci přestávají rozsáhlé učitelské repliky vnímat. Nevhodné opakování úkolu pokaždé jinými slovy navíc ruší žakovo soustředění a prodlužuje čas potřebný k odpovědi. Můžeme tedy říci, že nadbytek mluvenostních tendencí k dodatečnému zpřesňování a vícečetná opakování různých vyjádření činí školní dialogickou komunikaci nepřehlednou, narušují ji a brzdí. Naopak úměrné množství vhodně uplatněných vyjádření působí na žáky přirozeně, nikoli vykonstruovaně a posouvají školní dialog k běžnému mezilidskému kontaktu, neruší žáka ani učitele.

Otázková konstrukce s tázacím slovem ve finální pozici – školský modifikovaný typ

Jedná se o školskou otázku, kde se tázací slovo chová jako složka východiska, k němuž se od jádra výpovědi směřuje. Tyto otázky umožňují rychlou a stručnou reakci žáka, chovají se tedy jako iniciátory komunikace.

Eliptická školská otázka – školský modifikovaný typ

Jedná se o školskou otázku, která má podobu záměrně neukončené výpovědi s elidovaným jádrem. Žák má toto jádro doplnit. Formálně má tato otázka podobu nedopovězené oznamovací věty. Tyto věty (otázky) nejsou intonačně ohraničeny, čekají na doplnění ze strany žáka. Forma těchto otázek urychluje školský dialog.

Konstrukce se záměnami slovesných kategorií – specifický školský typ

Zaměříme se na **záměny slovesného způsobu** - na užívání indikativů namísto imperativů ve školských výzvách s formální podobou oznamovací věty. Indikativ zde naznačuje vysoké přesvědčení učitele o tom, že žák projeví bezvýhradnou poslušnost. Dále budeme sledovat záměnu **slovesné osoby**, a to náhradu 2. os.pl. tvarem pro 1. os.pl. - tzv. inkluzivní konstrukce. Učitel v těchto replikách jakoby informuje o nastávající společné činnosti. Objevit se v našich zvukových záznamech mohou také **výzvy formulované v 1. os.sg namísto 2. os.sg. nebo pl.** „Vyskytují se např. u napomenutí, kde mírní káravost, ale i jinde, kde učitel jako by chtěl slovně manifestovat vlastní příklad.“

Konstrukce s volnými dativy – specifický školský typ

Konstrukce, kdy se zájmenný dativní tvar *mi/mně* nebo *nám* chová jako dativ prospěchový, můžeme chápat jako snahu komunikanta - učitele o zvýraznění role komunikujících osob, o připomenutí jejich přítomnosti. Tvar *nám* naznačuje učitelskou snahu deklarovat veškeré konání při výuce jako kolektivní. Vyskytnout se mohou také kontaktové volné dativy typu *vám* nebo *ti*.

Konstrukce s obsazením syntaktické pozice podmětu osobním zájmenem – specifický školský typ

Uplatnění osobních zájmen v pozici podmětu se týká zájmen *my* a *já*. Uplatňují se v případech, kdy není třeba zájmeno zdůrazňovat nebo vytknout pro srovnání, chovají se jako nadbytečná slova.

5. PRAKTICKÁ ČÁST

1.1. Analýza zvukového materiálu

5.1.1. Kontaktní slova a signály

- Vysoký výskyt *takže*, *tak*:

V našem zvukovém materiálu se jako nejvýraznější kontaktní prostředky vyskytly právě *tak* a *takže*, z toho *tak* bylo použito v přibližně dvojnásobném množství. Oba tyto prostředky se vyskytly jak ve svých spisovných podobách, tak i v podobě s prodloužením vokálu u *tak* (*ták*) nebo nedbalé výslovnosti u *takže* (*taže*, *tže*, *kže*). Vedle těchto velmi frekventovaných slov se jako kontaktní nebo navazovací slova objevily ojediněle i jiné prostředky, např. *no*, *nó*, *nu*. *Tak* a *takže* se neobjevovaly jen samostatně, ale nezřídka i ve dvojici: *tak*↓*takže*↓... nebo *tak*↓*tak*↓ (event. *tak*+*tak*↓; *tak*+*takže*). V promluvě učitele se *tak* a *takže* vyskytují v různých pozicích. Jako častou můžeme označit situaci, za které bylo *tak* a *takže* užito tehdy, kdy učitel těmito slovy zahajoval svou řeč o následující činnosti, nebo při výzvě k žákům. (Často bylo obtížné najít rozdíl mezi tím, zda je *tak*/*takže* záležitostí ukončení pronesených slov, nebo uvedením slov následujících.) Během průměrně 13minutové nahrávky vyučovací hodiny jsme zaznamenali nejvyšší počet užití *tak*/*takže* učitelem 48x (zaznamenán u učitelky literatury), nejnižší počet 7x, průměrný počet 22x.

U: **Takže** bajky↓ já se nebudu ptát↑ jestli víte co to jsou bajky↑ někdo možná tuší někdo netuší a já vám rovnou jednu bajku přečtu↓bude krat'oučká↑+**takže** zkuste poslouchat↑

U: @ a nadpis bude↑mocniny↓**tak**↓**taže** ti co nebudou u tabule zkoušení mají za úkol +pět třetích mocnin které máte tady teď ve prostředku na tabuli určit pomocí tabulek↑

U: **Tak** máme nějakého dobrovolníka↑neáme tak si někoho vybereme↓**takže**+**nu** tak půjde David Prukner↓**Tak** ob@ dva příklady jsou na rovnoramenný trojúhelník akorát pokaždé v něm počítáme něco jiného↑**tak** a společnost Davidovi u tabule↑**tak** Robine pod' **takže** k tabuli si můžete vzít kalkulačku samozřejmě žakovskou knížku sešít↓**no** na tu Pythagorovu větu kalkulačku↓jo↑**tak**↓+**tak** šup šup šup↓

U: **Tak** v této bajce vystupoval lišák↑+ **tak** působil na vás chytře↑ byl to chytrý lišák↑

U: **Takže** drahouškové dneska děmáme opět lekci tři cvičení dvě to znamená@platební styk↓

U: máte tam od Jindřicha Plachty ↑z Pučálkovy Aminy článku nazvaný Štěně s dlouhým krkem ↑+**tak** našli všichni už↑**takže** společně↑ máte tady dvě části↑ ten článek + **takže** první část ↑začneme↑

U: Dyž budeme zaokrouhlovat na tři platné číslice zleva↑tak to bude na jednotky↑na desítky↑nebo na desetiny↑na setiny↑no **tak** na desetiny↑ **tak** jak to zaokrouhlíme na desetiny↑no ↑tak↓**tak** Lukáši pod' zkusit další↑

U: Děkuju↓**tak** teď potřebuju najít tu prezentaci kterou pro vás mám↑**tak** tučňáka abyste si představili↑**tak** teď ho jako na potvoru nenajdu↑hm **tak** tay jako na potvoru nebude to je jedno↓**takže** tučňáci↑

U: dyž dostanete u zkoušení dravce buete povídat o tomhle↓**takže** dravci↓**takže** zobák↑je vždycky+u dravců hákovitě zahnutý↓

U: To je slabé ↓**tak** to raději nebudeme řešit to ani nechci vědět↓**tak** běž si sednout↑děkujeme↑**tak** zhodnotíme si jak se vám líbila Kristýna a jak se vám líbil Jindrův projev↑**tak** já se tě neptám na známku já se tě ptám na souvislý projev a podobně↓**tak** Lukáši povídej↓

U: Jindro prosim tě tobě tam utíká strašně ukazovacích zájmen těch to těm tím si pomáháte ale to je v běžném projevu normální↓**tak** pochválit vás musím za to že ste tó nevařili z vody jak se říká ale měli ste to docela připravené↓**tak** Diano+pod'↑**tak** +Diana má referát↑... na jaké téma↑

Ž: ...

U: Dobře↓**tak**+poslechneme si Dianu↑přestaneme breptat Honzo↑**tak**+Diano-

U: já počkam až budete mít všichni před sebou a okomentuji↓**tak**+ nejdřív+si teď otočte a vpravo nahoře se podepište a za čárku třídu↓vpravo nahoře↑podpis↑a čárka↑třída↓**tak**+ obyčejnou tužkou↑stačí vám říkám obyčejná tužka čili né propiska↑zakroužkujte kořen↑ ano↑a ostatní části slova který které tam jsou **tak** Patrik nám dorazil Patrikovi rovnou dáme prověrku podepiše se a poslouchá co má dělat↓stačí mu obyčejná tužka↑**takže** zakroužkujete všechny části těch...těch pěti slovíček a popíšete i co to je ano **takže** prosí vás i popsat↑

U: kdo bude mít celé hotovo+zkontrolováno otočí↑**ta(k)** kdo ještě kontroluje ruku nahoru↑**tak** ještě chvíličko ano↑@ už dokončujte↓**tak** já myslím že už většina je hotova je to tak↑**takže**+položte tužky už↑a Natálka Dominik a Láďa zezadu seberou↓**tak** když si to řekneme↓předškolák kořen↑Nikolo↓

U: když dostanete z toho testu za pět máte smůlu né že budu počítat jenom jedno↓jinak nic víc nového v ...neni↓**takže** sešit↑papír kdo nemá sešit↑

U: orangutani žijí v afrických pralesích↑to je špatně žijí v asijských to měla druhá skupina↓**tak**+béčko mělo asijských↓**ták** holky zmlkněte↓

U: **Tak**↓a ve zbytku hodiny+těch patnáct minut+@děkuju Aničko↑nás čeká+diskuze+ na téma+tedy sídla↓**takže** co sme dělali minulou hodinu↑

- vokativy preklauzální

Sledování vokativů v preklauzální pozici přineslo několik zjištění. Forma příjmení při oslovování se vůbec nevyskytla. Rodná jména žáků dominovala nad hromadným oslovováním. Užití základní podoby jmen bylo v menšině, v oslovování převažovala deminutiva a hypokoristické podoby jmen, „přičemž přesnou hranici mezi jmény deminutivy a jmény hypokoristiky nelze vést vždy naprosto přesně“ (Natálie – Naty, Vít – Vítek).

U: **Vítku**↑když nebudeš mít mapu↑nebudeš mít zeměpisné souřadnice↑jak vysvětlíš někomu že si tam byl-

U: tak potom jenom to nakolorujete tou světloUCE modrou↓**Naty** vidíš to↑

U: **Vítku** přidej na hlase ať tě slyšíme↓

U: **Robine** já se zeptám aby si zbytečně nepočítal↓

U: **Andreo**_zkus další větu↑

U: tak **Jaruško**↓**Jaruško** proč tam máš tu nulu↑na konci↑ta e tam zbytečná pak se vám tam zbytečně bude motat

U: A čím je to zajímavé↑**Vítku** nech jí mluvit↑

U: **Jindro** prosím tě tobě tam utíká strašně ukazovacích zájmen těch to těm tím si pomáháte ale to je v běžném projevu normální↓

U: aa není vůbec slušné+**Jindro** my sme tě také poslouchali↑když někdo má něco připraveného a snaží se tady↑aby vy stee dělali co si chcete↓

U: **Kristýnko** musíš si vyvolávat↑řid' si to vyvolávej si konkrétní lidi↓

U: Já vám ty výkresy nebudu rozdávat↑**Míro**↓prosím tě neruš mě↓

U: **Honzo**↑když každej tady budete takhle křičet tak+... tak se nedozvíte↑tak se nedozvíte co bueme dělat-

U: řekla sem že k tabuli+**Honzo** mluvím já řekla sem že k tabuli přijde pouze Bořivoj a Emílie↓

U: **Vašku** doplň↑

U: **Pavle** další slovo↑

U: **Lenko** ...ted'ka nemáme výtvarku ... stačí jenom barevně označit+ části slova ne celý papírek zabarvit

U: Přípona↓přesně tak↓**Martine** nevím proč se raduješ ty to máš koncovka↓

U: **Báro** ten příběh končí tím že to dala k tomu soudu↑

U: **Báro** je tam prosím tě v té knížce+ ňáký jako+ @...jesi... ňáký jako signál nebo něco kdy se rozhodla jít a toho tátu udat jako↑

U: **Kristýnko** podívej se↓po podívej se jo↑

U: Ano *významný skladatel* ano↑**Andreo** zkus další větu↑

U: **Luci**↑**Lucko** prosím tě ukaž jí+ kapsy aby viděli jak vypadá čtyry sta tisíc po kapsách↓

U: **Jarko** nechceš se už uklidnit↑

U: rovnou bych poprosila abyste vždycky tu větu přečetli s čárkami a řekli co bylo tím přístavkem jesi ste přístavek jenom podtrhli nebo zakroužkovali bylo jedno ale bylo třeba abyste ho správně určili↓**Michale** první větu-

- jméno adresáta v nominativu

Oslovení ve tvaru nominativu jsme v našich transkriptech zaznamenali 27x. Oproti oslovení ve vokativu, a to v jakékoliv pozici (138x), byl tento tvar oslovení použit asi v 9% případů (vyjma oslovení skupin nebo celé třídy). Asi ve dvou třetinách případů byla užitá oslovení ve zdobně podobě nebo v podobě hypokoristik (stejně zjištění jako u preklauzálních vokativů). Můžeme konstatovat, že v užití těchto („nezákladních“) podob jmen nebyl výraznější rozdíl mezi oslovením dívek a oslovením chlapců. (Je zřejmé, že užívání hypokoristik nebo zdobně podob jmen má různou motivaci, patří sem bezesporu i sympatie. Někdy se ale vzhledem ke školskému prostředí jeví jako právě ta základní podoba -bez ohledu na sympatie a v souvislosti s 2. stupněm ZŠ- *Vašek, Vítek, Pepa, Jarka*, neboť právě jejich základní podoby by znamenaly pomyslné vybočení z normy.) Oslovení příjmením se vyskytlo ve všech transkriptech pouze jednou, v situaci, kdy učitel napomíná žáka: *U: například když někdo zametá silnice že jo Mlynár*↓.

Nominativ při oslovování se vyskytl v pozici preklauzální (často po kontaktové *tak, takže*) a postklauzální. Interklauzální pozice nominativního oslovení se v našich transkriptech neobjevila, avšak ojediněle se vyskytly případy, kdy je tato pozice (vzhledem k absenci pauz a nedostatečné intonaci) sporná, např.: *U: ta e tam zbytečná pak se vam tam zbytečně bude motat no a Šárka zaokrouhlí*.

Užití nominativních oslovení úzce souvisí se specifickými mluvenostními strukturami - „záměny slovesného způsobu“ - kterými se zabýváme později.

U: **Vašek** chce začít číst↑ tak začni↑

U: kdž řkneš Kanárské ostrovy tak jsou to ostrovy že jo **Honza**↑

Ž: Uhuru

U: co je to kde je to kolonie **Vítek**↑

U: takže+nu tak půjde **David Prukner**↓

U: Struktura charakteru↓tak my si ty vlastnosti rozdělíme na čtyři skupinky↓**Damián** si píše struktura charakteru↓

U: **Robin** má jo↑kalkulajdu↓

U: takže+ položte tužky už↑a **Natálka Dominik** a **Lád'a** zezadu seberou↓

U: **Pavlík** mi nemá něco dneska ukázat↑tak co to má být↑

U: tak↓**Kristýna** začne hezky nahlas↓

U: Ano stačí↑pokračuje **Lukáš**↑

U: Ano↑ano↑tak **Vítek** pokračuje↓

U: Výborně↓**Janina** další větu↑

U: tak tady sme zaokrouhlili takle↑dobře↑tak↓a **Anetka** zkusí poslední↓

U: tak dávejte pozor budu se na něco pak ptát ať to víte↓tak↓**Kristýna** začne hezky nahlas↓strana sto sedum↑

U: **Filip** má napsáno↑

- oslovování skupiny žáků nebo celé třídy

Tato hromadná oslovení se ve všech našich transkriptech objevila pouze 8x. V jednom případě šlo o pobídku, výzvu k odpovědi: U: *holky*↓*co vy eště něký*+*mínus*+*města*↓. V ostatních případech bylo oslovení skupiny žáků nebo třídy spojeno s vyrušováním žáků a jejich napomínáním, a to i v případě oslovení drahouškové, které má v tomto případě jistě ironický nádech (zjevné jsou tyto případy užití při poslechu zvukového záznamu). Jediný případ oslovení má podobu zájmena: U: *všichni* si stoupnou+*do kruhu*↓*do kruhu*↑*všichni* si stoupnou do kruhu↓*všichni*+ si stoupnou do kruhu↓.

Celé třídy se týká, kromě oslovení *všichni*, také oslovení *děti a drahouškové*:

U: **Děti** prosim vás@trest smrti↑tiše↓trest smrti je v České republice↑je nebo není↑

U: Takže **drahouškové** dneska děamé opět lekci tři cvičení dvě to znamená@platební
styk↓

Zbylá oslovení se týkají jen malé skupiny žáků:

U: no tak↓**pánové** zrovna vy dva↓

U: ták **holky** zmlkněte↓

U: **drbny** v druhý lavici přestanou↑

U: tak se uklidníme **kluci** vzadu taky↑

5.1.2. Sklon k dodatečnému zpřesňování a opakování

- Sdělení doplňovaná a rozvíjená různě rozsáhlými údaji zpřesňujícími a vysvětlujícími:

Jsme si vědomi toho, že pokud jde o sledování právě tohoto jevu, jde do jisté míry o subjektivní záležitost. Přesto se odvážíme vyjádřit, co jsme sledováním tohoto jevu vnímali jako to nejpodstatnější. U sdělení, která jsou postupně doplňována a rozšiřována, jsme mohli pozorovat dvě základní tendence. Tou první je tendence ke zpřesňování a doplňování informací, u kterých vnímáme zřetelnou snahu o srozumitelnost a rozparcelování výpovědi se zde jeví jako záměr (U: říká se+arabská Afrika+celá část tehleté Afriky je arabská+žijí tam Arabové↓). Takováto sdělení můžeme označit jako funkční. Naopak se až v polovině případů objevují takové výpovědi učitelů, které můžeme označit za sklon k mnohomluvnosti. V extrémním případě může tato mnohomluvnost hraničit až s neschopností souvislého projevu. Délka promluvy v tomto případě není rozhodující. Může jít o kratší, ale většinou dlouhé repliky, které někdy vedou až ve

zmatenost, jsou nepřehledné a projev někdy působí tak, jako by chtěl učitel říci vše, co ho v tu chvíli k tématu právě napadá: *U: a tam potom jak si hovořila o tom filmu Dvanáct rozhněvaných mužů to už je+ @ tam hraje sám Voskovec a dokonce @ v Americe takže se ujal i @ v Hollywoodu vlasně+dobře↓děkuji↑*. Případy extrémní mnohomluvnosti, které vedou až ve zmatenost a které označujeme jako nežádoucí, jsou na následujících stránkách vyznačeny v rámečcích.

Sledovaný jev je v našich transkriptech zastoupen poměrně hojně, zvláště vezmeme-li v úvahu, v jak krátkém čase (10-15 minut vyučovací hodiny) byl v řeči jednotlivých učitelů někdy užít.

U: kdo tam vystupoval↑v této bajce↑Zdeňku↑

U: a co byly↑kdo byly ty mateřské země↑kdo byli ty kteří tam tedy vládli↓

U: tak dotazy↑na Štěpána↑

U: knížka byla↓výborně↓a referát taky↓

U: a jak zjistíte že máte někde v lese na poli někde blízko třeba@dyž máte zahradu @a dům↑jak zjistíte že tam máte blízko dravce↑

U: tak to vlastně sežerou spolykaj vlastně↑roztrhaj↑spolykají↑

U: Líbí se ti to↑z jakého důvodu↑

U: tak copak vlastně+tady+vymysleli+ Suchý se Šlitrem↑o čem je ta hra↑

U: charakter je v nás to ryzí↓ta naše povaha to jací skutečně sme↓

U: za první vztah k sobě+ samému↓vztah k sobě↓

U: určitě je více pracovních míst ↓více pracovních příležitostí↓

U: Tak↓přesně tak prosím vás↓kolorovaná kresba začne tou tuší↓tou perokresbou+ kterou si připravujeme pomocí můžeme si třeba i předkreslit tužkou↑kdo to zvládne bez tužky může klidně bez tužky↑a@ předkreslíme si to tuží↓bude to kresba tuží↓

U: takže@ to město potom +ve finále nechci říct neznečišťuje tolik životní prostředí přže ono zase vytváří daleko více odpadu a tak dál ale@ z té kanalizace tolik jakoby@to není tak znečištěné@ dá se vlastně@všechno vyčistit v té čističce↑ale+ na těch vesnicích pokud ty domečky nemají vlastní nákou čističku na zahrádce nebo@ není teda to vesnice kde je vybudovaná čistička+ což většinou není+tak+ všechno z té kanalizace jaká e tam ta kanalizace říká se tomu↑dešťová kanalizace takže všechno do kanalizace která je svedena jenom někam prostě mimo@nejlépe+do potoka a pak do řeky třeba do Hracholusek↓jo↑takže take to tam chodí většinou na těch vesnicích↓tak↓

U: takže třeba+jí+jednou rukou+ano↑jí rukou↓jedna ruka je nečistá↑ta se používá na hygienu↑a jí pravou rukou a to i tak že sou třeba schopný vlastně třeba @jí tam hodně rýže že jo+ takže nebo někaké+oni to vlastně takhle jakby zmačkají↑dávaj si to do pusy↑ale třeba i kusy masa↑si takle prstě jí jednou rukou neboo+mají zakázáno+to náboženství zakazuje jíst vepřové maso↓

U: @ neměla vlastní dětství žeo byla traumatizovaná to se+ to je jasné ale @myslim tím↓končí ta knížka@třeba+ je v té knížce ště zachycené to jak ten soud dopadl↑

U: představa že by mi bylo dvanác třeba to ta knížka určitě není+ si myslim že by nebyla vhodná čis si ve dvanácti letech jako že ten... ten věk kdybyste si spíš +nebo ste +na tohle téma připravenější než představa že si náká +holčička vezme tule knížku bylo mi dvanác let tak si řekne mně je dvanác tu knížku si přečtu tak tam by ten vztah to mohlo hodně +si myslim eště poznamenat teď už +ste přeci jenom větší ale vybíráte si samá zajímavá témata ...ta anorexie a tak dále všechno možné...docela ale sem ráda že si vybíráte literaturu kde ten+kde sou věci které se skutečně můžou stát kde je to z reality...že už to nejsou takové ty holky co jezdí+ na konících a tak dále ale že si vybíráte takováto témata↓

U: tak↓je něco co bychom+ **ptže** chválit umíme že **jo** to se pochválíme ale většinou hodnotíme tedy že jim že jim bylo **roznět** a tak dále ale oběma bylo rozumět+ dozadu...mluvili plynule bylo jim hezky **roznět** mluvili zřetelně↓ Báře bych vytkla jedinou věc↓oběma bych vytkla tu samou věc↓nespisovnost↓ano↓nemluvili spisovně↓

U: slyšeli ste méno Aristoteles↑

Ž: ...

U: V dějepise↑

Ž:...

U: Ne↓tam zrovna ne↓ale to jméno+ byste měli určitě znát↓@je to+je to řecký filo filozof ze starověkého Řecka a @kdybyste potom samozřejmě +nechci po vás abyste v osmé třídě četli Aristotelovy...přece jenom jsou opravdu filozofické jsou to úvahy nad různými tématy a tak dále ale myslím si že zrovna to O přátelství je úvaha která@vám může být blízká už jenom tím že přátelství... každý z vás takže ví o čem bude řeč↓takže máme tady krátkou ukázkou↓

U: najdeme ho+třea ve Švédsku+tam se těží+**neboo** tam kde jakoby velmi víte že Švédsko+švédská železná ruda je jedna z nejkvalitnějších na světě@sou to právě ty krevele+takže@jedna z nejkvalitnějších železných rud Švédsko-

- učitelské echo+ další redundantní signály stejného významu

V našich transkriptech se učitelské echo objevuje poměrně často, a to ve dvou základních podobách – echo s dalšími redundantními signály, jako jsou např. *ano, ano výborně, výborně ano, perfektně, hm* a echo užitá samostatně. Počet těchto dvou podob je v rovnováze.

U: Tak↓ se zeptam↓kdo vyhráál ↑Lukáši↓

Ž: **Želva**

U: **Želva**↓

U: v jakých dutinách↓

Ž: Stromů

U: **Stromů**+

U: mají malé vesnice vlastní kanalizace↑

Ž: Nemají

U: **Nemají**↓

U: ty ženy jak je nazývá↑

Ž: Šťabajzny

U: **Šťabajzny ano**↑

U: Byl rozzlobený + proč si to řekl↑ že+ proč si sám sobě lhal↑

Ž: Aby na to neměl moc velkou chuť

U: **Aby na to neměl velkou chuť ano**↑

U: toto by bylo klasifikováno jako↑

Ž: ...vražda

U: **Jako vražda ano**↓

Ž: ...k práci

U: **Vztah k práci**↓**perfekně**↓

U: nábřeží kořen máme Pavle↓

Ž: Břež

U: **Břež**↓**ano**↑

Ž: V bajkách vystupují zvířata

U: **Zvířata ano**↓

U: co by mohlo být ještě mínusem↑

Ž: Agresivita

U: **Agresivita**↑**hm**

Ž: ...**lektvar**

U: **Lektvar**↓**ano**↓**výborně**↓

V ojedinělých případech bylo echo proneseno jen zčásti, jindy bylo naopak ještě rozšířeno o doplňující informaci, kterou učitel užil, aby odpověď upřesnil:

Ž: ... **sebejistější a byla trochu vychytralá**

U: **Trochu vychytralá**↑

U: **Patří do povodí**↑

Ž: **Atlantského**

U: **Atlantského oceánu**↓**ano**↓

U: **takže Žáci z Přeštic byli úspěšní v soutěžích+tady je přívlastek neshodný jaký**↓

Ž: **Přeštic**

U: **Z Přeštic-**

U: **kolikrát denně se modlí** ↑**to je takové známé**↓

Ž: **Pětkrát**

U: **Pětkrát denně**↑**ano**↓

Ž: **Musí navštívit aspoň jednou v životě Mekku a Medinu**

U: **Ano**↓**svaté město Mekku**↑

Zaznamenali jsme jediný případ, kdy sledovaný jev neznamenal zopakování žákovy otázky, ale prostou reakci na žákovo sdělení:

Ž: **Já sem chtěla říct že já tu knížku mam doma**

U: **Máš doma**↑ **no výborně tak to nám můžeš přinést v úterý** ↑**ukázat**↓ **a četla si ji**↑

Téměř ve všech případech se jedná o echo souhlasné (vyplývá z kontextu nebo je dáno intonací), v ojedinělých případech se objevila echa nesouhlasná nebo jen zčásti nesouhlasná:

U: *ta výška je v tom pravouhlém trojúhelníku který si si tady vyznačil*+*odvėsna*↑*nebo přepona*↓

Ž: *Přepona*

U: ***Přepona***↑

Ž: *Ne odvėsna*

U: ***Odvėsna***↓

Ž: *Mosambický průliv je to na na západ od Madagaskaru*

U: ***Na západ od Madagaskaru** zkus to jinak*+

(V tomto případě vyžadoval vyučující co nejpřesnější odpověď na otázku, kde se nachází určitý zeměpisný objekt, a nespokojil se s polovičatou odpovědí.)

- opakování a doslovná opakování (vyjma učitelského echa coby opakování toho, co přednesl žák)

Opakování slov, slovních spojení i celých vět bylo ve většině případů motivované. Na základě sebraných příkladů opakování jsme mohli sledovat, že je několik situací, ve kterých je učitel nucen toto opakování užívat. Pro snazší orientaci jsme je uvedli do tří skupin. První skupinu představuje diktování zápisu do sešitu. Druhou skupinu tvoří pokyny k žákům. Třetí skupinu tvoří činnosti a situace přímo spojené s učivem: vysvětlování, zjišťování (otázky), pobízení, popř. přesvědčování.

Opakování, ať už byla užita doslovně nebo s obměnou, se vyskytovala jak v rámci kratších úseků, tak v rámci sledovaných 10–15 sledovaných minut vyučovací hodiny – v tomto případě se jednalo o shrnutí řečeného nebo také o zopakování na žádost žáků.

Opakování slov při diktování do sešitu je zákonité, nemá tedy valný smysl se zabývat tím, v jaké míře bylo užito. Zajímavěji se jeví opakování ve dvou zbylých skupinách, tedy v záležitostech spojených na jedné straně s pokyny a na druhé straně souvisejících s probíranou látkou.

V našich transkriptech jsme totiž zaznamenali asi o polovinu více případů opakování slov v souvislosti s pokyny k žákům oproti situacím ryze „učebním“.

1. skupina příkladů (diktování):

U: *takže zástupci těch dravců↓orel skalní↓orel skalní↓další zástupce je sokol stěhovavý↑ sokol stěhovavý↑ třetí zástupce káně lesní↑káně lesní↑*

U: *takže si píšeme↑můžeme ho nazvat také jako povaha↓můžeme ho nazvat také jako povaha↓*

U: *nejvíc se utváří v předškolním věku↓píšeme si↑nejvíce se tvoří v předškolním věku↓*

U: *můžete si napsat že oxidy jsou sloučeniny+kyslíku+s kovy+sloučeniny kyslíku s kovy+*

2. skupina příkladů (pokyny):

U: *Nehlašte se začíná referát↓Honzíku nehlašte se↓*

U: *všechno↓všechno uklidit↑všechno si uklid'te↑všechno si uklid'te to ti vypadne z lavice Kájo↓všechno↓všechno Stando víš co je to všechno↑*

U: *prosim vás nikdo mi nelezte na lavice nahoru nesedejte si všichni si stoupnou+ do kruhu↓do kruhu↑všichni si stoupnou do kruhu↓všichni+si stoupnou do kruhu↓kolik je vás dneska ve třídě↑asi dvace tři že jo...já sem řekla všichni si stoupnou do kruhu↑já sem řekla všichni si stoupnou+do kruhu↓*

U: *prosim vás nepotřebujete žádný papír+stačí vám obyčejná tužka s sebou↓stačí vám obyčejná tužka a to je vše↓*

U: aa otevřeme si čítanku **strana padesá čtyři**↑ Davide šup↑ ...tak čítanka **strana padesá čtyři**↑ a máme tam+máme tam @z výboru čtení z antiky od Aristotela O přátelství↑článek↑**strana padesá čtyři**↑jako v pomocné škole↓ach jo↓tak **strana padesá čtyři** říkám to naposledy-

3. skupina příkladů (učivo):

U: je to+ vlastně monolog Jiřího Šlitra↓jestlipak mi někdo z vás dokáže říci **co to je+monolog**↑ruku nahoru +kdo ví **co je monolog**↑existuje monolog a dialog↓já se ptám **co je monolog**↑

U: věděl by někdo jak říkáme opaku↑egoisty↑to slovo nevím jesi ste někdy slyšeli↑člověk který by pro druhé udělal cokoli+ rozdal by se↓jenom aby jim pomoh↓říká se-

Ž: ...

U: Říká se tomu **altruismus**↓takže **altruista**↓**altruista** je člověk který naopak druhým lidem věří má je rád a udělal by pro ně cokoli↓

U: takže ve větě Našla **tenký kovový drátek** Lukáši↑

Ž: ...postupně rozvíjející

U: Ano a mělo to být zapsáno tímto způsobem+připomínám ten oblouček máme s podstatným jménem a nejbližším přídavným jménem jo nejbližším přívlastkem+pé ká postupně rozvíjející↓zkratky které používám já tady s vámi smíte používat taky nebo se to tu psali ano+nemůžeme prohodit pořadí nemůžeme **kovový tenký+drátek**↓nemůžeme vložit a **tenký kovový drátek** to by tam byly **drátky** dva+...**kovový drátek** bylo rozvito slovem **tenký**↓je to jasné↑

U: Už je to všechno↓takže **co zkoumáme prosím vás u stavby slova**↑**co zkoumáme u stavby slova**↑Natálko↑

U: **levhart** žije v kterém biomu↑**levhart**↑

V rámci delšího úseku se opakování objevilo proto, že do učitelova výkladu nějakým způsobem zasáhl žák:

U: slovo charakter pochází z řeckého výrazu charaseis což znamená vyrýt↓slovo charakter pochází tedy z řeckého slova charaseis a to charaseis znamená vyrýt↓takže charakter je to co je ve vás vyryto↓píšeme si charaseis znamená vyrýt↓

Ž: ...

U: Jo↓minule sme probírali temperament před tím sebepojetí teď probíráme charakter↓procházíme strukturou osobnosti↓takže vel

Ž: ...

U: Ano↓charaseis je řecký pojem a znamená vyrýt↓charakter je tedy to co bychom obrazně do sebe měli mít vyryto↓

U: peníze neslouží pouze k placení↑peníze slouží také k tomu abysme@ určili@hodnotu majetku nebo hodnotu k hodnotu zboží↑a s dále slouží peníze k uchování hodno to znamená že vy s nebo vaši rodiče strádají peníze do prasátka nebo do na bankovní účet aby měli peníze@ pro@ na budoucí nenadálé výdaje↓to znamená+peníze slouží jednak k placení+ co chceš Jarko↓

Ž: ...

U: Čili znovu↑ticho↓znovu opakuju+peníze nam **slouží jednak k placení ale slouží nam** také k @ ho určení **hodnoty zboží služeb** nebo nějakého **majetku** a dále nam slouží jako@ na prostředek na **uchování hodnot** na pozdější dobu↓

Pokračuje výklad, poté učitel oznamuje žákům výsledky testu z minula a navazuje shrnutím toho, čím započal v úvodu hodiny:

U: čili znovu opakuju+ **úloha peněz**↑...nechceš se uklidnit↑čili **úlohu hlavní úloha peněz je samozřejmě placení-**

5.1.3. Konstrukce se záměnami slovesných kategorií

- **Záměny slovesného způsobu** se v komunikátech učitelů objevovaly jako tvary indikativů ve 3. os. obou čísel namísto tvarů imperativních, např. *tak↓a Anetka zkusí poslední↓* (= Anetko, zkus poslední). Záměny slovesného způsobu ve tvaru 2. osoby se vyskytlo pouze v jednom případě: *U: tak to se tam@Šárko hned vrátíš*). V našich transkriptech užití indikativů namísto imperativů ve výzvách k činnostem žáků jednoznačně převažuje.
- **Záměny slovesné osoby** se projevovaly v užití tvarů 1. os. pl. namísto 2. os. pl., a to především v indikativu. Ojedinele se vyskytly tvary kondicionálu. Při zkoumání záměn slovesných kategorií nedocházelo jen v kategorii způsobu a osoby. Vyskytly se i případy záměn čísla, a to tehdy, když učitel vyjádřil činnost, ke které je kompetentní pouze on, tvarem plurálovým, např. *U: tak **by**me mohli dát Davidovi jedničku↑* namísto *dám Davidovi jedničku/mohla bych dát Davidovi jedničku*.

Sledováním záměn způsobu a osoby jsme nezjistili jen tu skutečnost, že k záměnám dochází v několika případech i v kategorii čísla, ale i to, že se jednotlivé slovesné kategorie (osoba, číslo, způsob) vyskytují v jednom tvaru současně. (Vzhledem k tomu, že jsme si tyto případy vyhraněně nestanovili jako kritérium pro analýzu, uvádíme je na následujících stránkách po oddílu příkladů se záměnami způsobu a osoby jako „Záměny v čísle a záměny vyskytující se současně“.) Záměny, ke kterým dochází v jednom tvaru vícekrát, jsou v poměru k záměnám jen jedné ze slovesných kategorií přibližně jedna ku jedné. **Výzvy formulované v 1. os. sg. namísto 2. os. sg. nebo pl.**, jejichž užití jsme chtěli v rámci *Konstrukcí se záměnami slovesných kategorií* sledovat, se nevyskytly.

Záměna slovesného způsobu:

*U: nu tak **půjde** David Prukner↓*

*U: přečteme si o tučnácích na straně třice tři↓a číst bude↑čís **bude** Robin↓*

*U: tak↓Kristýna **začne** hezky nahlas↓strana sto sedum↑*

U: tak Radek **může doplnit** první↑

U: Ano stačí↑**pokračuje** Lukáš↑

U: tak hele kluci **se zklidní** vzadu↑

U: drbny v druhý lavici **přestanou**↑

U: takže Michal **hledá** podstatná jména-

U: Ano↑ano↑tak Vítek **pokračuje**↓

U: Struktura charakteru↓tak my si ty vlastnosti rozdělíme na čtyři skupinky↓Damián si **píše** struktura charakteru↓

U: Patrikovi rovnou dáme prověrku **podepíše se a poslouchá** co má dělat↓

U: takže+ položte tužky už↑a Natálka Dominik a Lád'a zezadu **seberou**↓

U: druhá věta ještě větší problém V dutinách stromů hnízdí vzácné sovy+stejným způsobem postupujeme takže Michal **hledá** podstatná jména+

U: vy **si vezmete** školní sešity uděláme společnou opravu té prověrky↓

Záměna slovesné osoby

U: jaké byly teda postavy↑ **kdybychom** tam vypisovali↑hlavní postavy jak **bysme** psali do deníku↑

U: Tak↓my **sme** v poslední hodině dodělali návrh na látku aspoň doufám že ste ho dodělali všichni↓

U: my sme trénovali změnu přívlastku neshodného na shodný↓dokonce **jsme** tam měli ještě podtrhávat-

Ž: Kanárské ostrovy

U: Počkej počkej počkej↓my **máme** hádat název a potom určit kde to je tak musíš hádat hádat pojem-

U: a **máme** nějaký dotaz k dnešní práci↓tak Natálko povídej↓

U: Takže sešity **sme** si měli připravit↑

U: kdo mi řekne co to je kolorovaná kresba↓kdouž ví už **bychom** měli v šesté třídě vědět+co je kolorovaná kresba↓

U: ted'ka si jenom+ **napišeme** to co sme dneska četli-

U: tak tady **sme** zaokrouhlili takle↑dobře↑

U: takže ještě **máme** dotazy já už bych šla zapsat do třídnice teda↓

U: Ten **sme měli** ve školním↓předpokládám↓

U: tak na mluvnici co **máme** za úkol koukam že **sme** po ránu v pondělí něký ospali a zapomnětliví↑

Záměny v čísle a záměny vyskytující se současně

Pro srozumitelnost nalezeného jevu uvádíme v závorce za příkladem, které slovesné kategorie se daný tvar týká + ideální případ užití, popř. komentář.

U: *kdo tam vystupoval*↑*v této bajce*↑*Zdeňku*↑

Ž: *Lišák*

U: *Tak celou větou* ↑*zkusíme*↓

(záměna osoby, čísla i způsobu; *Tak celou větou zkus*)

U: *tak bysme mohli dát Davidovi jedničku*↑

(záměna čísla; *dám/mohla bych dát Davidovi jedničku*)

U: *tak Patrik nám dorazil Patrikovi rovnou dáme* prověrku-

(záměna čísla; *dám prověrku*)

U: *přestaneme breptat Honzo*↑

(záměna osoby, čísla i způsobu; *přestaň breptat*)

U: *všichni se otočíme*↑*budeme dávat pozor*↑

(záměna osoby a způsobu; *otočte se, dávejte pozor*)

U: *ať nemáte zbytečný chybičky*↓*a obyčejnou tužkou*+*pracujeme*↓

(záměna osoby a způsobu; *a obyčejnou tužkou pracujte*)

U: *Takže sešity sme si měli připravit*↑*do sešitu napíšeme dnešní datum*↑

(1. záměna osoby; *sešity jste si měli připravit*; 2. záměna osoby a způsobu; *napište*)

U: *kdo nemá dodělaný návrh na látku a nemá ho ohodnocený tak si ho dá před sebe*↑ *může si ho dodělat*↑*a nebo ho budeme hodnotit to znamená že si ho položí na lavici připraví si žákovskou knížku-*

(záměna čísla; *budu hodnotit/ohodnotím*)

U: do sešitu **napišeme** dnešní datum↑

(záměna osoby a způsobu; do sešitu napište dnešní datum)

U: taže Robinovi **sme řekli** dvojku↑

(záměna čísla; řekla jsem dvojku)

U: čím víc zaokrouhlíme tím víc je ten výsledek nepřesný takže tady **smáznem**↑

(záměna čísla; smáznu, event. záměna čísla a způsobu smázni, resp. v obou tvarech spisovné smažu, smaž)

U: tak↓takže **píšeme**↑Jiří Suchý Jiří Šlitr napište si datum dneska je třináctého↑

(záměna osoby a způsobu; pište)

U: no a Šárka **zaokrouhlí**↑

(záměna osoby a způsobu; Šárko zaokrouhli)

U: tak ale kdo to ví ruku nahoru **nepokřikujeme**↓

(záměna osoby a způsobu; nepokřikujte)

5.1.4. Konstrukce s volnými dativy

V našich transkriptech jsme tento jev zaznamenali 12x. Většinou se jednalo o dativy prospěchové, jen v jednom případě se vyskytl dativ citový. Vyskytly se volné dativy v podobě zájmena *mi*, *nám*. Jejich výskyt byl v rovnováze. Jiné výrazy jsme v podobě volného dativu nenalezli. Užití výrazu v podobě volného dativu nebylo v našich transkriptech vázáno na určitý okruh situací.

U: Tak↓takže kdopak **nám** to vysvětlí↑

U: nábřeží kořen máme Pavle↓

Ž: Břež

U: Břež↓ano↑kořen je břez protože se **nám** tam mění břeh h v ž+ano↑

U: Vašek chce začít číst↑tak začni↑

Ž: ...

U: Počkej si **nám** tam vynechal+spisovatele↓

U: Čili znovu↑ticho↓znovu opakuju+peníze **nam** slouží jednak k placení ale slouží **nam** také k @ ho určení hodnoty zboží služeb nebo nějakého majetku a dále **nam** slouží jako@ na prostředek na uchování hodnot na pozdější dobu↓

U: prosím vás nikdo **mi** nelezte na lavice nahoru nesedejte si všichni si stoupnou+ do kruhu↓

U: kdo **mi** řekne co to je kolorovaná kresba↓

U: vy ste **mi**↑před dvěma hodinami nebo před třema spíš týdny než hodinami ste vypracovali krásné rodokmeny↑

Ž: Bedřich Smetana významný skladatel je pochován na Vyšehradě↓

U: Chyběly **mi** tam čárky takže znovu s čárkami↓

Ž: Bedřich Smetana čárka významný skladatel čárka je pochován na Vyšehradě

5.1.5. Konstrukce s obsazením syntaktické pozice podmětu osobním zájmenem

Obsazení pozice podmětu osobním zájmenem v případě, kdy není potřeba zájmeno vytknout do protikladu nebo užít pro zdůraznění, se objevilo v našich transkriptech 45x. Menšinu tvořilo zájmeno *vy* (vyskytlo se 8x), dvakrát se vyskytlo zájmeno *ty*. Většinu zájmen v pozici (nevyjádřeného) podmětu představují zájmena *my* a *já*, které byly užity v rovnoměrném počtu (*my* 17x, *já* 18x). Ve většině případů se zájmeno ve sledované pozici vyskytovalo na začátku věty, často s ním učitel zahajoval hodinu, resp. její výukovou část (takže **my** dneska začneme bajky↑; tak a **my** dnes tedy začneme+oxidy+). Sledovaná zájmena se vyskytovala jak na počátku věty, tak také často po redundantních *tak*, *takže*, *dobře*, *ano*...

U: Takže **my** dneska začneme bajky↑budeme trošičku zpestřovat hodiny↑tím že moc bajek tady v té ukázce nemáme↑v čítance↑tak **já** si pro vás budu vždycky na začátku+tak tři hodiny nosit takové krátké příběhy↑příště bych to přinesla asi nakopírované↑abyste měli i ten text před sebou↑pokud máte doma nějaké zajímavé bajky↑a chtěli byste si připravit buď aktualitku nebo referát↑ tak by to bylo vhodné ano↑takže po následující tři hodiny příští týden bude literatura i v úterý i v pátek ano↑a budu to ještě připomínat↓jinak ty prověrky bych vám z té mluvnice přinesla až na mluvnici na pondělí jo↑to co jste psali stavbu slova slovtvorný rozbor+ rovnou si napíšeme na opravu oba dva pěkně+pořád↓Takže bajky↓**já** se nebudu ptát↑ jestli víte co to jsou bajky↑někdo možná tuší někdo netuší a **já** vám rovnou jednu bajku přečtu↓bude kraťoučká↑takže zkuste poslouchat↑

U: všimli ste si na konci+ té větičky↑ **já** vám to přečtu ještě jednou-

U: Počkej počkej počkej↓ **my** máme hádat název a potom určit kde to je tak musíš hádat hádat pojem-

U: **My** si nejdřív zkontrolujeme vaši úlohu připomeneme si stavbu slova a pak si napíšeme prověrku↓

U: je to opakování o stavbě slova a **vy** dyž si napíšete co nejvíce slov příbuzných tak tím pádem zjistíte-

U: Takže **já** mám jednu jedinou věc↓abychom mohli dělat takovýchle aktivity tak nesmíte+nesmíte hlučet tímto způsobem+

U: Dobrý↓už to tam buete mít za chvílku zpátky↓no a **my** bysme si možná mohli postupně doplnit řešení na tabuli↑

U: Evropské státy+evropské země+dobře **my** si dneska o těch koloniích↑vlastně@ až budeme hovořit o severní Africe↑tak se na to dostaneme↑

U: Tak↓**my** sme v poslední hodině dodělali návrh na látku aspoň doufám že ste ho dodělali všichni↓

U: Připravte si sešity↑**a my** jsme minulou hodinu povídali↑o prvním řádu↑ze třídy ptáků a to byli↑běžci↑

U: Ššš tiše↓takže můžeš se posadit↓**já** ukončuji diskuzi↑**já** ukončuju diskuzi děti↓

5.1.6. Otázková konstrukce s tázacím slovem ve finální pozici

Sledovaný jev byl ve sledovaných částech vyučovacích hodin zachycen v poměrně malém počtu (celkově 12x). Tato otázková konstrukce se v řeči některých učitelů nevyskytla vůbec. U jednoho učitele se objevila ve sledovaném úseku vyučovací hodiny dvakrát. Vyjma dvou otázek, které vyžadovaly rozsáhlejší odpověď, byly učitelem položeny takové otázky, které vyžadovaly odpověď stručnou, jednoslovnou. V případech sledované konstrukce byly položeny otázky, jejichž součástí byl určitý slovesný tvar, jen v jednom případě se učitel obešel bez jeho užití :

U: takže dneska je šestého jedenástý↓+↓tak↓ dobře↓máme přečteno↑Lád'o↑

Ž: ...

U: Nemůžeš Lád'o na záchod protože na záchod chodíme o přestávce +tak minulou hodinu sme skončili u+sulfidů že jo↑**důležitá skupina sulfidů proč**↑

Určitý slovesný tvar v uvedeném případě chybí, jeho nepřítomnost není výrazem eliptičnosti, kontext tomu nenasvědčuje.

U: takže Žáci z Přeštic byli úspěšní v soutěžích+**tady je přívlastek neshodný jaký**↓

U: Lektvar↓ano↓výborně↓u slova léčivý↑**tam bude kořen jak**↑léčivý↓

U: Ano↑**takže dokonce je tam nazývá jak**↑

Ž: ...

U: Ne ne ne +ty ženy jak je nazývá↑

Ž: Šťabajzny

U: *a co je to ta morálka↑zpomenete si na minulý rok↑morální pravidla↑právní+normy↑pravidla chování která sou jaká↑*

U: *opice ploskonosé žijí v tropech kde↑*

U: *coe to vryp↓*

Ž: ...

U: *Eště jednou↑vryp je co↓*

5.1.7. Eliptická školská otázka

Eliptickou školskou otázku neboli školskou otázku v podobě (zdánlivě) nedokončené oznamovací věty můžeme v rámci našich transkriptů označit jako běžný jev. Oproti výše uváděnému typu (otázkové konstrukci s tázacím slovem ve finální pozici) bylo užití tohoto typu otázky asi čtyřnásobné. U většiny učitelů se tento jev vyskytl během sledovaného úseku vyučování průměrně dvakrát, u tří učitelů jsme tento jev vůbec nezaznamenali. Nejvyšší zaznamenaný počet eliptických školských otázek u jednoho vyučujícího byl 18. Vyšší počet byl způsoben snahou učitelky přírodopisu urychlit společnou kontrolu samostatné práce žáků. Téměř ve všech případech se potvrdilo zjištění Svobodové, že eliptická školská otázka je doprovázena po žakově odpovědi učitelským echem.

U: *a většinou na závěr+té bajky↑máme nějaké-*

Ž: *Poučení*

U: *Poučení ano nějaké moudro↑*

U: *Patří do povodí-*

Ž: *Atlantského*

U: *Atlantského oceánu↓ano*

U: *Vyznávají muslimské náboženství↑a tohle náboženství se jmenuje-*

Ž: *Islám*

U: *Islám náboženství se jmenuje islám↑*

U: **tohle je-**

Ž: *Emo*

U: *Emu australský↑*

U: *pokud teda nelétají jsou určitě přizpůsobeni jinému způsobu života↓způsobu života ve vodě takže jsou uzpůsobeni-*

Ž: *K plavání*

U: *K plavání↑*

Ž: *K potápění*

U: *K potápění↓dobře*

U: *vypadají jako nebo jsou to↑*

Ž: *Křídla*

U: *Ploutve↓proč křídla↑ploutve↓ploutve↓tak↓*

U: *Výborně↓zaplatila by ššš odškodné+rodině a dostala by vysoký trest protože toto by bylo klasifikováno jako-*

Ž: *...vražda*

U: *Jako vražda ano↓*

U: *nábřeží kořen máme Pavle-*

Ž: *Břež*

U: *Břež↓ano↑*

U: *předpona je tedy předpona je-*

Ž: *Ná*

U: *Hm↓*

U: *člověk který by pro druhé udělal cokoli+ rozdal by se↓jenom aby jim pomoh↓řiká se-*

Ž: *...*

U: *Řiká se tomu altruismus↓*

U: silueta jedna byl-

Ž: ...

U: Ježek↑

U: tady máme jaký přívlastek Lenko↑

Ž: Přívlastek neshodný

U: Tady máme-

Ž: Shodný

U: Shodný↓

6. ZÁVĚR

Cílem práce bylo doložit dle zvolených hledisek jazyková specifika v řeči učitele. Výsledky, které přinesla praktická část, tedy analýza nalezených jevů, nám nyní umožňují pokusit se zhodnotit, jak tato specifika ovlivňují požadavky na kultivovaný mluvený projev s ohledem na funkci učitele coby řečového vzoru. Je zřejmé, že naše výsledky jsou do značné míry subjektivní, neboť neexistují přesná měřítka pro to, co je ve sledovaných parametrech ještě vhodné a co už naopak zcela nežádoucí. Roli v posuzování míry vhodnosti užívání jazykových specifik hraje také délka sledování vyučovací hodiny (10-15 minut) a počet samotných nahrávek vyučovacích hodin (15). Pro to, abychom mohli dostatečně podloženě posoudit cíl našeho výzkumu a mohli z něj vyvodit obecné závěry, potřebovali bychom pořídit několikanásobné množství nahrávek, zajistit rozmanitost vyučovacích předmětů, sledovat delší úseky vyučovacích hodin atd. Vzhledem k rozsahu této práce to nebylo možné. I přes tato omezení se domníváme, že naše výsledky mají určitou výpovědní hodnotu.

Jak bylo v naší práci deklarováno, sledovali jsme školské jazykové typy modifikované a ty ryze školské. Nyní se pokusíme zhodnotit, které z těchto jazykových jevů ovlivňují kultivovanost učitelova projevu více a které méně. Z modifikovaných typů se jako nejčastější projevíly „užívání *tak, takže*“ a dále velká skupina „dodatečné zpřesňování a opakování“. Můžeme konstatovat, že tyto jevy byly zároveň těmi, které zatěžovaly kultivovanost projevu nejvíce. Svobodová, z níž vycházíme, označuje školský typ „užívání *tak a takže*“ za výrazné kontaktní prostředky. Toto tvrzení/zjištění respektujeme, i my jsme v naší analýze dospěli ke stejnému závěru. Sledováním množství těchto slov jsme ale došli ke zjištění, že tyto výrazy nejsou jevem kontaktním za všech okolností (vyjma pozic, ve kterých fungují jako prostředek důsledkového poměru). Dokonce se domníváme, že případy, kdy se pomocí *tak, takže* navazoval kontakt, byly užity asi jen v polovině případů. *Tak, takže* se nám často jevíly jako vycpávková slova nebo jako výrazy, v nichž učitel ukotvuje svoje repliky, výrazy, od nichž se tzv. odráží. Používání těchto výrazů bylo napříč všemi ukázkami četné, v některých případech až extrémní. Nepříjemné je zjištění, že častým důvodem pro jev „opakování“ byla nekázeň žáků a s tím spojený hluk ve třídě. Tento jev bychom v analýze našli pod oddílem příkladů Pokyny. Pokyny k (neukázněným a nepozorným) žákům tvořily asi stejně tak velkou skupinu příkladů jako pokyny spojené přímo s učivem. Není potřeba dále rozvádět, jaké ztráty toto přináší. Extrémní příklad této situace bychom našli v nahrávce č. 15.

(Zmiňujeme se o tom také pro to, že ze zvukových přepisů to není zjevné tak, jako je to zjevné ze zvukového záznamu.) Dodatečné zpřesňování v případech, kdy souvisí až s neschopností souvislého projevu, můžeme hodnotit jako jednoznačně nekultivované, navíc v některých případech zcela neúčelné. Pravděpodobně tento jev souvisí s nedostatečnou perspektivou výpovědi, neschopností vybrat pro účelné sdělení to podstatné a možná i nejistotou v samotných faktech. Školským jazykovým jevem, který by mohl na první pohled vzbuzovat obavy ze své nevhodnosti ve smyslu taktu, je užívání oslovení v nominativní podobě (např. *Hana, pojd' sem!*). Vzhledem k tomu, že se ale všechny případy (vyjma jednoho) vyskytly v konstrukci, kdy se užil tvar indikativu na místě imperativu (*tak↓a Anetka přečte další*), není na místě je hodnotit jako nevhodné.

Do jisté míry může kultivovanost jazykového projevu učitele snižovat tzv. učitelské echo, byť je jeho motivace, totiž projev souhlasu či nesouhlasu, ale také zopakování toho, co nemuselo být žákovi rozuměno, zcela pochopitelná. Zatěžující není echo samo o sobě, nevyskytuje-li se jako převažující prostředek souhlasu. Jako problematické se ale echo ukazuje v případě, je-li doplněno o redundantní signály *ano, dobře, výborně* atd. V našich dokladech jsme nacházeli naneštěstí takové učitelské echa, které jsou těmito nadbytečnostmi ve většině případů doprovázena. U konstrukce s tázacím slovem ve finální pozici je zřejmá její motivace-podněcuje a urychluje komunikaci, její občasné užití tedy vidíme jako zcela vhodné. Ovšem kdyby tento typ otázky v jazykovém úzu učitele převažoval, způsoboval by nejen znehodnocování jeho řeči ve smyslu kultivovanosti, ale také by v dlouhodobém horizontu vedl k neschopnosti žáků vyjádřit se jinak než strohou (často jednoslovnou) odpovědí. Vedl by tedy k opaku toho, co vyžaduje současné pojetí cílů jazykové a komunikační výchovy. Otázková konstrukce s formální podobou oznamovací věty, eliptická školská otázka, by mohla fungovat ve jmenovaných ohledech dosti podobně.

Specifické školské typy (dle Svobodové „mluvenostní struktury, které jinde v mluvené komunikaci v takové míře zastoupeny nejsou“) nebyly oproti těm modifikovaným v našich transkriptech zastoupeny tak výrazně. Nejčastějším jevem specifík byly záměny ve slovesných kategoriích. Svobodová říká, že indikativ na místě imperativu naznačuje „vysoké přesvědčení komunikanta-učitele o tom, že žák/žáci projeví bezvýhradnou poslušnost“. Sledováním konkrétních příkladů z praxe se naskytla představa i o jiném možném důvodu. Běžně používáme zdvořilostní frázi typu *Mohla bych vás poprosit, abyste zavřel to okno*. Ve skutečnosti to znamená *Prosím Vás, zavřete okno*, což

vyznívá jiným způsobem. Podobnost vidíme i v našich dokladech záměn slovesného způsobu, totiž podobnost ve zmírňování direktivnosti, v pomyslném obrušování hran. Tento jev by tedy ze subjektivního pohledu hovořil spíše ve prospěch kultivovaného vyjadřování. Některé repliky učitelů vlivem záměny slovesných kategorií ovšem vyznívají nemístně nebo spíše úsměvně. Namísto *ohodnotím* (oznámkuji) říká učitel *ohodnotíme* a naopak činnost žáků bere formálně jako tu svoji: *nepokřikujeme, přestaneme breptat*. Volného dativu jako specifického jazykového jevu v řeči učitele byl v našich ukázkách zachycen poměrně malý počet, celkovou kultivovanost našich projevů tak žádným způsobem neovlivnil. Umíme si ovšem představit jeho nevhodnost v případě, že by se vyskytoval v takové míře, jako např. výrazy *tak/takže*, a působil by tak jako učitelský zlozvyk. Ten by nutně snižoval hodnotu projevu. Obsazení pozice podmětu osobním zájmenem, kdy ho není třeba vytknout do protikladu nebo zdůraznit, nebylo jevem frekventovaným. Vzhledem k tomu, že tyto výrazy nemají jinou funkci než být vycpávkovými slovy, nemají tedy funkci související se vzděláváním, můžeme konstatovat uspokojení nad jejich nízkým výskytem. V opačném případě bychom viděli problém zejména v početném zastoupení zájmena *já*. Jeho vysoký výskyt by signalizoval jakési upřednostňování vlastní osoby.

Celkově zhodnotit užívání jazykových specifík v učitelských komunikátech, jejichž hodnocení logicky spočívá v míře kultivovanosti, nebylo snadnou záležitostí. Odpověď na otázku, v jaké míře ovlivňují jazyková specifika mluvu učitele, totiž dle našich zjištění závisí především na dvou výrazných faktorech. Prvním je typ komunikační situace, od které se užití jednotlivých zvláštností do určité míry odvíjí. Příkladem může být výklad nové látky, kde se nevyskytnou učitelská echa v takové míře, jako v situaci, kdy bude učitel ověřovat znalost probraného učiva z minulé hodiny. Zde se naopak dopustí více prohřešků v oblasti dodatečného zpřesňování (výklad X zkoušení). Poslechem a následným prepisem jsme dospěli také ke zjištění, že teprve v „přímé konfrontaci“ s žáky (opakované pokyny, zkoušení, otázky ze strany žáků vyžadující rozsáhlejší odpověď atd.) se vyskytují některá školská jazyková specifika (i chyby vůči spisovnému vyjadřování) častěji. Intenzivněji k tomuto docházelo zejména v hodinách, kdy měli žáci takřkajíc převahu nad svými učiteli, žáci byli učitelem usměrňováni, bylo potřeba neustále něco opakovat a vysvětlovat. V takovém klimatu třídy s pochopením sledujeme určitou rezignaci na kultivovanost projevu.

Očekávali jsme, že výrazně lepší jazykové vyjadřování nalezneme u učitelů českého jazyka. Domnívali jsme se, že vliv na kultivovanost projevu budou mít učitelé s delší praxí. Ani jedna z domněnek nebyla naplněna. Nevyskytly se v tomto smyslu ani rozdíly mezi učiteli maloměstských a městských škol.

Vyznačováním nespisovných prostředků v řeči učitele (Příloha č. 1) se potvrdila hypotéza o výskytu jevů nejen typicky školských, ale i jevů společných komunikátům mimo školní prostředí. Nespisovné výrazy a související jazykové prostředky snižující míru kultivovanosti zkoumá podrobně práce PaedDr. Jitky Málkové, Ph.D. *Mluvený projev učitele ve výukové komunikaci* z roku 2013. Jak bylo poměrně obsáhlým způsobem v Analýze i Závěru již popsáno, prokázala se platnost hypotézy o tom, že některá jazyková specifika mají svoji funkci. Stejně tak již bylo popsáno, které z těchto specifíků jsou spíše nežádoucí (3. hypotéza).

7. SUMMARY

The present thesis concentrates on the language level of the teaching staff, with a special view to the particular language features of the teaching staff, at the same time attempting to assess the suitability or otherwise of the particular features concerning cultivated speech. The theoretical part of the thesis starts by detailing the approach and method of the work, describing, at the same time, the language material that consists of the sound recordings of 15 school lessons. The thesis then proceeds to discuss the terms language and speech culture. The following chapter discusses the present speech culture of some public figures and its influence. The following chapters of the theoretical section concentrate on the subject of cultivated speech in the present educational environment. Cultivation is first discussed as part and parcel of a complex pattern. The following chapter proceeds to discuss the teacher's role as an important speech model, concluding with a section discussing the spoken action of the teacher in present-day educational practice. The theoretical section concludes by outlining criteria for the analysis of the sound material. The thesis proceeds to concentrate as its key section to the practical demonstration of the specific speech features of the teaching staff in the sound recordings of school lessons on the basis of particular viewpoints. The appendices of the thesis are the transcribed audio recordings of school lessons (10 – 15 mins) of each particular school lessons, and audio recordings of all school lessons on one CD.

8. POUŽITÁ LITERATURA A ZDROJE

ADÁMKOVÁ, I. *Řečové vzory pohledem české veřejnosti* [online, cit. 2013- 01-10].
Dostupné z: <http://konference.osu.cz/cestina/dok/2010/adamkova-ilona.pdf>

ČECHOVÁ, M., STYBLÍK, V. *Čeština a její vyučování*. Praha: SPN, 1998.

ČECHOVÁ, M. *Stylistika současné češtiny*. Praha: ISV nakladatelství, 1997.

DANEŠ, František. Kultura mluvených projevů. *Naše řeč* [online]. 1969, 2–3 [cit. 2013-03-13]. Dostupné z: <http://nase-rec.ujc.cas.cz/archiv.php?art=5437>

HŮRKOVÁ, J. *Česká výslovnostní norma*. Praha: Scientia, 1995.

KRAUS, J. *Rétorika a řečová kultura*. Praha: Karolinum, 2004.

KRČMOVÁ, M. Dnešní problémy kultury mluveného projevu. In: *Jazyk a kultura vyjadřování*. Brno: Masarykova univerzita, 1998, s. 107–112.

KRČMOVÁ, M. *Rozvíjení mluveného projevu - nácvik nebo teorie?* [online, cit. 2013-01-12].

Dostupné z: <http://www.phil.muni.cz/stylistika/studie/rozvijeni.pdf>

KROBOTOVÁ, M. *Spisovná výslovnost a kultura mluveného projevu*. Olomouc: Univerzita Palackého, 2000.

KULDANOVÁ, P. Krize mluvních vzorů v Čechách? *Čeština doma a ve světě*. 2001, 3-4, s. 156 – 161.

LANGER, A. *Úspěch veřejné promluvy*. Praha: Fortuna, 1993.

LINHART, J. a kol. *Slovník cizích slov*. Litvínov: Dialog, 2005.

MÁLKOVÁ, J. *Mluvený projev učitele ve výukové komunikaci*. Plzeň: Západočeská univerzita v Plzni, 2013.

NEJEDLÝ, P. Je čeština jako menší jazyk v ohrožení? *Naše řeč*, 2008, č. 5, s. 225–234.

PASTYŘÍK, S. *Cvičebnice mluveného projevu pro učitele*. Hradec Králové: Gaudeamus, 2006.

PRŮCHA, J., WALTEROVÁ, E., MAREŠ, J. *Pedagogický slovník*. Praha: Portál, 1995.

STICH, A. *Jazykověda-věc veřejná*. Praha: Lidové noviny, 2004.

STICH, A. Současné úkoly jazykové kultury. *Naše řeč* [online]. 1969, 2–3 [cit. 2014-01-05]. Dostupné z: <http://nase-rec.ujc.cas.cz/archiv.php?art=5441>

SVOBODOVÁ, J. *Jazyková specifika školské komunikace a výuka mateřštiny*. Ostrava: Ostravská univerzita, 2000.

ŠPAČEK, L. *Velká kniha etikety*. Praha: Mladá fronta, 2005

Všeobecná encyklopedie v osmi svazcích. Praha: Diderot, 2000.

9. PŘÍLOHY

9.1. *Textová příloha*

Vysvětlivky ke značení a symbolům:

„Způsob přepisu zvukového materiálu do jisté míry respektuje zásady pravopisu (zachovává např. psaní Velkých písmen ve vlastních jménech a názvech, respektuje pravidla psaní i/y, s/z, ě/je, souhláskových skupin atd.), rezignuje také na ortoepickou asimilaci znělosti, způsobu či místa artikulace a další ortoepické změny hlásek v proudu řeči. Náležitým způsobem však zachycuje případy, kdy se mluvčí dopouští výslovnostní chyby – v textu vyznačeno tučným písmem. Rovněž zaznamenává porušení spisovné normy v oblasti morfologické a lexikální. Výslovnostní varianty jsou zachyceny v příslušné podobě, bez zvláštního označení (jsme – sme, sedm – sedum).“ (Málková, 2013, s. 65 – 66)

Tučně vyznačené písmo: nedostatky vůči spisovnosti

@ hezitační zvuk

+ symbol pro výraznější pauzu

↑ ↓ symboly pro koncovou intonaci

... nesrozumitelnost

Podtržené výrazy: kontaktní slova a signály, nadužívaná slova

Modře: sklon k dodatečnému zpřesňování a opakování (Použity jsou dva odstíny modré, aby se naznačilo odlišení výpovědních celků, které by jinak mohly působit jako aditivnost nebo opakování vztahující se k stále stejné informaci.)

Červeně: konstrukce se záměnami slovesných kategorií

V rámečku: konstrukce s volnými dativy a konstrukce s obsazením syntaktické pozice podmětu osobním zájmenem

V závorkách jsou uvedeny výrazy, které jsou vypsány znovu, a to proto, že by se kryly s jiným vyznačením, např. není možné vyznačit slovo zároveň modře a zároveň červeně.

Růžově: eliptická školská otázka

NAHRÁVKA Č. 1

Český jazyk-literatura, 6. ročník, žena, 18 let praxe, maloměstská škola

U: Takže my dneska začneme bajky↑budeme trošičku zpestřovat hodiny↑tím že moc bajek tady v té ukázce nemáme↑v čítance↑tak já si pro vás budu vždycky na začátku+tak tři hodiny nosit takové krátké příběhy↑příště bych to přinesla asi nakopírované↑abyste měli i ten text před sebou↑pokud máte doma nějaké zajímavé bajky↑a chtěli byste si připravit buď aktualitku nebo referát↑ tak by to bylo vhodné ano↑takže po následující tři hodiny příští týden bude literatura i v úterý i v pátek ano↑a budu to ještě připomínat↓jinak ty prověrky bych vám z té mluvnice přinesla až na mluvnici na pondělí jo↑to co jste psali stavbu slova slovotvorný rozbor+ rovnou si napíšeme na opravu oba dva pěkně + pořád↓Takže bajky↓ já se nebudu ptát↑ jestli víte co to jsou bajky↑někdo možná tuší někdo netuší a já **vam** rovnou jednu bajku přečtu↓bude kraťoučká↑takže zkuste poslouchat↑nemáte ten text před sebou↑ musíte dvakrát dávat pozor+Lišák a hrozny↓ (*čtený text*)

U: Takže to teda je+bajka+ **Rozměli** ste↑byla kraťoučká↑ kdo tam vystupoval↑v této bajce↑ Zdeňku↑

Ž: Lišák

U: Tak celou větou ↑zkusíme↓

Ž: V této bajce vystupoval lišák

U: Tak v této bajce vystupoval lišák↑+ tak působil na vás chytře↑ byl to chytrý lišák↑ většinou se řekne chytrý jako liška že jo byl to chytrý lišák Ivanko↑

Ž: Ano

U: Ano myslíš si že měl chuť↑na ty hrozny↑ tak velkou že by byl přistavil žebřík↑nebo poprosil někoho aby tam vylezl ↑řešil to tak moc↑ ta touha po té dobrotě byla tak velká že by to byl **celý** zaměřil a dosáhl toho svého cíle↑ všimli ste si na konci+té větičky↑ já **vam** to přečtu ještě jednou *Je lepší se rozčítit než se trápit on si tam řekl fuj, jak jsou zelené a špatné, leda pro trhany*+ nó↑ to co si řekl↑ byla to pravda↑+ když byly takové sladké zralé dobré a pak si říkal že nestojí za nic+ proč neříkal pravdu↑

Ž: Byl naštvaný

U: Byl rozzlobený↑ + proč si to řekl↑ že+ proč si sám sobě lhal↑

Ž: Aby na to neměl moc velkou chuť

U: Aby na to neměl velkou chuť ano↑

Ž: Aby ho to nemrzelo že na ně nemůže

U: Výborně↓to tam máme na konci to poučení lepší se rozčítit než se trápit takže to vyřešil↑ řek si sám sebe jsem přesvědčil že nestojí za nic a dál už to +neřešil+ netrápil se tím+ tak↓ ještě jedna bajka ↑Zajíc a želva: (čtený text)

U: Tak↓ se zeptam↓kdo vyhrál↑ Lukáši↓

Ž: Želva

U: Želva ↓jaké byly teda postavy↑ kdybychom tam vypisovali↑hlavní postavy jak bysme psali do deníku↑(kdybychom tam vypisovali; jak bysme psali)

Ž: Zajíc a želva

U: Zajíc a želva↓když bychom srovnali↓zajíce↑a srovnali želvu↓jak se choval zajíc↑ Matouši↓

Ž: ... sebestějšší a byla trochu vychytralá

U: Trochu vychytralá↑ona počítala s tím že ten zajíc si bude věřit↑a že se vlastně podcení+ podcení ten závod+ a nebude pečlivý↓ kdyby byl běžel od začátku do konce tak je jasné že to+ vyhrál ↓takže počítal s tím jakou povahu↑ zajíc měl ano↑ že byl potřeštěný↑ že + měl tak pocit snadného vítězství v kapce že+ se nechoval správně +na konci jsme měli poučení důstojná vytrvalost je rychlejší než zbrklá potřeštěnost ↓dyž bychom tohle poučení zkusili↑použit pro naše chování↓v životě↓Vašku↑

Ž: Já jako... třeba když píšeme nějaký test tak rači si to předem důkladně přečíst než jako to tam rychle naflákat a odevzdat to... prostě mam to první mam to dobře a nakonec z toho dostanu pětku

U: Ano tak to slovíčko naflákat s tím bych moc nesouhlasila↑ rychle to tam napsat ano↑takže je třeba ↑aby člověk byl svědomitý aby byl vytrvalý aby byl pozorný aby vždycky používal zdravý rozum↑ a opatrně a pečlivě vždycky všechno +vykonával což se snadno řekne ale mnohem hůře udělá↑ teď když se podíváme na ty bajky+ slyšeli sme dvě bajky ↑ neřikala sem vám autora ↑asi neznáte ↑možná někdo už slyšel↑ zakladatelem bajek byl Jean de La Fontaine↑ a úplně před ním ještě byl řecký filozof Ezop možná máte někdo doma knížku Ezopovy↑ bajky↑tak Jean de La Fontaine je nebo byl francouzský↑ spisovatel↑tak +zkusíme zobecnit↓jak bychom+ postihli co to znamená bajka +takže kdo vystupuje v bajkách↑

Ž: Zvířátka

U: Celou větou↓

Ž: V bajkách vystupují zvířata

U: Zvířata ano ↓ čím se **liší** ↑ zvířata od lidí ↑ nebo čím mají v čem mají společné...

Ž: ...

U: Mluví jako lidi chovají se jako lidi **vystupují** ↑ jako lidé ↑ + lidé je správná

↑ + koncovka ↑ v **prvním** pádě ↑ **takže** ↑ v bajkách vystupují zvířata ↑ kteří mají která mají lidské vlastnosti chovají se vystupují jako lidé a **věčinou** na závěr + té bajky ↑ máme nějaké- (**máme nějaké**)

Ž: Poučení

U: Poučení ano nějaké moudro ↑ většinou si tam vezme autor ↑ na mušku nějakou špatnou vlastnost ↓ vychloubačnost netrpělivost **ano** ↑ cokoliv + co je typické pro lidi těmi zvířátky ↑ se na to člověk lépe kouká + na ty špatné vlastnosti ↓ **takže** bajky znáte ↑ **vy** máte + taky jedno zvířátko v **příběhu** ↑ v čítance ↑ bude to stránka sto třicet tři ↑ **my** část přečteme společně ↑ + takže čítanka stránka sto **třice tři** ↑ máte tam od Jindřicha Plachty ↑ z Pučálkovy Aminy článku nazvaný Štěně s dlouhým krkem ↑ + **tak** našli všichni už ↑ **takže** společně ↑ máte tady dvě části ↑ ten článek + **takže** první část ↑ začneme ↑

Ž: Já sem chtěla říct že já tu knížku mam doma

U: **Máš doma** ↑ no výborně tak to nám můžeš přinést v úterý ↑ ukázat ↓ a četla si ji ↑

Ž: Jo četla

U: **Četla** ↑ a líbila se ti ↑

Ž: ...

U: No my možná ty Přeštice budeme mít i v tom **čláánku** + **jo** ↑ **tak** se podíváme co **přečtem** ↑ **Vašek** chce začít číst ↑ tak začni ↑

Ž: ...

U: **Počkej si nám tam vynechal** + spisovatele ↓ (**nám**)

NAHRÁVKA Č. 2

Zeměpis, 6. ročník, žena, 23 let praxe, maloměstská škola

U: Takže dělá **vam** to problémy trochu↓ zkusíme↓ *Co je to↑ kde je to↓* odpovídáte na otázky co je to kde je to↓ co je to Ukereve kde je to Jana

Ž: Ukereve je jezero

U: Kde +Afrika je velká +třetí největší světadíl sme si **řikali**+ jak **vysvětlíš** kde je to +Vítek

Ž: Je to jezero mezi třicátým a čtyřicátým stupněm východní délky a

U: Dobře+ Vítku↑když nebudeš mít mapu↑ nebudeš mít zeměpisné souřadnice ↑**jak** vysvětlíš někomu že si tam byl že to tam bylo krásné a že by si vřele doporučoval aby tvůj kamarád **s tam** taky vydal jak mu to řekneš ↑**de** to je↑

Ž: U města Kalampa ...na rovníku na východ

U: **Ve východní Africe↓ na rovníku↓ stačí ↓úplně stačí jednoduše** **dobře**+už se už se zase v hlavě zkoušejte si vymýšlet ty samé pojmy že je zadáte někomu jinému **jo**↑ **co je to** kde je to↑ **@ Čad↓ co je to kde je to+ Čad↓**

Ž: Čad je čadské jezero

U: ...

Ž: Na...

U: **@ d** to je

Ž: Jo je to na severu

U: No to je taky ale široký pojem↑**jak** **bysme si ještě lepší poradili**↑

Ž: Ve středu+ přibližně u rovníku

U: **Jižně od Sahary jižně od Sahary↓tady@** byl nějaký šum nesouhlasili **ste**↑ **když@** **ste** řekli že je to jezero↑

Ž: Je to stát

U: **Je to i stát správně ale je to i jezero i stát další řeknu**↑a pak už budete vy co je to kde je to Atlas

Ž: Ježíši

Ž: Atlas je pohoří na severu Afriky až skoro ve středomoří

U: U Středozemního moře dobře tak teď ty kdo to vymyslí+ kdo to vymyslí +kdo vymyslí nějaký pojem pro druhé co je to kde je to+ mělo by to být z hlavy no dobře koukněte do atlasu Jano↑

Ž:...

U: Tak povstaň +ať si vidět a slyšet↓

Ž:...

U: Hm, tak teď to musíš vopravit+ musíš říct doplňte+ musíš říct doplňte **prtže** si půlku názvu řekla nó tak vyvolej někoho↓

Ž: Mosambický průliv je to na na západ od Madagaskaru

U: Na západ od Madagaskaru zkus to jinak+ jednoduše+ je to mezi ne **dycky** průliv je mezi něčím tak mezi čím↑

Ž: Mezi Madagaskarem a↑ Afrikou

U: Jasně↓další↑ Dane↑

Ž: Kanárské ostrovy

U: Počkej počkej počkej↓ my máme hádat název a potom určit kde to je tak musíš hádat hádat pojem máme **c to** znamená +

U: Uhuru

Ž: Nejvyšší hora v Africe je pohoří Kilimandžáro a je to na východě Afriky

U: Výborně ↓vyčerpávající odpověď

Ž: Kilimandžáro

U: To **sme** teď **řekli**+Kilimandžáro to je lehké něco jiného↑zkuste trochu přitlačit+na ty úplně+ nejtěžší pojmy

Ž: Niger

U: Niger

Ž: @ je to řeka+ nachází se @ na severozápadě nad rovníkem u u

U: Nad rovníkem je nebe+ nad rovníkem je nebe+ toe špatně

Ž: Od rovníku na sever

U: Od rovníku na sever↓ jinak byste to vyjádřili+ lepší

Ž: ...

U: Vlévá se do Guinejského zálivu **úpně** stačí ano poslední

Ž: Bílý Nil

U: Bílý Nil vyvolej vyvolej někoho

Ž: Alča

Ž: @ Je to řeka a vtejká se s modrým Nilem a je to na severovýchodu Afriky

U: **Vlévá se↑do-**

Ž:...

U: **A Nil se vlévá**

Ž: Do ...moře

U: Patří do povodí↑

Ž: Středomoří

U: Patří do povodí-

Ž: Atlantského

U: Atlantského oceánu↓ano [já] si **dam** poslední↑co je to kde je to kolonie co je to kde je to kolonie Vítek↑

Ž:...

U: Vítku přidej na hlase ať tě slyšíme↓

Ž: ...byla rozdělená Afrika na různé kolonie a kolonie je území ovládané jiným státem

U: Kde je to↑

Ž: @Je to v podstatě...

U: Dnes↑ Vítek správně řekl byla↓ **žeo** Vítku že si **řek** byla↓ **tže** byla↓ ano↓ Afrika byla rozdělená na +několik desítek kolonií či závislých území+ a co byly↑kdo byly ty mateřské země↑kdo byli **ty kteří** tam tedy vládli↓

Ž: Angličani Španělé Francouzi Portugalci

U: **Takže evropské-**

Ž: Evropské

U: **Evropské státy+evropské země+dobře** [my] si **dneska** o těch koloniích↑vlastně@ až budeme hovořit o severní Africe↑tak tak [já] se na to dostaneme↑ **taže ted'ka bysme** skončili↑**takle** budeme příště pokračovat↓ **ted' si rozdejte+... rozdejte si papíry↑a my ostatní zatím**↓zatím+učebnice↑než to rozdají ↑**dyž sme** ted' tady **hledali** kde je to ↓už sme↑říkali severní Afrika východní Afrika jižní Afrika @Přední Afrika+ **tak to rozdej úplně+jo↑rozdejte každému mapku**↓ **tak**↓**ták** podíváme se na+vlastně říkáme regiony Afriky↓ **podíáme se** na první region a to je severní Afrika ↑a **zkuste říci které státy↑ patří do severní Afriky podle atlasu-**

U: Učebnice strana **třice** tři ↑atlas ↑strana sto↓ no ale **todle** zvládne i někdo **jinýy**↑ Dane↓

Ž: @ Alžírsko... Egypt Súdán Čad Niger Mauri Maritánie Nigérie Ghana

U: Stačí

Ž:...

U: To už **né+** ještě jednou když se **podíáme** na mapu už sme si říkali že Sahara je velkým předělem↓ **říká se že Afrika+** vlastně taková ta pravá Afrika je na jih od Sahary ↓že nahoře↑ tedy správně na severu ↑že to není Afrika **jo+** že Sahara **ždycky** byla velkým

předělem ↑takovým mezníkem takže státy které patří do severní Afriky jsou státy které jsou při Středozemním moři a sou to Egypt všichni najednou (U+Ž:) Egypt Lybie Alžírsko Tunisko Maroko ano↑ a+ pak tam možná ještě máte↑západní Afrika **jo**↑ všecko ostatní+ už potom je střední Afrika neboli tropická Afrika +**jací jací lidé žijí**↓ v severní Africe + **touž touž bysme** zase mohli vycházet z toho co víme kdo tam žije no ale to už sme si **řikali** jak se tam mluví↑sme si **řikali** a kdo tam žije↑

Ž: Žijí tam domorodci

U: Kdo jsou domorodci↑

Ž: To sou lidi který nejsou jako my

U:@ to **né**↓

Ž: Třeba Arabové

U: **Né** třeba↑ správně ↑**řiká se** +arabská Afrika+ celá část **tehleté** Afriky je arabská +**žijí tam Arabové** co víme+ jak žijí Arabové co o nich víme jaké náboženství vyznávají jak se oblékají@ jaké mají zvyky víme něco↑

Ž: Vyznávají muslimské náboženství

U: Vyznávají muslimské náboženství↑**a tohle náboženství se jmenuje-**

Ž: Islám

U: **Islám náboženství se jmenuje islám**↑ a vyznavači tohoto náboženství jsou muslimové **tak**↓ co o nich víme↓

Ž: Že sou celý zahalený že jim je třeba vidět jenom do očí...

U: Kdo

Ž: Ty muslimové

Ž:Ženy

U: **Ženy** ↓**muži né**+ muslimky↓ **ženy**↓ ano↓i když v **těhletěch** afrických **zemí**+ které třeba Egypt ↑Maroko ↑Tunisko ↑**sou hodně už jaksi** +postižení ↑**neboli** +cestovním ruchem jak to říct jinak + prostě cestovní ruch je tady velmi čilý a jezdí sem hodně lidí z celého **sěta** hlavně z Evropy↑takže tady↑už nechodí ženy zahalené ale nosí třeba šátek↓ano↑nenosí burku jako třeba v Afghánistánu ani čádor ale mají třeba jenom šátek a **dlouhý** šaty tak↓ to ano↓ dál co co ještě víme↑

Ž:Vyznávají Alláha

U: Kdo je Alláh↓

Ž: Bůh

U: **Ano**↓ **ano**↓ @ kolikrát denně se modlí ↑to je takové známé↓

Ž: Pětkrát

U: Pětkrát denně↑ano↓dál↑

Ž: Musí navštívit aspoň jednou v životě Mekku a Medinu

U: Ano ↓svaté město Mekku↑každý správný muslim ↑má za povinnost jednou +za rok vykonat **vlasně tendleten+ tulet**u pouť ↑a dostat se ↑+do Mekky ↑která je v Saúdské Arabii **tay** ano↑ **te jeich** posvátné město dobře↓ **ale tam sou ještě jiná pravidla která** podstatně ↑omezují **vlastně život @pro nás jakoby pro Evropany**↓ **takže** třeba+ jí +jednou rukou+ ano↑ jí rukou ↓jedna ruka je nečistá↑ ta se používá na hygienu ↑a jí pravou rukou a to i tak že sou třeba **schopný** vlastně třeba @jí tam hodně rýže **že jo+** takže nebo **něaké+** oni to vlastně takhle **jakby** zmačkají ↑**dávaj** si to do pusy↑ ale třeba i kusy masa ↑si **takle prstě** jí jednou rukou **neboo+** mají zakázáno+ to náboženství zakazuje jíst vepřové maso↓

Ž:...

U: Ne↓vepřové maso↓nesmí jíst vepřové maso jako že je nečisté **jo**↑ kde to má kořeny↑ tohleto protože islám je rozšířen i třeba v horkých oblastech↑tropických oblastech ↑**aa+** vepřové **masoo** ↑nebo vepřový+ no víš to↑

Ž: ...

U: V Tichomoří ↑se začala rozšiřovat takzvaná červenka což je nemoc↓z vepřového↑masa↑ no a aby se to nerozšiřovalo v **tich** tropických zemích **že jo**↑ **velkou rychlostí**↑tak prostě **vlasně talet**o náboženství na to reagovalo že zakázalo jíst vepřové maso↓**ano** ↑a od té doby to tam prostě je↓i když teda už+ třeba tam ta nemoc není tak rozšířená↓

NAHRÁVKA Č. 3

Matematika, 7. ročník, žena, 20 let praxe, městská škola

U: Takže sešity **me si měli** připravit↑do sešitu **napišeme** dnešní datum↑**štrnáctého** jedenáctý↑hodinu máme číslo čtyřicet↑

Ž: Máte hezkej...

U: **Nó** to sem dostala od paní...@ a nadpis bude↑mocniny↓tak↓**taže** ti co nebudou u tabule zkoušení mají za úkol +pět třetích mocnin které máte tady teď ve prostředku na tabuli určit pomocí tabulek ↑můžete si samozřejmě potom zkontrolovat pomocí kalkulačky ale **trénujeme** pomocí tabulek tak↓ no a tady si dáme opakování Pythagorovy věty↑no a to půjde někdo počítat na **známkuu**↓ tak máme **ňákého** dobrovolníka↑**neáme** tak si někoho **vybereme**↓ **takže+nu** tak **půjde David Prukner**↓ tak ob@ dva příklady jsou na rovnoramenný trojúhelník akorát pokaždé v něm **počítáme** něco jiného↑tak a společnost Davidovi u tabule↑...tak **Robine pod'**↓ **takže** k tabuli si můžete vzít kalkulačku samozřejmě žakovskou knížku sešit↓no na tu Pythagorovu větu kalkulačku↓jo↑tak↓tak šup šup šup↓ kde máš **kalkulajdu**↑ Davide↑

Ž:...

U: Tak si tady můžeš **pučit dneska** mi jich zbylo **ňák** hodně↑**Robin má jo**↑**kalkulajdu**↓ **takže** pánové **jede** doprava↑ druhý doleva↑

Ž: Paní učitelko můžeme si sednout do ...lavice...

U: Víš co vílo↑sed' tam kde sedíš...**myslim** si že už toho bylo **neska** dost↓ těch **tvejch** hříchů↓ Jaruško↓ a to ještě jeden **přide** za chvíličku↑protože tady **mam** stranou **daný** **ňáký** domácí sešity↓ tak↓ no ↑**pod'** Jaruško hned↓ **takže** co ty a ty domácí úkoly↑**mamku** babičku t@ doma nevidáš↑

Ž:...

U: Mám ti tady kouknout se kolikrát už si neměla ten domácí úkol **podepsanej**↑jako loni to bylo bez problémů↑v pořádku↓tak co se děje letos↑mam zvednout telefon↑domluvit se s maminkou s babičkou↑

Ž:...

U: Takže to dáš do pořádku↑opravy ti tady schází↑**tay** si napsala úplně něco **jinýho** než si měla↑**takže** se **těšim** s **dalším** domácím úkolem že to bude v pořádku jinak bych musela

mluvit s **mamkou** nebo s babičkou jo↑tak odchod↓Michal tady **neni↑tak** Dane **pod'**
sem↓**poj** taky↓**todle** si měl navíc↓ je to tak↑co se@ ti tady napsala↑kdy myslíš že to
jako uděláš↑tady to máš i pro ten první+ příklad vzorově jak by to mělo
vypadat↑co↑takže ostatní budou určitě zítra taky s dnešním domácím úkolem↓ v
pořádku↓Robine já s zeptám **aby si** zbytečně nepočítal↓ta výška je v tom pravouhlém
trojúhelníku který **si si** tady vyznačil↓odvěsna↑nebo přepona↓

Ž: Přepona

U: **Přepona↑**

Ž: Ne odvěsna

U: **Odvěsna↓** tak co tady asi bude špatně↑

Ž: Nic

U: Pavlík mi nemá něco **dneska** ukázat↑tak co to má být↑

Ž:...

U: **Dobry↓** už to tam **buete** mít za chvíli zpátky↓no my **bysme** si možná mohli postupně
doplnit řešení na tabuli↑pak si řekneme jestli je to v pořádku tak **Radek může doplnit**
první↑ můžete si vzít samozřejmě sešit když už to tam máte **vyřešený+tak** můžu pánové
jo↑zkontrolovat↑takže základna byla šest **tróuhelník** se **menuje** ká el em výška
čtyři↑počítáš přeponu↑**štyři** na druhou plus tři na druhou↑tady by to chtělo ještě **nějaký**
jednotky jinak je to v pořádku↑tak **bysme mohli** dát Davidovi jedničku↑...tak↓a
Robin↑tróuhelník je v pořádku ta@ si akorát zkazili↑**taže** Robin dostane dvojku↓
jo↑tak **jaký** tam budou Davide jednotky↑v čem vyšla ta↑ no↑ a **eště** se teda zeptám↑to
je **bře túto↑**co si počítal↑

Ž: ...

U: **Tudle** stranu a kde máš teda to x v tom obrázku↑co si v tom **svým** obrázku
počítal↑**káčko emko** nebo vé em↑

Ž:...

U: **Nó** tak proč tady máš **takový nějaký jiný** značení co by tady všude mělo asi být↑

Ž: Ká

U: **Nó** si na to dávej pozor↓takže↓ Šárka↑druhý↑nám **mezitím↑taže** Robinovi **sme řekli**
dvojku↑ takže pozor na to odvěsna↑odčítáme↓přepona↑přičítáme↓ jo↑tak ↓tak k sobě si
udělám z mínusem si tady **označim** jo↑takže **neska** je čtrnáctého **jedenástý** a Robin
má neska@ dvojku↓tak↓@+ tak to se@ tam Šárko hned **vrátíš** a jak to zaokrouhlíš↑

Ž: ...

U: Na kolik těch platných číslic sme si říkali zleva zaokrouhlujeme↑**takle** samozřejmě by

to šlo tak@ ale je tam více té nepřesnosti čím víc zaokrouhlíme tím víc je ten výsledek nepřesný takže tady **smáznem**↑a znova↓tak třetí↑tak Jaruško↓Jaruško proč tam máš tu nulu↑na konci↑ta e tam zbytečná pak se vám tam zbytečně bude motat no a Šárka **zaokrouhlí**↑

Ž: ...

U: **Nó**↑taky tam musíš s **tima nulama** něco udělat↓**né**↓ty **zi** ta@ měla dvace pět **celých** nula nula čili nula setin↓ na jaký řád si **teda** zaokrouhlovala↑

Ž:...

U: **Dyž** budeme zaokrouhlovat na tři platné číslice zleva↑tak to bude na jednotky↑na desítky↑nebo na desetiny↑na setiny↑**nó** tak na desetiny↑ tak jak to zaokrouhlíme na desetiny↑no ↑tak↓tak Lukáši **pod'** zkusit další↑

Ž:...

U: Maximálně+ to může být **takle**↓**jó**↑...tak tady **sme zaokrouhlili** **takle**↑dobře↑tak↓ a Anetka **zkusí poslední**↓můžeš mi říct Aneto co si tady celou tu dobu dělala↑kreslila **ty** srdíčka↑

Ž: ...

U: Měli ste dělat těch pět příkladů↑né **túto** a **túto**↓

Ž: ...

U: Jako ty nenajdeš v tabulkách ani **čtyřice** dva na třetí↑

Ž:...

U: A kde to máš↑já to tam **nevidim**↑**jo támle** nahoře aha↑tak poslední↑**no pod'** to zkusit **teda**↓tak ti trošku poradíme **vem** si tabulky↑a **pod'** honem↓

NAHRÁVKA Č. 4

Přírodopis, 7. ročník, žena, 4 roky praxe, městská škola

U: Připravte si sešity↑a [my] jsme minulou hodinu povídali↑o prvním řádu↑ze třídy ptáků a to byli↑běžci↑kdo patří mezi běžce↑Veroniko↓

Ž: ...

U: Dobrý↓**kasuár dobře kasuár** druhové jméno kasuára↑

Ž:...

U: **Přilbový přilbový↓jo**↑kasuár↓máte nadepsaný tučňáky **perfekní↓táak** tučňáci↑**tak** tučňáci v učebnici↑**je to strana↑třice tři**↑tučňáci↑**přečteme si o tučňácích na straně třice tři**↓a číst bude↑**čís bude Robin↓(číst bude Robin)**

Ž:...

U: Hezky nahlas čti↓Hm↑

Ž:...

U: Tučňák

Ž:...

U: Děkuju↓**táak** teď potřebuju najít tu prezentaci kterou pro vás mám↑**tak** tučňáka abyste si představili↑**tak** teď ho **jako na potvoru** nenajdu↑hm **tak tay jako na potvoru** nebude to je jedno **takže** tučňáci↑tady bude tady ještě k těm **běžcůům** sme tam měli+ pštrosa↑vidíte ty **svalnatý** nohy↑**@tohle je-**

Ž: Emo

U: Emu australský↑podle toho že **teda** se s **nim** setkáme v Austrálii↑toto je↑

Ž: ...

U: **Nandu pampový** viděli ste ho včera v přednášce o Jižní Americe u pana Koblena↓**takže** **nandu pampový**↑jižní Amerika↑**tak**↓a teď **teda** tučňáka↑**takže** tučňák patagonský↑a **tady** je tučňák **císařský↓jó**↑tučňák **císařský↓**zapišeme si **tedy**↓tučňáci↑**@jsou teda** nelétaví↑nelétaví **taky** jako běžci↑**pokud teda** nelétají jsou určitě přízpůsobeni jinému způsobu života↓způsobu života ve vodě **takže** jsou uzpůsobeni- (**jsou uzpůsobeni-**)

Ž: K plavání

U: K plavání↑

Ž: K potápění

U: K potápění↓dobře **takže** přízpůsobení k plavání potápění↓dokáží se pohybovat ale i na

souši že **jo**↑ty přední končetiny tedy↑vypadají jako nebo jsou to-(jsou to-)

Ž: Křídla

U: Ploutve↓ proč křídla↑ploutve↓ploutve↓tak↓ co je potravou↑

Ž: ...

U: Ryby↓**obře**↓rybožraví↓tučňák rybožravý pták↓tak kde se s nimi setkáme↑na jakém kontinentě ještě jednou Robine↑

Ž: ...

U: Takže Antarktida↑a kde ještě jinde než na Antarktidě↑proč se **menuje** tučňák patagonský patagonský↑

Ž: Patagonie

U: Patagonie a kde je PatagonieVeroniko↑

Ž: ...

U: Jižní Amerika správně↓to je ten jih Jižní Ameriky ty fjordy **který** @tam udělaly hezky členité pobřeží↓tak a zástupce↑ si napište tučňák císařský↑tučňák císařský↓

Ž: Jenom jeden

U: S tučňákem patagonským sou si docela podobní mně stačí tučňák císařský↓žije@...sto dvacet centimetrů↑taže docela tučňáci nejsou malí nó tučňáci nejsou tak malí ptáčci jak se zdá↓

Ž: ...

U: To je **možný**↓tak@ne ne **né** já **ted'ka kouknu** co nás čeká z ptáků dál↑čekají nás skupina dravci si vezmeme vezmeme si dravce↓dravci ano↓

Ž: ...

U: Ano to je třeba orel↓je to podnadpis ↓jako byli běžci tučňáci tak jsou dravci↓bereme ty jednotlivé řády↓tak **napišeme si** u nich tyhle základní pojmy **který** bych chtěla abyste všichni uměli↓**dyž** dostanete u zkoušení dravce **buete** povídat o tomhle↓takže dravci↓takže zobák↑je vždycky+u dravců hákovitě zahnutý↓představte si jak vypadá orel↑jak vypadá káně jestřáb poštolka↑všechny mají zahnutý dolů takový zobák jako ve tvaru háku↓hákovitě zahnutý zobák nebo zohan↓

Ž:

U: Hm↓ je to podle té stravy vždycky↓tak↓vždycky mají silné nohy a mohutné drápy↓proč Filipe Pavlíku↑proč mají silné nohy a zahnuté@mohutné drápy↑

Ž:...

U: Aby mohli lovit↓jak loví↑ve vzduchu↑řekla bych můžou i ve vzduchu pokud loví **ňákého** menšího ptáka↑

Ž: ...

U: Ano takže ze vzduchu jako přímo z toho letu přitom letu na zemi většinou loví **pokud' teda** neuloví zrovna **nějakýho jinýho** ptáka ale pokud loví ty hraboše tak teda ze vzduchu se snesou a **vlasně** uchopí tu kořist do těch drápů↓tak↓ mají výborný sluch a hlavně zrak↓**řikali** sme si že sovy a dravci mají +velmi vyvinutý sluch a zrak protože **loví** sovy třeba za šera v noci↑a dravci↑proč musí mít vynikající zrak Radku↑

Ž: ...

U: Hm↑aby z té dálky viděli **tea** tu kořist **vemte si nějakou** hnědavou šedivou myšku **ákého** hraboše který se tam@běhá po poli které je **taky** hnědé vlastně **taže** ho musí rychle zpozorovat↑a hlavně aby **taky** dokázal odhadnout tu vzdálenost **teda** aby se **nerozplác** někde na tom poli že **jo**↑tak↓**dravci loví vždycky ve dne**↑ne jako sovy↑ty loví v noci takže loví ve dne↑tak↓a jak zjistíte že máte někde v lese na poli někde blízko třeba@**dyž** máte zahradu@a dům↑jak **zjistíte** že tam máte blízko dravce↑

Ž: Sou tam zbytky jako toho peří

U: Zbytky peří↑

Ž: ...

U: Můžete ho vidět **teda**↑@dobře↑ale **častó** tam někde najdete takzvané vývržky↑ napište si vývržky↑vývržky tvrdé y po v↑vývržky↑ž ky↑a co sou to ty vývržky↑to jsou nestavitelné zbytky té potravy kterou snědli jako jsou kosti peří že oni když uloví něco↑tak to vlastně sežerou spolykaj vlastně↑**roztrhaj**↑spolykají↑a potom to co nejde strávit to co je moc tvrdé nebo když se jedná o peří tak to potom vyvrhují zpátky+ven↓

Ž: ...

U: @ že to byl nákej vývržek je to možný oni opravdu fakt **takle** potom po sobě nechávají **teda** to co nejde strávit↓tak↓a mají krmiva mlád'ata všichni dravci↓takže starají se o mlád'ata krmí je loví pro ně↓tak↓já vám ještě **překlika**m zpátky **abysme si zapsali** zástupce↑a↑pak se na ně podíváme↓takže zástupci těch dravců↓ orel skalní↓orel skalní↓ další zástupce je sokol stěhovavý↑ sokol stěhovavý↑ **třetí** zástupce káně lesní↑káně lesní↑ čtvrté zvířátko poštolka obecná ↑pátý zástupce jestřáb lesní ↑a poslední krahujec obecný↓ krahujec obecný↓

Ž: ...

U: Jestřáb lesní↓tak↓

Ž: ...

U: @krahujec obecný ano↓my se teď na **jednotlivéé** zástupce podíváme první **teda** **koho ste měli napsaný byl-**

Ž: ...

U: Orel **skoalní**↓**taže** tady zástupce není moc vidět orel skalní přečteme si o něm
v učebnici na straně dvace tři↑**dvace čtyři** máte **dravce**↑**tak** na straně **dvace čtyři**
přečteme jenom o orlu skalním zatím↑uděláte si **něakou** poznámku↓orel skalní strana
dvace čtyři↓Veroniko↑

NAHRÁVKA Č. 5

Český jazyk-literatura, 8. ročník, žena, 29 let praxe, městská škola

U: V dnešní hodině budeme ještě pokračovat tím že budeme číst od Suchého a Šlitra něco[↑]aa mezitím **bychom měli mít** někdo připravené mluvní cvičení[↓]vím o + Kristýně že chtěla[↑]tak+ **můžeš začít**[↑]Diana by měla mít referát[↑]a mluvní cvičení by měl mít také Jindra[↓]

Ž: ...

U: **Hele**[↑]dámy mají přednost tak **pod'** první[↓]tak...sám do ní padá[↓]**ták**[↓]dej si pozor na spisovnost[↑]a [vy] poslouchejte potom **abychom uměli**+zhodnotit Kristýnu[↓]pak si dáme Jindru[↑]jeho mluvní cvičení[↑]a **potom nám Diana řekne referát ano**[↑]tak **prosim**[↓]

Ž: ...

U: S vlky[↓]hlídej si tu spisovnost ano[↑]

Ž: ...

U:Až tak[↑]

Ž: ...

U: Ano[↑]

Ž: ...chlapa[↑]

U: Muže raději budeme říkat[↑]

Ž:...

U: Ano[↑]

Ž: ...

U: Hm

Ž: ...

U: Dobře[↓]pověz nám proč zrovna si si vybrala tady ten příběh[↑]

Ž: ...

U: **Líbí se ti to**[↑]z **jakého důvodu**[↑]

Ž: ...

U: No pověz nám to[↓]

Ž: Je to zajímavý

U: A čím je to zajímavé[↑]**Vítku** nech jí mluvit[↑]

Ž: ...

U: Aha↑takže líbí se ti ty jejich nadpřirozené schopnosti↓a možná že by stálo za to říci že teď+zrovna+asi+v televizi+to dávají↑je to tak↑každou sobotu ano↑já se tedy na to nedívám ale vzpomněla sem si na tebe že si mi to někdy řikala a někdo mi to řikal z deváté cé dobře děkujeme↑Jindro pod↑pak si zhodnotíme jak se vám líbila Kristýna +a Jindra↓Kristýna už si může napsat do žákovské knížky dnešní datum mluvní cvičení↑tak a poslechneme si Jindru↑tak Jindro můžeš↓

Ž: ...

U: ...objevit↓ano↑

Ž: ...

U: Hm↑

Ž: ...

U: Ten hlavní hrdina tedy↑

Ž: ...

U: Jéžišmarjá↓

Ž: ...

U: Hm↑

Ž: ...

U: Nó povídej↓

Ž: ...

U: Nó tak už je to takové trochu zamotané↑No+ řekni jak to celé dopadlo+ to stačí↓Hm↑

Ž: ...

U: Jéžišmarjá↓co vymlátil↑

Ž: ...

U: Hm

Ž: ...

U: Hm↓napodobeninu↓tak↓pověz mi proč zrovna takovýto film sis vybral↑

Ž: Nó protože je to dobrej film

U: A čím myslíš↑nebo čím tě tak upoutal že je tak dobrý↑

Ž: ...

U: Legrace↑

Ž: ...

U: Bojové umění↓ty sám nějaké děláš↑

Ž: Ne

U: Ne↓ale rád se na ně díváš↓

Ž: To spíš trénuju doma

U: Trénuješ doma↑dobře tak pokud to není až tak nebezpečné doma pro někoho
tak si trénuj↓

Ž: ...

U: Cože↑

Ž: ...

U: No ty kopeš takhle do baráku a děláš karate a podobně ne↑

Ž: ...

U: To je slabé ↓tak to raději nebudeme řešit to ani nechci vědět↓tak běž si
sednout↑děkujeme↑tak **zhodnotíme si** jak se vám líbila Kristýna a jak se
vám líbil Jindrův projev↑tak já se tě neptám na známku já se tě ptám na
souvislý projev a podobně↓tak Lukáši povídej↓

Ž: ...

U: V čem to měli podobné↑

Ž:...

U: No+to sice je pravda+ale @pozor na tu spisovnost vy si to neumíte udržet já
sem vám říkala aspoň při českém jazyce **že to budeme+@jakoby se snažit+**
Jindro prosim tě tobě tam utíká strašně ukazovacích zájmen těch to těm tím
si pomáháte ale to je v běžném projevu normální↓tak pochválit vás musím za
to že **ste** **tó** nevařili z vody jak se říká ale měli ste to docela připravené↓tak
Diano+pod'↑tak +Diana má referát↑... na jaké téma↑

Ž: ...

U: Dobře↓tak+poslechneme si Dianu↑**přestaneme breptat** Honzo↑tak+Diano
můžeš↑@promiň **prosim** tě↓**všichni se otočíme**↑**budeme dávat pozor**↑**co říká**
Diana abychom si ji zároveň prohlédli jak jí to sluší↑**aa** není vůbec **slušné**+
Jindro my sme tě také poslouchali↑když někdo má něco připraveného a snaží
se tady↑aby vy **ste** dělali co si chcete↓tak@ to ne↓**prosim**↓(**všichni se**
otočíme↑**budeme dávat pozor**↑)

Ž: ...

U: Ano↑

Ž:...

U: Ano↑

Ž:...

U: Ano↑dobře↑ještě bychom tam mohli možná upřesnit to Hej rup hráli ještě zamlada spolu s Werichem↑a tam potom jak si hovořila o tom filmu Dvanác rozhněvaných mužů to už je +@tam hraje sám Voskovec a dokonce@ Americe takže se ujal i @ v Hollywoodu vlasně+dobře↓děkuji↑tak to bylo velmi pěkné↑tak+takle bych si to představovala abyste měli referát↓uměla to celkem hezky↑hovořila plynule i spisovně↓dobře↑tak↓v nešné hodině sem řikala že budem pokračovat↑ otevřeme si čítanky na stránce+sto sedmé a máme tam ukázkou+kteřá se menuje Katastrofy↑@ je to+vlastně monolog Jiřího Šlitra↓jestlipak mi někdo z vás dokáže říci co to je+monolog↑ruku nahoru +kdo ví co je monolog↑existuje monolog a dialog↓já se ptám co je monolog↑Vítka↑

Ž: ...

U: Ano↓ výborně↑monolog je+když já vám třeba něco vysvětluji aa hovořím sama k vám↓ takže toto je vlasně také jakýsi monolog ano↑tak dávejte pozor budu se na něco pak ptát ať to víte↓tak↓Kristýna začne hezky nahlas↓strana sto sedm↑

Ž: ...

U: Ano stačí ...

Ž: ...

U: Dobře stačí↑Honzo↑

Ž: ...

U: Ano stačí↑pokračuje Lukáš↑

Ž: ...

U: Víte co je to gáže↑kdo to ví↑

Ž: ...

U: Ne pozor↓ gáže je výplata↑peníze plat↓hmm+ eště kousíček↓

Ž: ...

U: Ano hermetický znamená vzduchotěsný to asi víte↑dobře stačí↑Jindro↑

Ž: ...

U: Ano stačí↑dobře↓Dane↑

Ž: ...

U: Co to je es↑

Ž: ...

U: Suchý↑es je Suchý eš je Šlitr↑ano↑tam sou ...zkratky tak↓

Ž: ...

U: Kdo to sou ženisté víte to↑kluci↑vojáci↑ano↑a co dělají hlavně↑staví třeba
mosty↓ vojáci↓

Ž: ...

U: Ano↑ano↑tak Vitek pokračuje↓

Ž: ...

U: Vštěpoval↓

Ž: ...

U: Ano↑Diano↑

Ž: ...

U: Ano↑dobře↑Honzo↑

Ž: ...

U: Ano↑Lukáši↑

Ž: ...

U: Ano↓tak doufám že se vám to líbilo a že ste tomu rozuměli↓tak copak
vlastně+tady+vymysleli+ Suchý se Šlitrem↑o čem je ta hra↑

Ž: ...

U: No Honzo↑útěk před požárem je to takhle jednoduché↑Hm tak povídej↓

Ž: ...

U: Proč↑

Ž: ...

U: Ano↑takže dokonce je tam nazývá jak↑

Ž: ...

U: Ne ne ne +ty ženy jak je nazývá↑

Ž: Šťabajzny

U: Šťabajzny ano↑kdo to je šťabajzna už ste to slyšeli↑

Ž: Ženská

U: Ale jaká↑hezká ↓krásná↓půvabná ↓ano↑dobře↑a@ my ale @on to nenapsal
jen tak Vítku ↑ale on si tam hraje se slovy↓pod'te mi říc@kde+ ste přišli na
to že tam si hraje jakoby se slovy že znamenají dvojí význam↑my sme se
tomu smáli když sme to četli↑tak ale kdo to ví ruku nahoru nepokřikujeme↓
toe málo jenom Simona↓nó Simono↑

Ž: ...

U: Tak to vysvětlí jak je to tam myšleno↓

Ž: ...

U: Třese se země ano↑a nebo↑

Ž: ...

U: Ano psáno zvlášť ze+ mě +třesení↓měla z něho třesení↓ ano↓dobře ale ještě
sou tam jiné +jiné +věci+ které byste měli najít↓kdopak já vám
napovím↓kdopak kdo je to sudí↑

Ž: Rozhodčí

U: Rozhodčí↑

Ž: ...

U: Přesně tak↓ takže sudí a liší↓vysvětlí to↓ano↑ ano↑ je to správně nebo je to
nesmysl↑

Ž: Kravina

U: Je to nesmysl↓takže dělá to↑proč to dělá↑aby to bylo+ vtipné legrační↓ano↑připadalo
vám to legrační↑

Ž: Ne

U: Ne↑nó tak asi se tomu moc+

Ž: ...

U: Nó tak já **myslim** že@to legrační docela je **alee**+vy asi **nemátee**+ještě
takový ten smysl pro humor takový jako měli Šlitř a Suchý↓tak↓....**ted'ka** si
jenom+ **napišeme** to co sme **dneska** četli↑takže Jiří Suchý Jiří Šlitř
Katastrofy↑napište si potom hra se slovy↑a pod to↑až to budete mít↑tak je tam
citáát na straně sto deváté↓a ten si opišete↑vymyslel ho↑napsal ho↑Miroslav
Horníček↑ mimochodem **Plzeňák** narodil se v Plzni↑

Ž: Divadlo Miroslava Horníčka

U: Divadlo Miroslava Horníčka výborně↑**nó** to bylo+ víš kde↑to už je
zbourané v+Dům hrůzy u Radbůzy se tomu **řikalo** Dům kultury tak tam bylo
Divadlo Miroslava Horníčka

Ž:...

U: ...tak↓takže **píšeme**↑Jiří Suchý Jiří Šlitř napište si datum **dneska** je
třináctého↑tak a ráda bych abyste si napsali ten citát a aby mi ho potom
někdo vysvětlil↓takVítku ted'ka **píšeme**↓ted' nemluv↑tak **šup**↓a sešit máš mít
dávno připravený na lavici↓**máme**↑

Ž: ...

U: Tak↓takže kdopak nám to vysvětlí↑nejdříve si ho přečteme↓Lukáši přečti
nám ten citát↑

Ž: ...

U: Tak+tak přemýšlejte↑ a pokuste se mi to vysvětlit↓ nó↑ Honzo↑

Ž: ...

U: Třeba dobře přímo je to tady postaveno na koho ten citát↑

Ž: ...

U: Na toho Šlitra↓

Ž: ...

U: Hm výborně↑

Ž: ...

U: To je vono↓ ano↓ výborně úplně přesně↑ výborně↑ tak↓ na straně+ sto jedenácté
máme píseň která se **menuje** Tulipán↓

Ž: Já zpívat nebudu

U: Asi **jí** nebudete znát já vám jí potom pustím@takže dost dost dost↑ znáte jí
někdo↑

NAHRÁVKA Č. 6

Občanská výchova, 6. ročník, žena, 3 roky praxe, městská škola

U: **Nehlašte se začíná referát**↓**Honzíku nehlašte se**↓

Ž: ...otázka do diskuze jaký trest byste dali řidičce která srazila jedenáctiletého

Láďu↑

Ž: ...

U: Vyvolávej si Kristýnko↓

Ž: ...

U: Ano šla by do vězení↑na jak dlouho↑

Ž: ...

U: **Kristýnko** musíš si vyvolávat↑Řid' si to vyvolávej si konkrétní lidi↓

Ž: ...

U: Výborně↓zaplatila by ššš odškodné+rodině a dostala by vysoký trest protože

toto by bylo klasifikováno jako-

Ž: ...vražda

U: **Jako vražda ano**↓a za vraždu sou poměrně vyšší+ tresty↓a **neříká** se basa

říká se vězení↓ já **mam** jednu jedinou poznámku Kristýnko zemřel ministr

ale patří do současné vlády↑do které vlády patřil↑

Ž: ...

U: Do dřívější vlády↓bylo to po revoluci↑to byl ministr sociálních věcí ano↑**takže** jak byste
zhodnotili vystoupení Kristýnky↑

Ž: ...

U: Musíte se hlásit↓

Ž: ...

U: Dobře↓

Ž: Já bych jí dal kravatu

U: Co to znamená↑

Ž: ...

U: **Děti** prosím vás@trest smrti↑**tiše**↓trest smrti je v České republice↑je nebo
není↑(trest smrti v České republice↑je nebo **není**↑)

Ž: ...

U: **Není**↓v České republice nemáme trest smrti↓Majdo↑

Ž: ...

U: Ššš tiše↓takže můžeš se posadit↓já ukončuji diskuzi↑já ukončuju diskuzi
děti↓to co řikala to co řikala Majda↑tak tento+ zákon nebo tento zvyk+ řiká
se mu šaríja se uplatňuje v jiných kulturách↑ale né v České republice↓právo
šaríja znamená oko za oko+ zub za zub↓jenom se Majdo zkus+ nechci +od
vás odpovědi↓teď mi řekni co by se stalo kdyby tvoje mamka řídila auto a
opravdu nechtěně přehlédla+ na přechodu+nějakého člověka a stalo by se jí
že by ten člověk na následky zranění zemřel↑co bys tomu řekla↑jenom zkus
o tom přemýšlet↓ne nechci odpověď↓děti+ teď'ka teď'ka od vás chci
slyšet↑+ššš copak to je↑

Ž: ...

U: **Stroom**↑výborně↑a+ vy ste mi↑před dvěma hodinami nebo před **třema** spíš
týdny než hodinami ste vypracovali krásné rodokmeny↑

Ž: ...

U: Já je mám u sebe↑chci vás za to pochválit↓

Ž: Super

U: To co sem nakreslila na tabuli je opravdu strom a symbol stromu může sloužit k tomu
abysme vypracovali+ strom života↓ to znamená historii rodiny abysme zaznamenali↓

Ž: ...

U: Já vám ty výkresy nebudu rozdávat↑Míro↓**prosim** tě neruš mě↓@ já se já se každého
z vás potom zeptám na něco z rodokmenu↑**udělím** **vam** známku↑za rodokmen↑ale
budete muset vědět vztahy v rodině↓kdo je babička kdo je dědeček mi ukážete↑kdo je
například švagr **tchýně** sestřenice bratranec↓

Ž: ...

U: Já vím že ne ale musíte to vědět↓

Ž: ...

U: Dobře↓**prosim** vás↓teď'ka↑teď'ka si všechno uklid'te do lavic nebo do
tašek↓všechno↓všechno uklidit↑všechno si uklid'te↑všechno si uklid'te to ti vypadne
z lavice Kájo↓všechno↓všechno Stando víš co je to všechno↑tak↓vstaňte↑vstaňte↑a
dobře poslouchejte co budeme dělat↓**dokud'** nebudete potichu nemůžu nemůžu vám
dávat instrukce↓dnešní hodina bude+netradiční↑**teď'ka** co uděláte↑že posunete lavice+
na kraje třídy to znamená tady ta lavice první bude až+u+...

Ž: ...

U: Honzo↑když **každě** tady budete takhle křičet tak+... tak se nedozvíte↑tak se nedozvíte

co **bueme** dělat **prosim** vás nikdo **mi** nelezte na lavice nahoru nesedejte si všichni si stoupnou+ do kruhu↓do kruhu↑všichni si stoupnou do kruhu↓všichni+ si stoupnou do kruhu↓kolik je vás **dneska** ve třídě↑asi **dvace** tři že **jo**↑...já sem řekla všichni si stoupnou do kruhu↑já sem řekla všichni si stoupnou+ do kruhu↓**ted'ka**↑chci abyste od Gábiny začali počítat+ a rozpočítali kolik je vás ve třídě↑jedna↑dva↑

Ž: ...

U: **Dvace** dva↓**tak**@abyste věděli co budete dělat dál↓abyste věděli co budete dělat dál+**tak** **já** **vam ted'ka** rozdam lístky↓jenom **vam** ticho jenom **vam** řeknu↑+že+ k tabuli+ dobře poslouchajte↑dobře poslouchajte↑k tabuli **příde**+ a teď dávejte pozor na **ty ména**↑k tabuli **příde** Bořivoj a Emílie↓

Ž: ...

U: Nic +jiného+ vám +neřeknu↓Nic jiného+ vám neřeknu↓S papírky↑ty papírky **mi** nemuchlejte↓ty papírky-

Ž: ...

U: Ticho↓**prosim** vás **prosim** vás já vás **musim** upozornit že jestliže tady bude **takovýdle** hluk tak nebudeme+nebudeme moct to↑

Ž: ...

U: **Takže** **já** mám jednu jedinou věc↓abychom mohli dělat takovéhle aktivity tak nesmíte+nesmíte hlučet tímto způsobem+protože **příde** někdo vedle ze třídy a já potom se budu zodpovídat z toho že je ve třídě takový hluk jaký při vyučování nemá být↓**takže** já vás poprosím abyste+ se ztišili↓řekla sem že k tabuli+ **Honzo mluvím** já řekla sem že k tabuli **příde** pouze Bořivoj a Emílie↓**příde** pouze Bořivoj a Emílie↑a+jistě tušíte+co budeme dělat↓ano děláme **hruu**↓a instrukce **zní**+ Bořivoji↑Emílie↑zavolejte si své děti↑přímo jmény↓jmény↓

Ž: ...

U: Ty mě dobře poslouchej↓jestli budeš vyrušovat tak budeš sedět támhle na židli a nebudeš s **náma** hrát↓**takže** Emílie a Bořivoji↑ máte svoje děti Kristýnu Veroniku a Karolínu↑**takže** se postavíte↑pra pra rodiče Emílie a Bořivoj stojí na jedné úrovni a **jejich děti si stoupnou před ně**↓jejich+stoupněte si před ně↓

Ž: ...

U: **Takže** tady mi zbyly nějaké↑tady mi zbyly nějaké děti↓u tabule↑u tabule stojí Bořivoj Emílie a mají svoje děti+ Kristýnu Veroniku a Karolínu↓dvě z nich se vda dvě z nich dvě z nich se vdaly↓Kristýna si vzala Jiřího↑Kristýno zavolej si Jiřího↑

NAHRÁVKA Č. 7

Český jazyk-mluvnice, 6. ročník, žena, 4 roky praxe, maloměstská škola

U: My si nejdřív zkontrolujeme vaši úlohu připomeneme si stavbu slova a pak **si napíšeme** prověrku↓copak Báro↑

Ž: ...

U: Dobře↓v pořádku když si tu nebyla Dana↑

Ž: ...

U: A **žvýkáš snad**↑a **bavíš se se mnou**↑Kristýno↑

Ž: ...

U: Ještě někdo↑Natálko↑

Ž: ...

U: **Ten sme měli ve školním**↓**předpokládám**↓**psali sme**↓**tak**+co sme měli připomeň Martine↑ (**sme měli**)

Ž: ...

U: To ano ale to máte až na sloh Martine↓**tak** na mluvnici co **máme** za úkol **koukam** že **sme** po ránu v pondělí **ňáký ospalí** a **zapomnětliví**↑**tak** Patriku↑

Ž: ...

U: Přesně tak↓měli ste napsat slova příbuzn@ je to opakování o stavbě slova a vy **dyž** si **napišete co nejvíce slov příbuzných tak tím pádem zjistíte co**↑v tom slově↑(**vy když si napišete co nejvíce slov příbuzných tak tím pádem zjistíte co**)

Ž: ...

U: Kořen samozřejmě↓**takže**↓první slovo Nikolo↑

Ž: ...

U: Byt↓**takže** povídej↓ povídej↓

Ž: Bytný, bytový, bytná

U: **Nó tak** bytný a bytná to bude stejné akorát že jedno je pro mužský +rod a druhé pro ženský↓**tak** ještě ...↑

Ž: ...

U: Ano↓

Ž: ...

U: Výborně↓Láďo↑

Ž:

U: Hm bytovka samozřejmě hovorové slovo↑ tak Tomáši↑

Ž:

U: Příbytek hm Jano↑

Ž: ...

U: Ano výborně ještě↑ **ňáké** co sme tu neslyšeli↑ **ebo** už sme slyšeli všechna↑...

Ž: ...

U: Nadbytek↓nadbytek↓něco navíc budiž↓tak↓ještě@ další **slovíčko**↑další **slovíčko**
Lenko↑

Ž: ...

U: Lék tam asi už sme měli v tom **slovu** lék takže lékař lékařka↑Vašku dopln↑

Ž: ...

U: Hm↓

Ž: ...lektvar

U: Lektvar↓ano↓výborně↓u slova léčivý↑tam bude kořen jak↑léčivý↑

Ž: ...

U: Leč↓výborně↓tam dochází ke hláskové změně *k* v *č*@Michale↑

Ž: ...

U: Výborně↓Láďo↑

Ž: ...

U: Hm to poslední bylo↑

Ž: ...

U: Lékařník↑

Ž: ...

U: Lékařník↓tak si říkám že @sem asi špatně rozuměla↓dobře↓takže i ta hlásková změna
tam může být↓ Pavle další slovo↑

Ž: ...

U: ... dvě↑jenom dvě na tak krásné slovo↑tak↓

Ž: Vodník

U: **Eště** vodník Michale↑

Ž: ...

U: Vodička↑@ Vašku↑

Ž: ...

U: Hm zase vodovky hovorové hovorový výraz vodové barvy↑tak↓...

Ž: ...

U: Hm Jano↑

Ž:...

U: Výborně↑

Ž: ...

U: Ano

Ž:...

U: Hm chválím vodováhu to máme složeninu+z dvou slov↓ano↑tak+ještě
někdy co sme neslyšeli↑jesi si tak v rychlosti vybavíme↑Michale↑

Ž: ...

U: Hm zase vodohospodářství máme složeninu↑ano v pořádku↑

Ž: Vodotrysk

U: Vodotrysk↑Láďo↑Hm↑Dále-

Návštěva: ...

U: Hm na jak dlouho potřebuju ho za chvíličku↑

Návštěva: ...

U: Tak běž rychle↓tak+ještě sme měli jedno slovíčko nebo už je to všechno↑

Ž: ...

U: Už je to všechno↓takže co zkoumáme prosim vás u stavby slova↑co zkoumáme u
stavby slova↑Natálko↑

Ž: ...

U: A ještě↑

Ž: ...

U: Koncovku↓musí tam být vždycky všechny čtyři↑

Ž: ...

U: Ne↓ale vždycky tam bude↑

Ž: ...

U: Kořen↓určitě↓tak↓všechno schovejte z lavice↓Patrikovi hol dáme na konci hodiny
@přide↑upozorňuju některé...opisování↑... tak↓poprosím Martina aby...prosim
vás nepotřebujete žádný papír↑stačí vám obyčejná tužka s sebou↓ stačí vám obyčejná
tužka a to je vše↓tak Pavel to je naposledy co se podíval k sousedovi↑budu
nekompr@misní at' už uvidím že se díváte k sousedovi↑rovnou sbírám↓@někteří
jedinci už by mohli vědět+že to myslím vážně↓copak...

Ž: ...

U: Já vám k tomu všechno řeknu máte o+máte otočené zatím dolů↑ textem nahoru **né**↓**já**
počkam až budete mít všichni před sebou a okomentuji↓**tak**+nejdřív+ si teď otočte a
vpravo nahoře se podepište a za čárku třídu↓vpravo nahoře↑podpis↑a čárka↑třída↓
tak+obyčejnou tužkou↑stačí vám **řikám** obyčejná tužka čili **né propiska**↑zakroužkujte
kořen↑ ano↑a ostatní části slova **který** které tam jsou **tak** Patrik **nám** dorazil Patrikovi
rovnou **dáme** prověrku **podepiše se a poslouchá co má dělat**↓stačí mu obyčejná
tužka↑**takže** zakroužkujete všechny části těch...těch pěti slovíček a popíšete i
co to je ano **takže** **prosi** vás i popsat↑ano **jesi** se jedná o kořen předponu příponu
koncovku **poku** tam koncovka není tak ji tam psát nebudete ano↑ copak...

Ž: ...

U: Část příponová ne↓ chci vědět+přípona koncovka↓ano↑když tam koncovka nebude tak
ji tam samozřejmě psát nebudete↓ pracujte↓stačí obyčejná tužka↑ kroužkovat↓ naznačit
předpony přípony koncovky co tam je a hlavně popište↓ať nemáte **zbytečný**
chybičky↓a obyčejnou tužkou+pracujeme↓ještě pomůcka že vás ruším jak poznáme
koncovku↑(**pracujeme**)

Ž: ...

U: **Takže** vyskloňuješ ano↑vyskloňuješ si to konkrétní slovo pokud se jedná o sloveso
vyčasuješ↓**dyžtak** aby to bylo zřetelné můžete tedy jak tady vidím barevně klidně
označit abych věděla co...až moc↓pokud...aby bylo zřetelné kde začíná +předpona kde
přípona a tak dále↓**poku** to samozřejmě máte přehledně nechte být↓**takže** nezapomeňte
popsat každou část↓**Lenko** ...**ted'ka** nemáme **výtvarku** ... stačí jenom barevně
označit+ části slova ne celý **papírek** zabarvit barevně hlavně abych poznala opravdu
co je co↓kdo bude mít celé hotovo+zkontrolováno otočí↑**ta** kdo ještě kontroluje ruku
nahoru↑**tak** ještě **chvilíčku** ano↑@ už dokončujte↓**tak** já myslím že už většina je hotova
je to tak↑**takže**+ položte tužky už↑a **Natálka Dominik** a **Láďa** zezadu **seberou**↓**tak** když
si to řekneme↓předškolák kořen↑**Nikolo**↓

Ž: *Škol*

U: *Škol*↑předpona↓

Ž: *Před*

U: A poslední↑předškolák↑

Ž: *Ák*

U: *Ák* je↑

Ž: ...

U: **Přípona**↓**přesně tak**↓**Martine** **nevím proč** se raduješ ty to máš koncovka↓**tak**

Patriku↑Patriku **od**ychnuli↓

Ž: Kořen je *dech od* je předpona

U: **Odechnuli**↓takže to *nuli* co s tím je↑...Jano↑

Ž: ...

U: Hm správně↓městský↑@Báro↑

Ž: *Měst* je kořen a *ský* je přípona

U: *Ský* celé↑

Ž: *Sk* je přípona a *y* je koncovka

U: Přesně tak **když byste** si to vyskloňovali *městský* bez *městského* tak se tam mění to *y*↓
nábřeží↑nábřeží **kořen máme Pavle-**

Ž: *Břež*

U: *Břež*↓ano↑**kořen je brež** protože se nám tam mění břeh *h* v *ž*+ano↑stejně jako sme měli
před chvílíčkou v tom úkolu lékárník *k* v *č* ano↑**předpona je tedy předpona je-**
(předpona je-)

Ž: *Ná*

U: Hm↓a co s tím *í*↑to bude↑

Ž: Přípona↓

U: *Í* nábřeží↓ to je koncovka ano↓

NAHRÁVKA Č. 8

Český jazyk – literatura, 8. ročník, žena, 4 roky praxe, městská škola

U: Hm dobře ↓tak dotazy↑Natali↑**žádný**↓tak @to je docela zajímavé téma **teda**↓

Ž: ...

U: A ten+ Báro ten příběh končí tím že to dala k tomu soudu↑ to tam teda celé **eště** je jako **jo**↑

Ž: ...

U: A je tam i jak to celé dopadlo nebo **e** to nebo to končí tím že ona **de** k tomu soudu↓

Ž: ...

U: @ neměla vlastní dětství **žeo** byla traumatizovaná to se+ to je jasné
ale @**myslim tim** ↓končí ta knížka@třeba+ je v té knížce **ště** zachycené to
jak ten soud dopadl↑

Ž: ...

U: **Jo** že že tam bude žít s **tim** pocitem kdy ten otec zase jako vyjde z toho vězení a tak
dále **jesi** se jí nebude mstít↓žádný jiný dotaz+ není+ na knížku↑ono to téma **teda** docela
drsné ...jak se ti to četlo Báro↓

Ž:...sem se stěhovala k tátovi

U: **Jéžiši** sama **vo** sobě to...

Ž:...

U: ...ale představa že by mi bylo **dvanác** třeba to ta knížka určitě **neni**+ si **myslim** že by
nebyla vhodná **čís** si ve dvanácti letech jako že ten... ten věk kdybyste si spíš +nebo ste
+na tohle téma připravenější než představa že si **ňáká** +holčička vezme **tule** knížku
bylo mi **dvanác** let tak si řekne mně je **dvanác** tu knížku si přečtu tak tam by ten vztah
to mohlo hodně +si **myslim eště** poznamenat teď už +ste **přeci** jenom větší ale vybíráte
si samá zajímavá témata ...ta anorexie a tak dále všechno možné...docela ale sem ráda
že si vybíráte literaturu kde ten+kde sou věci které se skutečně můžou stát kde je to
z reality...že už to nejsou takové ty holky co jezdí+ na konících a tak dále ale že si
vybíráte takováto témata↓

Ž: ...

U: No výborně tak hele **kluci se zklidní** vzadu↑

Ž: (četba z knihy)

U: No to je velmi silný konec knížky teda...já sem měla dotaz a **samozřejmě** sem sem ho

tím úplně zapoměla↓**jo**↓ Báro je tam **prosim** tě v té knížce+ **ňáký** jako+ @...**jesi**...
ňáký jako signál nebo něco kdy se rozhodla jít a toho tátu udat jako↑@nebo jít a **říc** to
na policii↑

Ž: No ono jí hrozně trápilo že si to nechává pro sebe a prostě já nevím

U: **Neni** tam třeba že by jí kamarádka že by se svěřila kamarádka že by řekla třeba **di**...

Ž: ...jestli to ví její matka ona řekla že ne že je první komu to říká

U: Takže sama@ ze své vůle si **prstě** řekla že ...

Hlášení školního rozhlasu: ...

U: Protože víme+víme že se **toleto** samozřejmě děje a je spousta žen které třeba tohle
nikdy ne nikomu neřeknou které s tím žijí celý život **žeo** že nejdou nevyhledají tu
pomoc+toho psychologa psychiatra nechávají si to pro sebe a pořád žijou s **tim** pocitem
který tam má tam **too** hlavního viníka že **teda@** se bojí jakého jakéhokoliv kontaktu
s mužem a vyhýbají se mu a tak dále↓hm dobře↓děkuju Báro↓tak↓ted' trošku z jiného
soudku to odlehčíme pod' Štěpáne↑tak↓

Ž: Já sem si pro vás připravil knížku...

U: Dobře↓tak↓všechno↑

Ž: Knížka se mi líbila doručil by sem jí klukům i holkam

U: Z knihovny není **koukam** takže **tvoe** vlastní knížka nebo **pučená**↑

Ž: ...

U: Tvoje **vlasní** knížka↓tak dotazy↑na Štěpána↑

Ž: ...

U: Neříkej že si neměl co dělat při přiznej se že **si si** musel přečíst knížku na referát vid'
Štěpáne že **jo**↑tak sem si vzal malou útlou knížku že **jo**↑ přiznej se↑ale zachránil **si si**
kůži knížka byla↓výborně↓a referát **taky**↓tak ještě **něaký** dotaz↑tak Davide↑

Ž: ...

U: Tak to říkal Štěpán se ho **musim** zastat ta tam to tam+...řekl Štěpán↓dobře↑tak ještě
někdo **něaký** dotaz↑eště Jirka↑

Ž: ...

U: No jistě↓oblíbená otázka↓...víte že to **de**...

Ž: ...

U: No ale knížka to je↑já sem neříkala jak má být silná...komiksy víte že ne↓má to být
beletrie a některé+ některé plnohodnotná některá plnohodnotná umělecká díla+ sou
mnohem tenčí+ než některá některé knížky které mají tři sta stránek a nedají se číst takže
o tom kolik má jaká kniha stránek o tom to zrovna není↓

Ž: ...asi pro děti od osmi

U: Od osmi let↑a je tam do kolika↑

Ž: ...

U: ...od tří do devadesáti devíti let+treba↑je t@ eště dotaz pro Štěpána↑**jo tak Davide**↓

Ž: ...kolik to má stránek

Ž: Sto pět

U: **Sim** vás neničte Štěpána↑poděkujeme Štěpánovi děkuju↑**tak**↓je něco co bychom+ **ptže** chválit umíme že **jo** to se pochválíme ale většinou hodnotíme tedy že jim že jim bylo **roznět** a tak dále ale oběma bylo rozumět+ dozadu...mluvili plynule bylo jim hezky **roznět** mluvili zřetelně↓ Báře bych vytkla jedinou věc↓oběma bych vytkla tu samou věc↓nespisovnost↓ano↓nemluvili spisovně↓ a Bára má parazitní slovíčko↓

Ž: ...

U: Jakoby↓jakoby↓jakoby↓ono jí bylo jakoby **dvanác** let@ a její otec byl jakoby to byl její otec a všechno bylo jenom jakoby a přitom to... skutečný příběh↓a **Štěpáne taky**↓**jo**↑nespisovné koncovky přídavných **mén**↑pozor na to↓ale jinak to bylo hezké akorát **teda** knížka **vopravdu** já sem ráda že má Štěpán přečteno ale je pravda že knížka **teda**+je svým tématem bližší mladším+dětem↑+ ale pořád sem ráda že sem docílila toho že alespoň čtete↓

Ž: ...

U: Lofting↓Softing to **neni** je to Lofting↓**tak**↓vy ste @minulou hodinu když sem tady nebyla+ četli toho Oidipa↑jak řekl krásně David Oidipuse↑

Ž: ...

U: Ano jak se ...s vlastní matkou ale doufám že ste se zmínili i o tom že tenkrát v Řecku+to bylo běžné a ne jenom v Řecku ale potom **eště** dále v historii no ano že si bratr vzal sestru a tak dále víte že **tohleto** se dělo ...na příbuzné že se to dělo nejenom ve starověku ale i ve středověku↓**tak se uklidníme kluci** vzadu taky↑**drbny v druhý lavici přestanou**↑**tak**↓a my se budeme věnovat dále řecké a římské literatuře↓**aa** otevřeme si čítanku strana **padesá** čtyři↑**Davide** šup↑...**tak** čítanka strana **padesá** čtyři↑a máme tam+máme tam @z výboru čtení z antiky od Aristotela O přátelství↑článek↑strana **padesá čtyři**↑jako v pomocné škole↓**ach jo**↓**tak** strana **padesá** čtyři **řikám** to naposledy v osmé třídě proboha↑**tak**+má... tam Aristotela O přátelství↓slyšeli ste **méno** Aristoteles↑

Ž: ...

U: V dějepise↑

Ž:...

U: Ne↓tam zrovna ne↓ale to jméno+ byste měli určitě znát↓@je to+je to řecký filo filozof ze **starověckého** Řecka a @kdybyste potom samozřejmě +nechci po vás abyste v osmé třídě četli Aristotelovy...přece jenom jsou opravdu filozofické jsou to úvahy nad různými tématy a tak dále ale myslím si že zrovna to O přátelství je úvaha která@vám může být blízká už jenom **tim** že přátelství... každý z vás takže ví o čem bude řeč↓takže máme tady krátkou ukázkou↓

NAHRÁVKA Č. 9

Občanská výchova, 9. ročník, žena, 2 roky praxe, maloměstská škola

U: **My** společně **dneska** máme projít charakter↑takže si **vemte** sešit↑copak↑

Ž: ...

U: **Jo**↓dobře↓ještě **ted'ko** sem si vzpomněla někdo se ptal na další test↓ příště můžete psát na opravu↓je tu někdo kdo by chtěl psát na opravu doufám že ano↑dobře↓takže příště+ platí to samé jako loni↓ to znamená **pokud'** to už budete psát počítají se obě známky↓když dostanete z toho testu za pět máte smůlu **né** že budu počítat jenom jedno↓jinak nic víc nového v ...**neni**↓takže sešit↑papír kdo nemá sešit↑**napište si** charakter↓**napište si** charakter↑slovo charakter pochází z řeckého výrazu charaseis což znamenávyrýt↓slovo charakter pochází tedy z řeckého slova charaseis a to charaseis znamená vyrýt↓takže charakter je to co je ve vás vyryto↓píšeme si charaseis znamená vyrýt↓

Ž: ...

U: **Jo**↓minule sme probírali temperament před tím sebepojetí ted' probíráme charakter↓procházíme strukturou osobnosti↓takže vel

Ž: ...

U: Ano↓charaseis je řecký pojem a znamená vyrýt↓charakter je tedy to co bychom obrazně do sebe měli mít vyryto↓vy slovo charakter velice dobře znáte ale používáte ho pod jiným pojmem↓vy často mluvíte o tom že má někdo nějakou povahu↓takže si píšeme↑(**si píšeme**) můžeme ho nazvat také jako povaha↓můžeme ho nazvat také jako povaha↓každý člověk má nějakou povahu u někoho se **nam** zdá že je taková lepší u někoho se **nam** zdá že je to takový zákeřný člověk že má spíš horší povahu↑v psychologii tomu tedy říkáme charakter↓tyto vlastnosti tvoří tak zvanou páteř osobnosti↓píšeme si jedná se o páteř osobnosti↑(**píšeme si**)co to znamená zkusil by někdo říct co si představí pod slovem páteř osobnosti↑

Ž: ...

U: **Perfekně**↓ano↓vaše povaha↓ten charakter+je úplný základ vašeho já↓když si vybavíte+ temperament tak sem **vam** minule **řikala** že temperament je jakási forma↓**řikala** sem **vam** ten příklad těmi vázami kam budeme lít vodu každá váza bude mít jiný tvar a ta

voda potom přejme ten jiný tvar↓tak **zatímco** temperament jenom ukazuje **jesli** sme otevření uzavření nakolik dáváme své prožívání najevo tak charakter je v nás to ryzí↓ta naše povaha to jací skutečně sme↓charakter je převážně+získaný↑píšeme si je získaný↑(píšeme si) čím je také opakem temperamentu↓s temperamentem víte že už se narodíme↑můžeme ho sice ovlivnit ale nikdy ho nezměníme úplně↓**copa** si **nestih**
Dane↑

Ž: ...

U: **Jo**↓je získaný↓ano↓charakter je opakem to znamená že **my** se rodíme jenom+ s malou částí+ charakteru a většina se utváří až během našeho života↓**nejvíc se utváří v předškolním věku**↓píšeme si↑(píšeme si)**nejvíce se tvoří v předškolním věku**↓vybaví si někdo jak sme nazvali fázi vývoje sebepojetí v předškolním věku měli ste to v testu↓
Ž: ...

U: Ano↑sem to co můžu svobodně dělat↓**u toho sem vám říkala** že právě to dítě začíná zkoušet kde sou hranice↓co mu rodiče ještě dovolí co už mu zakážou za co **přide** trest a užívá si to když se mu povede udělat třeba i něco co je jinak zakázaného takže skutečně to souvisí potom s **tim** vývojem charakteru↓u charakteru+nemůžeme říct že bychom měli nějaké konkrétní typy jako sme si u temperamentu **řikali** že máme cholerika melancholika sangvinika flegmatika tady to tak není↓ale můžeme se často setkat se dvěma pojmy které sou+@označují osobu hodně charakterově vyhraněnou↓určitě ste někdy slyšeli slovo egoista↓**jak si představíme egoistu**↑

Ž: ...

U: **Sobec**↓napadne vás ještě něco↑člověk zaměřený na své ego na své já↑chce dosáhnout vždycky prospěchu jenom u sebe+nemá mu o os o ostatní↓**takže** si píšeme že egoista je zaměřen na sebe↑ve významu že chce svůj prospěch↓ano↑a správně ste psali že to je **sobec**↓**takže** třeba můžeme **řic** že příkladem+ špatného charakteru u člověka je přehnaný egoismus↓věděl by někdo jak **řikáme** opaku↑egoisty↑to slovo nevím **jesi** ste někdy slyšeli↑člověk který by pro druhé udělal cokoli+ rozdál by se↓jenom aby jim **pomoh**↓**řiká se-**

Ž: ...

U: **Řiká** se tomu altruismus↓**takže** altruista↓altruista je člověk který naopak druhým lidem věří má je rád a udělal by pro ně cokoli↓**takže** je to člověk který by se pro druhé rozdál↓to můžeme zase považovat za příklad charakteru tentokrát ten dobrý↓**máme** napsané↑ještě si připište že náš charakter hodně souvisí se svědomím a

morálkou↓charakter úzce souvisí se svědomím a morálkou↓co si představíte pod slovem svědomí↓co to je svědomí↑svými slovy to není žádný odborný termín↓

Ž: ...

U: Charakter je ovlivněn svědomím a morálkou↑co je svědomí↑zkuste to říct svými slovy co je to svědomí↑hm↑

Ž: ...

U: Jo svědomí je taková ta naše **kontrolka** která skutečně říká teď už si udělal něco špatně tohle se nemá nebo naopak svědomí **vam** může způsobit ten příjemný pocit že si řeknete teď sem se zachoval dobře teď sem prostě něco udělal+ tak jak sem měl↓a co je to ta morálka↑**zpomenete si na minulý rok↑morální pravidla↑právní+ normy↑pravidla chování** která sou jaká↑morálka morální pravidla sou↑nepsaná↓ano↓zatímco právní normy sou psané↓**takže** když charakter souvisí morálkou tak samozřejmě se předpokládá že člověk+ s **tim dobrým** charakterem+bude se chovat nebo nebude podle těch pravidel↑morálních↑(pravidla chování která sou jaká↑)

Ž: Bude

U: Bude↑a předpokládá se že bude mít dobře rozvinuté to svědomí+ že zkrátka bude schopen zhodnotit kdy co udělal dobře nebo špatně↓**ted'ko si napište struktura** charakteru↓je to malý podnadpis↑protože charakter+je tvořen spoustou vlastností

Ž: ...

U: Struktura charakteru↓tak my si ty vlastnosti rozdělíme na čtyři skupinky↓**Damián** si píše struktura charakteru↓(Damián si píše struktura charakteru) struktura charakteru neboli části charakteru složky charakteru↓všechny ty vlastnosti můžeme rozdělit do čtyř skupin do čtyř vztahů když řeknu že je člověk třeba sebevědomý nebo že se naopak podceňuje↓co to vyjadřuje↑k čemu to bude vztah↑že e namyšlený-

Ž: ...

U: Vztah k sobě↓ano↓**takže** první část struktury charakteru je vztah k sobě↓

Ž: ...

U: Hm↓za prvé vztah k sobě+ samému↓vztah k sobě↓to sou všechny vlastnosti které odráží jak se tedy hodnotíme↑vidíte tedy že tahle část má hodně blízko k sebepojetí↓když řeknu že je někdo závistivý nebo naopak přející že někdo rád pomáhá co to bude vyjadřovat za vztah↑

Ž: ...

U: Vztah k druhým lidem↓ano↓**takže** druhá složka je vztah k druhým lidem↑**Filip** má napsáno↑vztah k druhým lidem↑když řeknu že e někdo pečlivý nebo naopak líný že

někdo dělá všechno přesně tak jak má je puntičkář k čemu to bude vyjadřovat vztah↑
Ž: ...k práci

U: Vztah k práci↓perfekně↓takže třetí složka charakteru je vztah k práci↓byl vztah Filipe
k sobě samému vztah k druhým a vztah k práci↓a **ted'ko** to jestli člověk uznává ta
pravidla nebo neuznává by vyjadřoval vztah k hodnotám↓takže poslední část+složek
charakteru je vztah k hodnotám↓

NAHRÁVKA Č. 10

Přírodopis, 6. ročník, žena, 7 let praxe, městská škola

U: Takže↓**právné** odpovědi↓poloopice sou aktivní především+ v noci jejich čenich je v porovnání s ostatními primáty výrazně+protažený↑v Jižní Americe↑**nežijí**↓Afrika Asie ale v Americe +Jižní poloopice nežijí↑**stejně jako ostatní primáti se i poloopice vyvinuly-**

Ž: ...

U: Z hmyzožravců výborně↓Pššš tak↓**opice ploskonosé žijí v tropech kde**↑

Ž: ...

U: Ploskonosé↓Jižní Amerikaa↓většina má chápavý **ocaas**+ a mají širokou nosní přepážku čili jedna tři šest↓úzkonosé opice mají úzkou nosní přepážku nedokážou ovinout ocas okolo větve a žijí v tropech Jižní Afriky↓@ u té tabulky ste měli@každá skupina trošku jinak ty zástupce takže áčko v poloopicích mělo kombu a lemura béčko jenom kombu↑ ploskonosých opicích áčko chápaná↓béčko chápaná a malpu↓v opicích úzkonosých áčko paviána a kočkodana↑béčko paviána a guerézu↑a áčko+@mělo zástupce lidoopů orangutana a šimpanze a béčko orangutana a gorilu↓bonusová otázka↑makak je+ rhesus @ lemur+ kata chápan středoamerický malpa kapucínská komba ušatá↑**bonusováotázka** když máte bod se vám počítá když nemáte nic se neděje↓

Ž: Paní učitelko v tej tabulce byl i makak

U: Nebyl↑tak↓kroužkování↓většina primátů má drápy přeměněné v ploché nehty↓

Ž: ...

U: To **e** pravda↓lemuři bývají kvůli zvukům které vydávají nazýváni děti buše↓**né** lemuři **né** ale druhá skupina měla komby a to je správně↓to bylo béčko↓samice primátů rodí většinou jedno mládě↑ano druhá skupina měla dvě mlád'ata to je špatně↑makak rhesus žije i na jihu Evropy↑

Ž: Ne

U: **Né** druhá skupina měla makaka magota a ten žije+na jihu Evropy↑orangutani žijí v afrických pralesích↑to je špatně žijí v asijských to měla druhá skupina↓tak+béčko mělo asijských↓**ták** holky zmlkňte↓

Ž: Pančelko a u tý pětky tak to áčko mělo toho makaka magota a to je správně

U: Ano↓tak↓@ na poušti sou vysoké denní teploty nízké či žádné srážky↑v tropickém deštném lese je sou bohaté srážky a průměrné teploty okolo dvaceti sedmi stupňů↑v

savaně se střídá období sucha a období dešťů v lese mírného pásu se střídají čtyři roční období↓v tropickém deštném lese roste bujná druhorozmanitá vegetace↑v tundře@ je to bezlesá pláň porostlá nízkými keříky↑step je rozlehlá travnatá pláň a v tajze rostou rozsáhlé jehličnaté lesy↓levhart žije v kterém biomu↑levhart↑tropické deštné lesy antilopa↑

Ž: Savana

U: Savana↑gorily↑v tropickém deštném lese a lvi↑

Ž:...

U: V savaně↓tohle byla otázka za dva body a tabulka je za dva body↑stejně jako minule za každou špatně zařazenou opici strhávám půl bodu takže když máte čtyři zařazené tak už nemáte nic↑čtvrtá otázka se do bodování nepočítá takže celkem máte možnost získat devět **bodů** pokud máte i čtvrtou tak **teda** eventuálně deset↑devět až osum jednička sedm až šest dvojka pět až čtyři trojka tři až dva **štyrka** a jedna až nula **kule**↓

Ž: ...

U: Čtyřka↓tak prosim vás **vemte si**+najděte si ty pracovní listy které ste dělali s paní učitelkou Kepkovou v pondělí↑kdo tady nebyl tomu ten pracovní list dám↓kdo tady byl tak ho kouká najít↓běda tomu kdo ho ztratil↓a rychle to zkontrolujeme↑tak+našli ste všichni↑zkontrolujeme to v rychlosti tak cvičení jedna↓**silueta jedna byl**

Ž: ...

U: Ježek↑patří do řádu↑

Ž: ...

U: Hmyzožravci↑**žije kde**↑

Ž: ...

U: Lesy↑města↑tam můžete mít prakticky skoro cokoli↑a živí se↑

Ž: ...

U: Hmyzem↓dvojka bylo↑

Ž: Prase

U: Prase **divoké**↑prase ale tohle je jasně prase divoké↓

Ž: Co já myslela že je to nosorožec

U: To je +to je prase↑to je pššš+to je určitě prase patří do+ patří do řádu+sudokopytníci žije↑

Ž: ...

U: Lesy pole↑živí se↑

Ž: Všežravec

U: Je všežravý↓

Ž: Kde že žije↑

U: Lesy nebo pole↑**trojkaa**↑co máte u trojky↑

Ž: ...

U: Beru↓kůň osel i zebra↑

Ž: ...

U: Beru všechny tři↑řekla bych že nejbližší je tomu všemu↑mi připadá zebra↓osel+ by podle mě měl mít ještě delší uši↑na koně to má moc velkou **lavu** a krátké nohy↓si **myslim**↓ale klidně tam nechte koně nechte tam zebra nechte tam osla↓všechno beru jako dobře↑**všichni** tři patří do řádu+lichokopytníci↑zmlknete ale↓pokud tam máte zebra tak životní prostředí je↑

Ž: ...

U: Savana↑pššš...**žakovskou** mi dáte nebo co↑pokud tam máte koně nebo osla↑@**tak** zase záleží kde by žili↑bud' pokud to nejsou ty **domestifikovaní** tam byste tam mohli mít step↑ale není to úplně+pravda↑ve všech případech↓tak tam klidně napište **domestifikováni**↓a žíví se↑

Ž: ...

U: Ano sou to býložravci↓**čtyřkaa**↑je gorila↑nechte tam i šimpanze ale gorila je určitě lepší↓no šimpanz to není↓gorila je určitě lepší↓patří do řádu↑

Ž: ...

U: **Primátů**↑žije+ v tropickém deštném lese a žíví se↑

Ž: ...

U: Hmyzem všežravý↓všežrav klidně tam napište všežravec↓pětka↑

Ž: Kuna

U: Je kuna↓lasice+ tam můžete nechat

Ž: ...

U: Ššš jezevec určitě **né** ale pokud tam máte kunu+nebo lasici tak to nechte↓obě patří do řádu↑

Ž: ...

U: Šelem↑žije↑

Ž: ...

U: V lese↑lesy pole zase +ale lesy především↑a žíví se↑masožravec všežravec↓

Ž: ... vadí to

U: Vydra vadí↓vydra to **neni**↓šestka↓ptakopysk↑řád↓

Ž: Vejcorodí

U: Vejcorodí↑žije↓

Ž: ...

U: Ale životní prostředí↑břehy +břehy@...jasně↓břehy↑ řeky↑někde v blízkosti vody↑ššš
zmlkněte ale↓@živí se↑ptakopysk↑bezobratlými↓sedmička↓

Ž: ...

U: Veverka↑patří do řádu↑

Ž: ...

U: Hlodavců↑žije+ v lese↑živí se+ořechy↓býložravec↓devítka je↑

Ž: ...klokan

U: Devít+jo pardon já sem přeskočila osmička je klokan↑patří do řádu↑

Ž: ...

U: Vačnatců↑životní prostředí↑

Ž: Austrálie

U: Ale životní prostředí není kontinent to je jak to tam vypadá↑

Ž: ...stepi

U: Stepí↑savany dejme tomu↑a živí se↑býložravec↓devítka je +delfín↑patří do
řádu↑kytovci↑žije+v moři↑v oceánech výborně↑a živí se↑

Ž: ...

U: Je to masožravec↓ryby↓a tak dále↓

NAHRÁVKA Č. 11

Výtvarná výchova, 6. ročník, žena, 20 let praxe, městská škola

U: Tak↓**my**↓**sme** v poslední hodině **dodělali** návrh na látku aspoň doufám že ste ho dodělali všichni↓**pokud'** ne tak máte v dnešní hodině na začátku možnost+toto napravit takže kdo nemá dodělaný **návrh**↓**látku** a nemá ho ohodnocený tak si ho dá před sebe↑ může si ho dodělat↑a nebo ho **budeme hodnotit** to znamená že si ho položí na lavici připraví si žákovskou knížku opíše si z tabule+dnešní datum to znamená že **tay** musíte mít devítku návrh na látku+ a já vás obejdu a známky vám zapíši↓**a v nešné hodině nás čeká nová práce**↑říkali **sme** si že to je práce **tematická**↑ bude to na určité téma↓**vy už ale víte všichni** na jaké téma to bude↓**takže prosím kdo ví**↑

Ž: ...

U: Ano↓ bude to podzim↑ říkali **sme** že to je široké téma že prostě do toho můžete zařadit hry dětí práce dospělých **ad'už** na zahradě kolem domu nebo na polích v sadech třeba také a nebo jenom udělat krásnou podzimní+ zahradu↓**@zmiňovala** sem se v minulé hodině že je možné toto téma **napasovat** do vyhlášené výtvarné soutěže kterou máme **támle** pověšenou na těch dveřích a je to výtvarná soutěž a ta má moc hezké+ takové téma **Náš život na zahrádce** a myslí se právě+ten podzimní život na zahrádce↓**takže** kdyby někdo chtěl+zrovna se věnovat tomuto tématu+tomu podzimu na zahrádce tak samozřejmě může a poka by se mu to podařilo **tagjá** budu moc ráda a pošleme to potom s ostatními pracemi **pře** sem to dělala **eště** s pátou třídou do té soutěže a **buem** se těšit že něco **vyhrajeme**↓**tak**↓**@bude** to+technika kolorovaná kresba↓**kdo** mi řekne co to je kolorovaná kresba↓**kdouž** ví už **bychom měli v šesté třídě vědět**+co je kolorovaná kresba↓**tak** povídej Stando↓

Ž: ...

U: Samozřejmě to bude další krok takže dalo by se **říc** že **budeme potřebovat vodové barvy**↑**Natálko**↑k těm vodovým barvám **budem** určitě **potřebovat** štětec↑

Ž: Tuží

U: **Tak**↓**přesně tak** **prosim** vás↓**kolorovaná kresba začne** tou tuší↓**tou perokresbou**+ kterou si připravujeme pomocí můžeme si třeba i **předkreslit** tužkou↑**kdo** to zvládne bez tužky může klidně bez tužky↑**@** předkreslíme si to **tuží**↓**bude** to kresba **tuží**↓**(předkreslíme)** a potom teprve+ já se domnívám že až tak v následující hodině **si vezmeme** vodové

barvy+jak sme říkali a **nakolorujeme** to takže **vybarvíme**+ten náš obrázek↓tak↓**budeme pracovat** na+čtvrtku A tři↓tady **vidim** Kristýnko že si hledala asi svůj návrh na látku tady ještě dva+ leží a **támle** Kristýnko ještě je hromádka↓Kristýnko podívej se↓ po podívej se **jo**↑a proč ho hledáš budeš ho dodělovat nebo ho potřebuješ ohodnotit↑
Ž: ...

U: Jasně↓ **tak pod' pod'** akorát že sme teda **ty** bramborová tiskátka vyhodili↓**jesi** si měla na tom tácku včera+ ta bramborová tiskátka↓

Ž: ...

U: Dělal si jiný tisk z výšky↓**dobry**↓**tak** si to ale pod' najít anebo se musíme **podíat** do skříně Kristýn kdybys tady+ nenašla↓tak↓ty máš **eště** možná brambory↓já **nevim** jestli Kristýnka by chtěla vyřezávat ještě bramborová tiskátka spíš ona má něco začnuto↓víš↑ona už něco jakože začala jenom má problém hledá to↓Kristýn **pod'** já se **podíam** ještě do skříně↓**tak**↓ a třída pokud ví a nepotřebuje ↑nemá žádné dotazy **taguž** může začít proto pracovat a+ my se podíváme hele Kristýn to je **vono** vid'↑takže↓Kristýnce sme její návrh **našli** Kristýnka **pokračuje**↑**tak**↓ a **máme** nějaký dotaz k dnešní práci↓ **tak** Natálko **povídej**↓

Ž: ... Moment↓ já se na to podívám **jo**↑ono to vypadá že by si **tuží** mohla začít↑ty už to máš jakože předpřipravené **přže** si byla minule rychlá něco by chybí tady Naty↓

Ž: Ještě tam udělám dva stromy↓

U: To můžeš↓ to určitě rozhodně ano↑a zdá se mi tadyhle to pozadí docela prázdné↓

Ž: Mraky

U: **Pozor pozor** na ty mraky teď prosim vás řešíme+ to pozadí **jo**↑aby tam nezbylo velikánské místo s kterým byste si nevěděli rady↓samozřejmě že tam můžete mít mraky ale lepší je tu krajinu jakoby **protahnout** do dálky udělat tam les udělat tam nějaký horizont až jako dál mraky samozřejmě také pozor na takové ty mráčky takové ty baculaté mráčky co vidíme v těch omalovánkách a co **děají ty** naši menší spolužáci **jo**↑ pozor na to↓ já **vam** ukážu když tak tady na tabuli+ jak+možná by to nebe mohlo vypadat↓**tak**↓nemusíte dělat tyhle ty beránky jak sem říkala↑ **jo**↑ já ho radši škrtnu ale můžete dělat jenom takovéhle jako **takle** když si to **předpřipravíte**↑**předpřipravíte** tou **tuží**+ tu kresbu↑ tak potom jenom to nakolorujete tou světlou modrou↓Naty vidíš to↑nebo do dále **jo**↑vy když si vlastně rozdělíte tu čtvrtku tak musíte začít v popředí↓něco bude tadyhle↓popředí↑potom tadyhle něco ještě↑vidíte jak to tady+kreslím **jo**↑**tadyle** samozřejmě mohou být+ já **nevim** domy stromy sady zahrady↓mohou tam být ta pole kde orají+ty traktory

připravují+ připravují tu půdu na zimu↑mohou tam být samozřejmě tadyhle v těch místech někde louky kde **teda** si hrají děti nebo pouští+ draka nebo když budete dělat zahradu sad tak nezapomeňte na nějaké oplocení↑nějaký plot↑samozřejmě že se tam mohou objevit i zvířata↓ jo↑tak↓povídej↓

Ž: ...

U: Můžeš↓určitě↓určitě↑@tady přemyslím co bude za tím traktorem↓

Ž: Nějakej valník

U: Něco by tam mělo být↓jo↑tak Naty↑

Ž: ...

U: Nemůžeš↓já teďnevím co myslíš tyčky já **teda** jako si myslím+ že tuším ale +když tam budete kreslit postavy tak buďte tak hodní a tu postavu+ spíš udělejte do popředí a pěkně ji propracujte↓protože v šesté třídě postavu umíte↓jo↑

Ž: ...

U: Vzadu je úplně teoreticky nanič↓jestli chcete se věnovat tomu že **teda** děti pouští draky **tagje** to to důležité co na tom mém obrázku bude↑a udělejte ty děti do popředí nebo někam prostě do středu toho vašeho obrázku↓nedělejte nějakou **mrňavoučkou** postavičku někam dozadu↓jo↑

Ž: ...

U: Ano↓klidně↓tak Gábinka si to **tage** vyřešila+že jí udělala zezadu dlouhé vlasy+ až do pasu a+nezapomeňte **prosim** vás ty postavy obléci↓jo↑na podzim **užje** sychravé počasí↑**tagat'** mají čepice ať mají pořádné+oblečení↓bundy↓tady máme prázdné čtvrtky a někdo je nemocný ano↑takže ještě **máme** dotazy já už bych šla zapsat do třídnice **teda**↓povídej

Mírku↓

Ž: ...

U: No dobře↓já ti to to mohu ohodnotit to určitě ano↑bez žakovské knížky to **nezapišeme** do žakovské knížky já to zapíšu k sobě do sešitu ale+ spíš nemáš hotovo↓ty nemáš to dílo dokončené↑co sme ještě dodělávali+ v minulé hodině↑Mírek to ví↓Mírek to ví↓

Ž: ...

U: Ano↓ano↓**taže** buď jestli máš černý +popisovač černou **fixu**↑ nebo já ti ráda půjčím když požádáš+ tak jak máš↑to je asi ukaž↑no ale tak jako zkus to↓ nedělej tam toho třeba moc↓vymysli to nějak šikovně a i tím silným+ fixem by to šlo↓budeš to mít zase trošku

jiné to vůbec nevadí **jo**↑ale **řikali** sme že to ještě dokončíme ten tisk z výšky z minula↓
Ž: ...

U: Takle já **myslim** že je to v pořádku↓akorát↑na to že je ten traktor takto v popředí se mi
zdá malý↓

Ž: ...

U: **Neni**↓**neni**↓**neni**↓@musíš si to Dane jakoby tu čtvrtku rozložit a rozmyslet se↓ty řekneš
že je v popře+ nebo že **neni** v popředí↑**když není v popředí tagměl** být až někde
v těchto místech↓protože tohle+tohle tvoje místo je popředí↓to je to co se děje vepředu↓

Ž: ...

U: **Jo**↑hm↓**takže** buď ho musíš posunout dozadu+když ho chceš mít menší anebo ho musíš
zvětšit↓**prosim** vás takové ty zásady že čím blíž je to ke mně tím je to větší tu znáte
přeci z prvního stupně↓**když bude domeček deset metrů ode mě tak ho nakreslím jinak**
než dyž bude sto metrů ode mě bude se to zmenšovat čím dál ode mne tak všechno se
zmenšuje↓**jo**↑to už víme↓**tak**↓můžeme ohodnotit tisk z výšky↓

NAHRÁVKA Č. 12

Zeměpis, 9. ročník, žena, 6 let praxe, městská škola

U: Tak↓ a ve zbytku hodiny+těch patnáct minut+@děkuju Aničko↑ nás čeká+diskuze+ na téma+tedy sídla↓takže co sme dělali minulou hodinu↑ dokáže to někdo shrnout↑ začínali sme **čtyřma skupinama vam** připomenu Kamčo↑

Ž: ...

U: Města a vesnice↓ dobře↓takže poprosila bych vás teď abyste udělali +@ ty dvě skupiny tedy↑ měli sme vesnice klady vesnice záporny ty se pak tedy spojily↑ města klady města záporny↓ **taky** se spojily takže máme + skupiny vesnice město↓tak↓ na tabuli jsem připravila+ stejnou tabulku kterou tedy máte mít vy↑ vesnice město sloupce↑ a pak tedy pod nimi plus mínus čtverce kde **teda** budeme zapisovat plusy a mínusy↓ bude to diskuze+takže já bych+ @ráda abyste opravdu diskutovali a dodržovali pravidla +správné diskuze↓ která jsou jaká↑ jaká jsou ta+pravidla správné+ diskuze↓ jak se správně diskutuje↑ máme tady dva názory↑ vy ať máte svůj vlastní názor jakýkoli tak teď ste ve skupině vesnice nebo město a zastáváte ten názor+té skupiny+ co ste vymysleli **teda**↓ jak ty klady tak ty záporny↓ a obhajujete ty své názory↓takže jak správně budeme diskutovat a správně obhajovat svoje názory↑ (**budeme diskutovat a obhajovat**)

Ž: ...

U: Určitě **sušným** způsobem↑ a za ten slušný způsob považujeme co↑ nahlas↓ Hynku↓

Ž: ...

U: Určitě **nebudeme** nikomu **skákado** řeči↑ když jeden tedy mluví mluví opravdu jeden↓ necháme ho **ff** domluvit pak reagujeme↓ jo↑ vždycky necháme prostor na to aby ta druhá skupina mohla reagovat↓ na ten náš názor↓ ano↑ a **já** bych byla ráda **abyse** opravdu reagovali↓tak↓ dáme dohromady klady záporny↑ a pak to sepíšeme do+@tabulky otočte se na sebe ať na sebe všichni vidíte↑ Kamčo↓ otočte se ať vidíte i druhou skupinu↓ tak sem to myslela↓tak↓ můžeme začít↑tak abych si jenom ujasnila+vy ste↑

Ž: ...

U: Vesnice↑ vy ste tedy město↓ v tabulce máme město napsané jako první a první tam máme vždycky klady takže začneme se bavit o kladech@těch vašich sídel↓ města nebo vesnice↓ město má tedy přednost můžete začít↓ kdokoli↓

Ž: Tak já myslím že klady toho města... víc pracovních míst

U: Dobře↑stačí↑zatím jeden↓takže více pracovních míst řekl Hynek↓chcete nějak reagovat na to↑

Ž: Souhlasíme

U: Souhlasíte↑určitě je více pracovních míst ↓více pracovních příležitostí↓další↑

Ž: ...

U: **Toe** diskuze **jo** já to tady jenom trošku **řídím**↓

Ž: Tak někdy bejvají i hasiči jako na vesnicích...

U: Hm↓

Ž: A samozřejmě jako lékaři a ...

U: Dobře↑takže je tam ten integrovaný systém on funguje i pro vesnice **teda** jako mimochodem ale **de** o to že **teda** v tom městě je to trošku asi blíž no↓**fajn**↓další+klady↓povídejte↓pracovní místa↑ záchraný systém↓

Ž: Tak je tam lepší dostupnost...

U: Taže více služeb↑**bysme** to nazvali↑více služeb↑+tak↓jak vy budete reagovat↑

Ž: ...

U: Tak jak když porovnáme **teda** ty služby↑

Ž: Tak je víc služeb ve městě...

U: Dobře↓

Ž: ...

U: Hm↑dobře↓tak↓další **ňáký** klad↑

Ž: ...

U: Nahlas↓

Ž: ...

U: Hromadná doprava↑fajn↑hromadná doprava...vy to berete jako v městě jako klad co vesnice↑

Ž: ...

U: Hm↓ obře↓ taže tady vlastně oni to ani jako plus+ nebudou moct brát že jo↓vesnice↓ tak↓řekli ste služby zaměstnání doprava integrovaný záchraný systém ještě něco je jako plus můžete vyzdvihnout u města↑nic↑vás nenapadá↑fajn↓dobře↓zatím stačí↓ **tak**↓plusy vesnice↓

Ž: Tak na tý vesnici...

U: Hm↓

Ž: Tim pádem že tam je menší provoz tam bejvá i lepší životní prostředí že není tak znečištěný lepší vzduch

U: (smích) Město neprotestuje moc↑

Ž: ...s tím souvisí i ta okolní příroda že tam bývají jako lesy...že na těch vesnicích bývají jakože většinou lidé mají svoje vlastní domy tak to je jako výhoda třeba ...i levnější jako

U: Hm↓takže domy zahrada↑v čem je to levnější↑

Ž: ...můžeme mít vlastní zdroj pitné vody...

U: Hm↓dobře↓co ve městě+ tedy na to↑mají pravdu↑dobře↓berete taky že rodinný dům je plusem+oproti bytu↓dobře↓

Ž: ...vlastní zdroj pitné vody

U: Vlastní zdroj pitné vody↓tak↓když ste teď slyšeli ty plusy dali byste dohromady klidně i k městu nějaké plus které vás napadne↑@naopak město třea k vesnici↑něaké plus které vás napadaj na které třea mohla ta skupina zapomenout↓

Ž: ...

U: Jako plus by si dal že se že se vesnice ve vesnici všichni znají↓ no to sme právě řešili že někdy+ to můžete brát jako plus někdy to můžete brát jako mínus↓jo↑ale určitě taková ta menší komunita ta ti lidé se znají↑pak záleží na tom ja jaké vzta vztahy mezi nimi tedy jsou↓jesli teda sou to ztahy přátelské nebo naopak nepřátelské↓já bych eště měla k městu něaké plus↓vy ste řekli služby+jako obchody↑ale já bych chtěla ještě něaké jiné služby které byste dali↓

Ž: ...

U: Školy↑mateřské školy↑ vzdělání nó↑tak tady ve Stříbře to moc jako nemáme ale+divadla↓kino tady tedy máme ale divadla kina ta kultura jo↑větší asi dostupnost té kultury↓než na vesnici stoprocentně↓tak fajn↓klady máme za sebou↑dáme dohromady ještě záporny↓takže město zase můžeme začít **abysme se střídali**↓

Ž: Ve městě je hodně znečištěný prostředí

U: Tak na to asi nebudme ani moc reagovat to je pravda↑

Ž: ...

U: Hluk↑Coe eště záporem života ve městě↑

Ž: ...tim víc jako dopravních nehod...

U: Hm↑

Ž: ...čím víc lidí tím víc problémů...

U: Dobře↑čím víc lidí tím víc problémů to je výstižné↑no tak↓pánové zrovna vy dva↓tak jedem↓holky↓co vy eště ňáký+mínus+města↓hluk doprava dopravní nehody životní prostředí↑co by mohlo být ještě mínusem↑

Ž: Agresivita

U: Agresivita↑hm↓z čeho myslíte že +pramení ta větší+agresivita možná↑

Ž: Každý někam spěchá

U: Hm↓a možná to souvisí i s tím že se teda tady lidi navzájem tolik neznají žeo↑a víme že ta anonymita+@ vede k tomu že teda lidé sou troš že si více dovolí že sou trošku více agresivní↓vezměte si třeba nějaké davové+akce↑pokud je člověk v davu připadá si takový jako+ že+je ve větší anonymitě+taže si více dovolí↓eště nějaké mínus+vás napadá↑tak pokud ne tak vesnice↓mínusy↓

Ž: ...

U: Hm↓

Ž: @ za prací se musí dojíždět+vlasně že tam nejsou žádný ty větší obchody...

U: Hm↓hm↓

Ž: A že se jako všichni zdraví↓

U: A vy ste měli za mínus že se všichni znají↓

Ž: ...že tam jako nejsou žádný velký akce...za sportem...

U: Za sportem a za zábavou↓dobře↓takže tam asi nejdůležitějším problémem bude teda ta dostupnost↓že se musí@ dojíždět@někam dál↓@ za mínus co ještě by mohlo být mínus nemusíme to vůči jako pohodlí lidí všechno brát ale co by mohlo být ještě mínusem vesnice už zase můžeme všichni+se zapojovat↓

Ž: ...

U: Toe pořád ta dostupnost↑ale↑souvisí to s tou vybaveností vy ste mluvili o vybavenosti službami doktor já nevim vzdělání a tak↑ale+@jak to ypadá vy ste říkali že mají vlastní studny většinou↑a jak to ypadá třeba s kanalizací+na vesnici↓mají malé vesnice vlastní kanalizace↑

Ž: Nemají

U: Nemají↓ve v městě máte kanalizaci která je funkční je většinou čistička @odpadních vod teda musí být čistička odpadních vod+ že jo a z kanalizace vlastně de všechno přes čističku+odpadních vod↓takže@ to město potom +ve finále nechci říct neznečišťuje tolik životní prostředí přže ono zase vytváří daleko více odpadu a tak dál ale@ z té kanalizace tolik jakoby@to není tak znečištěné@ dá se vlastně@všechno vyčistit v té čističce↑ale+ na těch vesnicích pokud ty domečky nemají vlastní nějakou čističku na zahrádce nebo@ neni teda to vesnice kde je vybudovaná čistička+ což většinou není+tak+ všechno z té kanalizace jaká e tam ta kanalizace říká se tomu↑dešťová kanalizace takže všechno de

do kanalizace která je svedena jenom někam prostě mimo@nejlépe+do potoka a pak do
řeky třeba do Hracholusek↓**jo**↑takže **take** to tam chodí většinou na těch
vesnicích↓tak↓máte ještě **něaké** plus minus to co byste chtěli říct↑cokoli↓ve ztahu
pohodlnosti lidí k tomu **konfortu**+ k životnímu prostředí+cokoli↑plusy
mínusy↑tak↓pokud **né** tak si to teď zapíšeme teda↑dáme to
dohromady↑**aa**+zapíšeme↓(**zapíšeme**)

NAHRÁVKA Č. 13

Český jazyk – mluvnice, 8. ročník, žena, 20 let praxe, maloměstská škola

U: Kvůli času vysvětlím sama+... *velikonoční*+*pozdrav*+malé písmenko je to přídavné jméno utvořené od *Velikonoce* **jo**↑název svátku je s velkým písmenem+přídavné jméno+malé↓*Den dětí* název svátku velké *D*↓*Den*↓*děti* je malé↓*Čertovo* velké *jezero* malé+*Lukavičtí* jsou název obyvatel takže velké písmeno **jo** měli sme tam ty varianty↓*Základní škola v Berouně* *Základní* velké *škola* malé *v* malé *Berouně* velké↓**jo** protože je tam kde↓*sejdou se před krajským soudem* všechno malé nemáme kde **jo**+*Strana zelených* název organizace první slovo velké ostatní malé+*Strana* velké *zelených* malé↓*Staroměstská* velké *radnice* malé *Prachovské* velké *skály* malé *Tichý* velké *oceán* malé *Slované* velké příslušník národa nebo národní skupiny *Jizerské* velké *hory* malé *Pyrenejský* velké tvrdé *y* *poloostrov* malé *krkonošské* *lesy* malé máte tam to množné číslo takže zase přídavné jméno tvrdé utvořené od vlastního jména *Olomoucko* název oblasti velké moc se ti to nepovedlo dotaz↑ve čtvrtek počítejte s **tim** že byste si napsali ještě jednu takovouhle krátkou prověrku před tím diktátem ano↑**vy** **si vezmete školní sešity** uděláme společnou opravu té prověrky↓+dnešní datum třicátého října+oprava prověrky↓takže si **opíšeme** *V listnatých lesích rostou bílé konvalinky*+ jestliže máte úkol najít přívlasky **jakým** způsobem hledáte↓Vašku↓+**podle čeho hledáš přívlasky**+**co je základním znakem každého přívlastku**↓+**co rozvíjí**↓

Ž: ...

U: Rozvíjí podstatné jméno to znamená **já** když hledám přívlasky musím hledat podstatná jména hledej Tome podstatná jména↓

Ž: ...

U: Hm začíná to od konce+hm tak teď se zamyslím nad tím jestli to podstatné jméno je nějakým jiným slovem rozvito+

Ž: ...

U: Ano takže tohle je první a je to jaký přívlastek↑

Ž: Shodný

U: **Shodný**+**ano**↓primitivní záležitost↓+ne všichni zvládli↓vid' Michale chybí ti tu jak chybíš↓+druhá věta ještě větší problém *V dutinách stromů hnízdí vzácné sovy*+**stejným** způsobem postupujeme **takže Michal hledá podstatná jména**+

Ž: Stromů a ...

U: Ano a ještě+ proč si začal zase druhým podstatným jménem+Pét'o↑

Ž: ...

U: Takže v *dutinách*+*stromů*+*sovy*↓tak↓v jakých *dutinách*↓

Ž: Stromů

U: *Stromů*+takže přívlástek neshodný+**jo** stojí za řídicím podstatným jménem... *stromů*+
o *dutinách* *stromů* *stromů* je pořad stejný tvar↓to *stromů* nemáme dál rozvito↓mohli
bychom mít ... v *dutinách vysokých* *stromů* **jo**↑a pak to vysoký by byl přívlástek
shodný↓ještě tam máme *sovy*+Honzo↑je nějaké slovo které nám říká jaké *sovy*↑

Ž: Vzácné

U: Vzácné↓jaký to je přívlástek↓+shodný↓tak↓velice těžký první úkol↓ty další věty si pište
ti z vás kteří je máte špatně **jo** já to celé psát nebudu my sme trénovali změnu
přívlásteku neshodného na shodný↓dokonce **jsme tam měli ještě podtrhávat** to ste
nepodtrhávali někteří tam kdybych byla napočítala další chyby+tak ste se zhoupili o dva
tři stupně+takže *Žáci z Přeštic byli úspěšní v soutěžích*+tady je přívlástek neshodný
jaký↓

Ž: Přeštic

U: Z *Přeštic* **jo** rozvíjí podstatné jméno *žáci* *jačí* *žáci* z *Přeštic*...z *Přeštic* přívlástek
neshodný měli sme na to asi tři cvičení tak jak z něj uděláme shodný↓

Ž: Přeštičtí žáci byli úspěšní v soutěžích↓

U: Ano přeštičtí je přívlástek shodný↓kdo měl špatně opravuje si↓druhá věta *Lesy na*
Šumavě byly plné hub hledej přívlástek neshodný Deny↑

Ž: Šumavské lesy byly plné hub

U: Všimni si jak odpovídáš úplně na něco jiného říkala sem hledej přívlástek neshodný↑

Ž: Na Šumavě

U: Na Šumavě↓a teď nám přečti tu větu kterou už si změnila-

Ž: ...

U: Hm takže šumavské je přívlástek shodný↓pak ste měnili přívlástek shodný na neshodný
to znamená obrácený postup↓Andreo přečti tu první větu↑ty nemáš tak si to vem k sobě
a piš si to tam **jo** at' to máš u sebe protože budeš zkoušená ve čtvrtek takže doporučuju
se na to podívat↓budete mít podobné úkoly samozřejmě jiné jevy↓takže *Psí bouda je*
hned u dveří takže tady máme jaký přívlástek Lenko↑

Ž: Přívlástek neshodný

U: Tady máme-

Ž: Shodný

U: Shodný↓

Ž: Psí

U: *Psí* ano↑ a udělali sme z něj neshodný-

Ž: Hned u dveří je bouda pro psa

U: *Ano*↓ *bouda pro psa* nebo *bouda psa*+**řikala** sem že vám **uznam** obojí↓ druhá věta+
Zdeňku+přečti↑

Ž: Stavební plán musí být dodržen

U: Hm přívlastek shodný je slovo+

Ž: Psí ne stavební

U: *Stavební* ano+ a změníme-

Ž: ...

U: *Ano*↓ *plán stavby*↓ to *stavby* přívlastek neshodný dotaz k tomuto↑ připadalo mi to také primitivní↓ *tak*↓ dostali sme se k dalšímu úkolu měli ste tam zapsat chtěla sem po vás nejenom vypsát ale zapsat do grafu **jesi** se jedná o přívlastky několikanásobné nebo postupně rozvíjející+*takže* ve větě *Našla tenký kovový drátek* Lukáši-

Ž: ...postupně rozvíjející

U: *Ano* a mělo to být zapsáno tímto způsobem+připomínám ten oblouček máme s podstatným jménem a nejbližším přídavným jménem je nejbližším přívlastkem+*pé ká* postupně rozvíjející↓ zkratky které používám já tady s vámi smíte používat taky nebo ste to tu psali ano+nemůžeme prohodit pořadí nemůžeme *kovový tenký*+*drátek*↓ nemůžeme vložit *a tenký kovový drátek* to by tam byly drátky dva+...*kovový drátek* bylo rozvíto slovem *tenký*↓ je to jasné↑+druhou větu přečti Kristýno↑

Ž: *Na zahradě kvetou bílé rudé růže*↓

U: *Tak*↓ hledáme+buď několikanásobný nebo postupně rozvíjející+

Ž: Je to několikanásobný

U: Hm a co↓

Ž: ...

U: *Takže* oba členy několikanásobného přívlastku máme ve stejné řádce+napišeme svorku od té svorky je šipka k řídicímu podstatnému jménu↓+je to jedno jestli prohodíme *rudé* a *bílé růže* správně ste tam měli dopisovat čárku↓+je to jasné proč je tohle přívlastek několikanásobný↓ další věta+kdo mi ještě nic neřikal Lucka přečti↑

Ž: *Nový obchodní dům...*

U: Přístavky až potom+teď řešíme přívlastky+

Ž: ...postupně rozvíjející...

U: Takže *nový obchodní dům* zase zápis postupného+ rozvíjení+takže tento zápis ste měli mít↓poslední věta Marjánko↑

Ž: ...

U: Hm+

Ž: @přívlastek shodný...

U: Ano-

Ž: ...

U: Hm+my můžeme i prohodit pořadí↓takže svorku+a jednu šipku+k podstatnému jménu povrchy+zase když **dělám**+aby bylo jasné v jakých řádkách je to↓+dotaz↑poslední úkol ste měli řešit přístavky+takže tady si jenom budeme číst věty rovnou bych poprosila abyste vždycky tu větu přečetli s čárkami a řekli co bylo tím přístavkem **jesi** ste přístavek jenom podtrhli nebo zakroužkovali bylo jedno ale bylo třeba abyste ho správně určili↓Michale první větu-

Ž: *Přihlášky na výlet přijímá Pavel Novák čárka žák sedmé třídy*. Přístavek je *žák sedmé třídy*

U: Výborně↓Janina další větu↑

Ž: *Bedřich Smetana významný skladatel je pochován na Vyšehradě*↓

U: Chyběly mi tam čárky takže znovu s čárkami↓

Ž: *Bedřich Smetana čárka významný skladatel čárka je pochován na Vyšehradě*

U: Ano↑

Ž: Přístavek *významný skladatel*

U: Ano *významný skladatel* ano↑Andreo zkus další větu↑

Ž: ...

U: Ano↑a přístavek je↑*krásnou květinu* celé **jo**↑+základem přístavku je rozvité podstatné jméno které se shoduje s tím řídicím podstatným jménem↓**jo**...tady máme jasné ten čtvrtý pád *jo*...tak↓poslední větu Lenko↑

Ž: @ *Brno* čárka *moravská metropole* čárka *nás přivítalo s nadšením* @...*moravská metropole*

U: Výborně↓tak kupodivu asi ten poslední úkol šel nejlépe↓dotaz ještě k té prověrce↓+jinak to bylo v podstatě bodováno já sem nejdříve opravila+zjistila počty chyb a pak jsem tam nějak nasázela ty známky takže je to velice benevolentní takže když máte za sedm chyb ještě dvojku tak si myslím že je to hodně dobré po třech jo

chyba+byla↓...čtyři pět šest sedm...takže ne žádný dotaz↑**poprosim** Lukáše aby mi
vybral prověrky+služba maže tabuli a budeme opakovat větné členy↓+my sme minulou
hodinu opakovali příslovečná určení místa času způsobu míry takže **dneska** se
podíváme na příčiny účelu přípustky+

NAHRÁVKA Č. 14

Přírodopis, 9. ročník, žena, 7 let praxe, městská škola

U: Vyjmenuj mi halogenové prvky↓hm ...začala↓

Ž:...

U: Halogenové prvky halogeny+ty v té +**schemické**+soustavě+prvků↓flór jód

Ž: Brom

U: **Bróm**↓

Ž: Chlór

U: **Chlór**↓**chlór**↓**tak** co bude halogenid↓máš **ňáký**-

Ž: ...

U: Chlorid sodný↑neboli-

Ž: Sůl kamenná

U: Vy ste zkoušení↑+už máš přečteno Pepo↑

Ž: Částečně↓

U: **Částečně**↓**tak** se starej o **svý**+přestaň radit při zkoušení↓

U: **Taže**-

Ž: Sůl kamenná

U: **Sůl kamenná**+ a druhým zástupcem↑

Ž: Flór

U: Flórid↓hm↓**nevím** **ty** to umíš všechno tak na půl↓+**učila ses**↑**na dnešek**↓

Ž: O přestávce↓

U: Všechno je **prstě** úplně na půl já **vim** že si tady seděla+ si to slyšela+ale **šechno** je

napůl+**taže** když si když to shrneme+Mohsovu stupnici tvrdosti si znala+pak sme přešli

na@další fyzikální vlastnosti+hustotu+tu si **teda** s dopomocí+**taky** docela

dala+průhledné průsvitné+a poznávačka byla na tři+hm a lom a štěpnost to nic moc

tedy↑**coe** to vryp↓

Ž: ...

U: @

Ž: ...

U: **Eště** jednou↑**vryp je co**↓

Ž: Vryp je třeba jakou to má barvu...

U: Takže vryp je co přesně+ teda↓Co označujeme za vryp↑na čem sme si ukazovali vryp↑

Ž: ...

U: A na jakém nerostu↑**taký** zlatý nerost+pyrit↓pyrit↓+a **pyrit má vryp jaký**↑

Ž: Černý

U: **Černý**↓a co **toe** co bylo černého↓co sme označili že má černou barvu↑tak nerost jí má zlatou↑co je černého tedy↓ten+ barva toho prášku který vznikne+to je vryp↓vryp je barva prášku+který vznikne při tom...tři to necháme↓takže **dneska** je šestého jedenástý↓+↓tak↓ dobře↓**máme** přečteno↑Lád'o-

Ž: ...

U: Nemůžeš Lád'o na záchod protože na záchod chodíme o přestávce↓+tak minulou hodinu sme skončili u+ sulfidů že **jo**↑**důležitá skupina sulfidů proč**↑+když si proberete co patří mezi sulfidy↓tak proč je to tak důležitá skupina↓pro nás pro lidi↓(**důležitá skupina sulfidů+proč**↑+když si proberete co patří mezi sulfidy↓tak proč je to tak důležitá skupina-)

Ž: ...

U: Cože↑nahlas↓

Ž: ...

U: Hodně se využívají k čemu se ty nerosty využívají↑

Ž: ...

U: Vy tady zase na mě štěkáte hesla↓k čemu↓k čemu využíváme ty nerosty↓proč je těžíme↓ proč těžíme galenit pyrit chalkopyrit↓

Ž: Protože vytváří všechny rudy

U: Jsou to rudy↓ano↓rudy všech kovů↓ano správně↓takže právě proto↓kromě galenitu pyritu chalkopyritu které sem řekla co ještě dál patří mezi sulfidy↓

Ž: ...

U: Antimonit+rumělka+sfalerit↓**jo**↑ty byste měli znát↓tak a my dnes tedy začneme+oxidy+já tady **musim** najít z tu původní prezentaci první↑+tak to taky **neni** ona+tak tady↓**tže** si otevřete+sešity+můžete si napsat další velkou skupinu+to jsou oxidy+takže oxidy↓můžete si napsat že oxidy jsou sloučeniny+kyslíku+s kovy+sloučeniny kyslíku s kovy+a opět+bud' sou to rudy+pro získávání+kovů+ a některé z nich sou+drahokamy↓+tak a vy už ste se **teda** dočetli že podle toho+**jestli** obsahují vodu+**jesi** v té krystalové mřížce je obsažena voda+sou@ rozdělené na+no

Ž: ...

U: Vodnaté+vodnaté a bezvodé↓ano↓takže vodnaté oxidy+a bezvodé oxidy↓my začneme těmi bezvodými oxidy↑+kže bezvodé vodnaté oxidy↓sou dvě skupiny oxidů↓takže ještě jednou oxidy+sloučeniny kyslíku a kovu+kovové rudy nebo drahokamy a dělí se na bezvodé a vodnaté podle toho jestli obsahují nebo neobsahují vodu↓eště né↑vy to nemusíte snad opisovat podle toho zda v jejich krystalové mřížce obsažena voda se dělí na+já sem to shrnula+sloučeniny kyslíku s kovy↑kovové rudy nebo drahokamy↑a dělíme je na bezvodé a vodnaté a to už snad odvodíte že tea podle toho jesi obsahují vodu↓jéj↓tak první ty bezvodé oxidy↓už sme tady řekli že neobsahují vodu ve své mřížce a patří sem+ minerály které budeme probírat což je krevel jinak hematit+se jmenuje+budeme je probírat nemusíte zase je teď všechny psát+korund stoprocentně+křemen budeme stoprocentně probírat+magnetit+cínovec+ a smolinec↓cínovec↓jinak se mu říká kasiterit a smolinec neboli uraninit↓neopisujte to+budeme je teď všechny probírat+bude to zbytečné↓takže první+je krevel hematit↓+tak+chemickým složením *ef é dva ó tři* ↑*ef é dva ó tři*+protonové číslo kyslíku-

Ž: ...

U: Míinus dva↑takže je to oxid železitý↑trojku má železo↑oxid železitý+@než si napíšete využitý jak vlastně ten krevel vypadá+@krevel je takový šedý až načervenalý+šedá až načervenalá barva↑Tomáši myslím že by sis to mohl napsat až ho budeš poznávat+šedá až načervenalá barva+tak a využití↑je to velmi důležitá železná ruda+protože jako čistý když pokud se dostanete k čistému krevelu tak obsahuje až sedmdesát procent železa+že velká velký obsah železa z něj dělá důležitou železnoou rudu↓tak může i jako drahý kámen+se používat↓kde ho najdeme↑+@najdeme ho+třea ve Švédsku+tam se těží+neboo tam kde jakoby velmi víte že Švédsko+švédská železná ruda je jedna z nejkvalitnějších na světě@sou to právě ty krevele+takže@jedna z nejkvalitnějších železných rud Švédsko a potom+kde se ještě těží dobrá železná ruda↑v jakém státě↑ze zeměpisu↑+je to náš soused↓

Ž: ...

U: Německo↓jó+takže@Porýní+kde je Rýn↑po@Porýní v tom Německu+@železná ruda↓tak a krevel spíš taková poznámka že co způsobuje červené zbarvení půd a hornin+kže třeba v Africe+kde sou typické ty červené půdy tak to zbarvení červené jim dává právě@do jisté míry krevel↓železná ruda↓tak↓tagle teda vypadá ten krevel↑řikala sem černé@červené až takové šedivé+mam ho tam pak vam ho

ukážu↓**jo**↑krevel↓+**tak**↓**jo** je ný hematit↓vidíte že může být dosti jakoby barevně odlišný od té červené až po takovou opravdu šedou do černa↓**tak**↓ i povrch Marsu je tady zbarvený do ruda oxidem železitém+hematitem↑že opravdu taková rudá barva↓**tak**↓kontrolní otázky↓kterého kovu je krevel důležitou rudou↑

Ž: ...

U: Železa↑jaké je chemické složení a vzorec krevele↑

Ž: *Ef é dva ó tři*

U: *Ef é dva ó tři*↓dobré↓krevel↓další+na co se podíváme+bude+korund+**takže** dalším +nerostem+je korund↑složením *á el dva ó tři*↑**takže** místo železa je tam hliník↑a je to tedy oxid hlinitý↑stejná protonová čísla↓oxid hlinitý+**tak**↓má různé barvy↓šedá modrá červená+budu chtít určitě abyste si pamatovali modrou a červenou odrůdu korundu+**ta modrá odrůda+se nazývá safír+ta červená rubín+modrá safír červená rubín+takže** je vám jasné že korund+je tedy drahokam↓ano↓může být i průhledný ten korund+stupnice tvrdosti↑

Ž: Devět

U: Děvět↓topaz korund+diamant↓**takže devítka**↓**takže je to velmi tvrdý nerost+odolný+drahokam**↓**tak**↓vyskytují se v@+ve světovém měřítku↓na Srí Lance+ a v Indii↓**takže Indie je a Cejlon neboli Srí Lanka+ostrov**↓naleziště právě těch safírů+rubínů+**takže Srí Lanka Indie**↓**si budeme pamatovat**↓jak se asi bude využívat ten korund↓

Ž: ...je to drahokam

U: **Takže šperkařství**↑určitě **ve šperkařství**↑a protože je tak tvrdý+tak stejně jako diamanty+

Ž: ...

U: Ano bude se s ním brousit↓**takže k broušení**↓

NAHRÁVKA Č. 15

Občanská výchova, 8. ročník, muž, 9 let praxe, městská škola

U: Takže drahouškové dneska děamé opět lekci tři cvičení dvě to znamená@platební styk↓to znamená placení a+ tak dále↓@řeknu vám ticho↓jak ste dopadli minulou hodinu↑nejčastější chyba byla že ste nepochopili úlohu peněz↓peníze neslouží pouze k placení↑peníze slouží také k tomu **abysme@** určili@hodnotu majetku nebo hodnotu k hodnotu zboží↑a s dále slouží peníze k uchování **hodno** to znamená že vy s nebo vaši rodiče střežají peníze do prasátka nebo do na bankovní účet aby měli peníze@ pro@ na budoucí nenadálé výdaje↓to znamená+peníze slouží jednak k placení+ co chceš Jarko↓
Ž: ...

U: Čili znovu↑ticho↓znovu opakuju+peníze **nam** slouží jednak k placení ale slouží **nam** také k @ ho určení hodnoty zboží služeb nebo **něakého** majetku a dále **nam** slouží jako@ na prostředek na uchování hodnot na pozdější dobu↓@způsoby plateb které ste z **taky** netrefili sou hotovostní platby čili platba hotovými penězi a bezhotovostní to znamená pomocí **někých** platebních nástrojů↓jako sou **třea** bankovní kartičky složenky šeky a podobně↓a další věc↓když se platí drahé věci tak se téměř vždycky platí bezhotovostně↓já si **neumim** představit že byste si šli koupit auto a měli po kapsách já **nevim štyry** sta tisíc korun↓tak@samozřejmě že @samozřejmě že Lucinka s sebou běžně **štyry** sta tisíc po kapsách nosí ale běžně se to tak nedělá↓no jistě↑Luci↑Lucko **prosim** tě ukaž jí+ kapsy aby viděli jak vypadá **štyry** sta tisíc po kapsách↓**neska** zrovna nemá↓včera měla **jo** včera měla **d** kapsy plný peněz↓takže↑ticho↑tiše takže teď ty známky jak ste dopadli↓tak Lucie Banová co nosívá ty peníze měla jedna mínus↑Bednář čtyři↑Bohuslavický jedna↑Filipčíková tu nebyla↑no **celýs** to měl ale špatně↓Heslová dva↑...dva↑Linart tři↑...tři mínus↑Nutil tři↑Pavelec jedna mínus↑Prukner dva↑Příhoda dva↑...dva↑Šedivý jedna mínus↑...dva↑...jedna mínus↑čili+znovu opakuju↑to co vám+Jarko nechceš se už uklidnit↑@ čili znovu opakuju+ úloha peněz↑...nechceš se uklidnit↑čili úlohu hlavní úloha peněz je samozřeně placení ale patří sem i @určení hodnoty zboží služeba a majetku a platí patří sem i uchování hodnot do budo @teda majetku nebo @prostě@**někých** hodnot do budoucí doby↓@ pomocí+ peněz a pomocí určování hodnot my @ provozujeme věc která vam možná **přide** zvláštní ale je to dělba práce↓to znamená i to kdo kolik

vydělává i to jakou hodnotu má jeho práce se vyjadřuje penězi↓to znamená že lidi sou bohatí a chudí a to také pol také @podle toho jak je společensky+ @vyhodnocena jejich práce↓například když někdo zametá silnice že jo Mlynář↓**taže** když někdo zametá silnice tak jeho práce není ohodnocena tolik jako když **třea** vyvíjí atomové reaktory↓takže podle toho taky je jeho majetek a jeho zboží↓jeho @životní úroveň jeho@ sou podle toho také jeho příjmy↓**takže**+@práce a @ v zboží se určuje právě tím jakou jakou cenu my vlastně společensky na to zboží nebo na tu práci+ dáme↓

Ž: ...

U: Už je to tady↑já to zopakuji ještě jednou↑@Lucinky Lucince není jasný jak s jak@vyjadřují peníze hodnotu↓**dyž** je něco hodnotné čili společnost si toho váží tak ta věc je začne být přirozeně drahá↓**jo** třeba zlato je celkem k ničemu ale společnost si ho váží a proto má vysokou cenu↓naproti tomu sůl třeba **dyž** je **dyž** bysme byli u pohádek+sice je velmi potřebná ale společnost si jí neváží a proto jí dává cenu nízkou↓to znamená že pomocí ceny se vyjadřuje společenská hodnota zboží ale třeba i třeba práce↓**jo** když budeš třeba@v dospělosti zametat chodníky+Kačenko↑tak ti společnost dá málo peněz ale když budeš třeba @ malovat malovat krásný obrázky a nebo@ dělat inženýrku přes budovy tak se budeš normálně topit v penězích jo **prtože** společnost si těch si tvý práce váží↓ty to víš vid'↑ty budeš dělat co Lu↑

Ž: ...

U: Fotografku↑a budeš dělat hezký **foťky**↑takže společnost si jich bude vážit a bude ti za to hodně platit↓

Ž: ...

U: Hele nechte toho **dokud'** je čas jo drahouškové↑

Ž: ...

U: Jarko Jarko zavři ču zavři_zo zu to **čumák**+ a uklidni se↓**taže**↓překonali sme první otázku↑**tak** **eště** pro Lucinku↑**jo**↓společnost↓naše společnost↓každá lidská má+_si váží různých věcí různě↓takže když je když třeba je někdo zametá chodníky tak se **tý** práce neváží a proto za to dává málo peněz↓ale společnost si **někerych** věcí váží třeba když někdo projektuje domy nebo vyvíjí **atomový** reaktory nebo dělá nádherný obrazy tak si toho váží a dává mu hodně peněz↓jo↑ty když **pudeš** do krámu a uvidíš vedle sebe dvoje boty a jedny budou drahý a jedny laciný↓co si budeš myslet **kerý** sou lepší↑

Ž: ...

U: **Žeo**↑takže **timdle** způsobem vlastně +pomocí peněz+@ se určuje co je pro společnost dobré a co je pro společnost špatně↓**takže** další věc↓**bezotovstní**

platby↑ticho↓**bezotovostní** platby+to znamená platby pomocí náhradních platebních nástrojů↑...nechceš se uklidnit↑takže+@bezhotovostní platby to znamená platby přes účet a bez+@nebo náhradními platebními nástroji mají@ několik výhod↑a jednou z hlavních těch výhod je že nemusíme nosit peníze u sebe a že e máme chráněné↓to znamená že **dyž nam** někdo sebere platební kartu takže@ty peníze pro něho sou obtížně dosažitelné než když nám třeba **sbere** peněženku a v ní má nebo kapsy a v nich máme ty statisíce korun↓nevýhodou ovšem je v tom že za každou platbu+ **bezotovostní** musíme zaplatit↓to znamená že@pohyb na účtech v bance sou s pohyby na účtech v bance sou zpoplatněné a i když se platí bankou třeba platební kartou **třea** v obchodě tak obchodník za tu platbu musí také něco zaplatit↓čili nevýhodou bezhotovostních plateb je to že sou dražší↓ale výhodou je v tom že sou mnohem bezpečnější a zejména sou dohledatelné to znamená+že banka vede evidenci těch platebtakže když dojde@ k vaší platbě tak vy zpětně se můžete podívat za co ste ty peníze+utrátili↓